

tv-15 naš TOVARIS

Št. 49
12. decembra 1985
Leto XXIII

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Šestdeset let Komunista

Marija Zupančič-Vičar, predsednica uredniškega odbora slovenske izdaje Komunista in članica predsedstva ZKS, je v avli Delavskega doma v Trbovljah odprla razstavo, posvečeno 60. obletnici izhajanja časnika Komunista. Slovesnosti so se udeležili ugledni družbenopolitični delavci, med njimi Lidija Šentjurčeva, predstavniki uredništev iz drugih jugoslovanskih republik in pokrajin ter številni Trboveljčani.

Iz uvodnih besed ob otvoritvi razstave povzemamo:

«... Letos mineva 60 let, odkar je prišla v roke komunistov in delavcev prva številka takratnega ilegalnega glasila KPJ. V ZKJ smo ta jubilej proslavili predvsem delovno, danes pa smo se zbrali, da bi tudi v naši republici slovesno odprli razstavo, ki nam v sicer skromnem obsegu, pa vendar zgovorno predstavlja delo in rast glasila, njegov pomen v prizadevanjih in uveljavljanju vodilne vloge delavskega razreda ter socialističnih samoupravnih odnosov od najtežjih obdobij zgodovine KPJ in ZKJ do današnjih dni.

Ko se spominjamo prve številke Komunista, ki je izšla 1. januarja 1925, uredil in narisal pa jo je njegov prvi urednik Moša Pijade, se moramo vživeti v takšne razmere, v kakršnih je potekal takratni boj delavskega razreda, v katerem je tedaj prepovedana KPJ tudi s pomočjo svojega glasila uresničevala svoje razredno poslanstvo in svojo avantgardno vlogo v političnem življenju.»

In Komunista danes?

«... Temelji današnje uredniške zasnove niso bili sprejeti naključno, temveč nosijo v sebi globoko idejno sporočilo, na katerem temeljijo tudi odnosi v ZK Jugoslavije. Brez dvoma je bil storjen velik korak naprej tedaj, ko so bila ustanovljena uredništva Komunista v vseh republikah in pokrajinah. S tem so bile zavrnjene polemične razprave, ki so gojile zamisli o urejanju glasila na drugačnih temeljih. Enotnost pri urejanju Komunista je možno zagotavljati z odgovornostjo vsake od ZK republik in pokrajin do svojega in hkrati skupnega cilja – z odgovornostjo vseh, da na istih idejnih in akcijskih temeljih bijemo bitko za družbeni razvoj socialistične samoupravne skupnosti enakopravnih narodov in narodnosti Jugoslavije.»

Slovesnost ob otvoritvi razstave in 60-letnici glasila Komunista je bila sklenjena s koncertom trboveljske pihalne godbe in tovariškim srečanjem vseh navzočih.

J. Č.

Britanski in jugoslovanski zgodovinarji na Brdu pri Kranju

Konec druge svetovne vojne na naših tleh

Tudi štirideset let odmaknjena preteklost, za katero lahko sodimo, da o njej že vse vemo, skriva v sebi mnoge nadrobnosti, ki še vedno – in vselej na novo – razburjajo raziskovalnega duha zgodovinarjev.

Ena takih tem je zagotovo tudi iztekanje druge svetovne vojne na jugoslovanskih tleh. Za svoje zdaj že četrto znanstveno sreča-

nje so si jo izbrali britanski in jugoslovanski zgodovinarji druge svetovne vojne, katerih strokovno sodelovanje izhaja iz zavesti, da se lahko do verodostojnih virov in spoznanj dokopljajo edino preko medsebojne izmenjave pogledov in informacij – ob spominu na zavezniško sodelovanje obeh armad: jugoslovanske partizanske in britanske invazijske v boju zoper nacizem in fašizem, pa tudi ob spominu na konfrontacije in navzkrižja, ki so sledila dnevu izbojevanje zmage.

Zdaj, štirideset let pozneje, v vrstah zgodovinarjev – ekspertov seveda ne gre za kakršnekoli napetosti, temveč zgolj in samo za intenzivno študijsko sodelovanje dveh enakovrednih partnerjev: britanskega in jugoslovanskega komiteja za zgodovino druge svetovne vojne; britanskemu predseduje znani sir William Deakin, jugoslovanskemu dr. Dušan Biber.

To, da so (tokrat na Brdu pri Kranju, v »globokem miru«) sedli za isto mizo v delovno prijateljskem ozračju, seveda zlepa ne pomeni, da so bili v vsem enih misli. Na študijsko akademski ravni so razgrnili – ob dejstvih, ki niso v ničemer sporna – tudi celo vrsto bolj ali manj nasprotujočih si sodb, vendar z željo, da bi se kar najbolj celostno dokopali do jasnih spoznanj.

Udeležence delovnega srečanja je pozdravil Bogo Gorjan, predsednik republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije, in v svoji uvodni besedi poudaril prav pomen izmenjave izkušenj, oprtih na nekdanje britansko-jugoslovansko zavezništvo v boju zoper zgodovinsko zlo nacifašizma. Zavezništvo v skupnem boju je zmoglo preseči ideološke razlike. In prav to naj bo tudi vodilo današnjim zgodovinarjem, ko raziskujejo, preučujejo in razlagajo tedanji čas in njegova dogajanja.

R. R.

Zbor borcev Gorenjskega odreda

V kranjskem domu JLA so se na svojem zboru sestali nekdanji borci Gorenjskega odreda. Udeležili so se ga tudi vidni družbenopolitični in kulturni delavci iz gorenjskih občin, predstavniki borčevskih organizacij, armade in teritorialne obrambe ter pohodnih enot in tabornikov. Zbranim je govoril Vinko Hafner, predsednik slovenske skupščine. Njegove besede so se nanašale predvsem na zapleteno gospodarsko stanje, ki pa terja temeljit premislek. Tu in tam je slišati sodbe, češ da starejši rodovi mlajšim zapuščajo v dediščino neurejene gospodarske razmere, pa čeprav je več kot na dlani, da gre za povsem spremenjeno deželo, o kakršni smo pred 40 leti, ko je bila

osvobodjena, lahko samo sanjali.

Zadnje čase pa smo, med drugim, priče tudi upravičenemu nezadovoljstvu nekdanjih borcev, ki verjamejo, da sedanje težave niso nepremagljive, potrebno bo le bolje in več delati ter zaostri nadzor nad družbeno lastnino, ki si jo posamezniki lastijo brez sleherne odgovornosti. Naš narodnoosvobodilni boj, katerega del so bili tudi še živeči borci, je omogočil poveljne uspehe in zmage tako na notranjem kot zunanem področju. Titova Jugoslavija je dosegla velik mednarodni ugled in zaupanje, ki pa je v sedanjem trenutku in spričo nekaterih naših slabosti omajano. Vendar teh slabosti ni mogoče pripisovati nekdanjim borcem, ki

so to družbeno ureditev kalili s svojo krvjo. Med njimi prav gotovo ni milijarderjev, in tudi ne takšnih ljudi, ki so si neupravičeno bogastvo nakopičili s korupcijami in drugimi nečednimi opravili. Nekdanji borci javno postavljajo vprašanje: kdaj se bo takšno ravnanje nehalo, kdaj bodo zajedalci naše družbe dokončno poravnali svoj račun?

Na zboru borcev Gorenjskega odreda so izvolili nov izvršilni odbor ter častne člane odbora Maksa Krmelja, Staneta Kernika, Vinka Hafnerja, Staneta Bizjaka, dr. Edvarda Poharja in Toneta Peternelja.

J. Č.

Pomemben delavski jubilej

Niko Žumer je dopolnil 80 let

Kdor pozna Selško dolino in njene Železnike, vé, da je ta stari proletarski kraj živel do revolucije v hudi revščini. Ob zori stoletja je namreč tam zamrlo fužinarstvo in kovaštvo, ki je menda vzniknilo že v rimski dobi, pozneje pa, brodeč skozi prelome družbenih epoh in naravne nesreče doživljalo mnoge vzpone in padce. Kapitalizem ni pustil oni zastareli proizvodnji nobenega izgovora več. Ogljarske kope, plavž, fužine, kovačije v vigenjcih – vse je ugasnilo. Zavladala je brezupna brezposelnost. Skoraj neverjetno je, kako je tisočnija duš v Železnikih sploh mogla obstati: le redko kateri družinski oče je našel priložnostno delo pri okoliških kmetih ali pri veleposestniku Egru, v gozdarstvu, sodarski ali naključni obrti; ženske so klekljale za ničeve solde; otroci so hodili po suhljad, nabirali gozdne sadeže, pobirali sadje v kmečkih vrtovih...

Uporniki zoper usodo

Med redkimi Železnikarji, ki se niso vdali malodušju, je bil kovač Matija Žumer z ženo Marijo, rojeno Čemažar. Od leta 1895 se jima je rodilo šest otrok, zadnji, Niko, leta 1905. Z nepopisnim trudom in požrtvovalnostjo sta šolala te otroke, videč, da zanje ob Sori ne bo kruha.

Leta 1927 je oče Matija umrl. Domačo delavnico je moral prevzeti komaj 22-letni Niko. Poprej je naredil kovinarsko delovodsko šolo v Ljubljani, nekaj izkušenj pa si je pridobil v »fremdu« pri čeških podjetnikih v Mariboru.

Mladi Žumer – leta 1931 se je oženil, z ženo Lucijo sta kmalu imela šest otrok – je zastavil po očetovem zgledu. Vzgoja in neka genetska navezanost na železarsko tradicijo sta ga tirali, da se je z vso vztrajnostjo posvetil kovaštvu in kovinarstvu. Marljivo je delal, hkrati pa napek vso iznajdljivost, kako bi zasnoval posodobljeno obrt. Počasi je širil delavnico, posrečilo se mu je dokupiti nekaj strojev za proizvodnjo risalnih žebličkov, sponk in podobnega blaga. Lahko je zaposlil dva, tri delavce. Železnikarji so se začeli z zaupanjem obračati vanj. Večkrat v tridesetih letih so ga izvolili za župana, leta 1936 tudi za predsednika Lesne zadruge na Češnjici. Krajani so spoznali, da so volili pravega moža, kajti Niko se je resno zavzemal za gospodarske, prosvetne, komunalne izboljšave. Prosvetni oder, ki ga je bil po prvi svetovni vojni oživil v Železnikih sloviti rojak dr. France Koblar, se je vse do okupacije razvijal v veliki meri tudi po zaslugi Nikove igralske in režiserske zmožnosti.

Morda je na Nika Žumra deloma vplival deset let starejši brat Srečko – grafik in revolucionarni slovenski politik. Kakor brat se je tudi Niko zgodaj oklenil krščansko socialističnih nazorov in programov pokojnega dr. Janeza Evangelista Kreka ter ostal tem maksimam dosledno zvest vse življenje. Tudi druga dva študirana brata, Lojze in Matija, sta gojila isto prepričanje, čeprav je njune sposobnosti vzela v zakup bolj znanost kot politika. Prvi, doktor inženir gozdarstva, je postal v svoji stroki znanstvenik evropskega formata, drugi pa univerzitetni profesor in naposled dekan metalurške fakultete v Ljubljani. Kreku sledeč so Žumrovi verjeli v razvoj, ki naj bi se

kmetu in delavcu v prid odpiral na krilih poštenega združništva, altruizma, osebne podjetnosti, trdega

v šentviške Škofove zavode, da bi jo pozneje izgnali kam dlje. Pravi čudež je bil, da so prošnje zalegle in so se Žumrovi po nekaj tednih internacije smeli vrniti domov. Uspelo jim je rešiti stroje, ki jih je okupator že demontiral in pripravil za transport.

Kmalu po vrnitvi je postal Niko sekretar terenskega odbora OF. Z vso vnemo je opravljal ilegalne terenske naloge, zlasti pri oskrbi naglo naraščajoče narodnoosvobodilne vojske. Kostja, politični komisar Gorenjskega odreda, mu je poverjal zdaj to, zdaj ono skrb, podobno poleti in jeseni 1942 tudi Mirko Kmet-Janez, ko je po prihodu 2. grupe odredov ostal na tem ozemlju. Poleti 1943 so Niku postala tla prevročja; šel je v partizane, na težavni hribovski teren Davče, Martinj vrha, Cerknega... Odtlej je delal v pokrajinskem odboru OF za Gorenjsko ter se ukvarjal zlasti z registracijo vojnih žrtev in izdajalcev. Ob osvoboditvi in še po njej je bil predsednik Komisije za ugotavljanje vojnih zločinov okupatorja in njegovih pomagačev (za Gorenjsko in Koroško, torej za ob-

Niko Žumer

dela ter globlje prosvete in kulture množic. Kam naj bi se usmerili ljudje takšnih teženj, če ne v ljudsko fronto, pri katere zasnovi in krepitvi je od leta 1934 prevzemala pobudo komunistična partija.

Delež v NOB

Prvi udarec nemškega okupatorja leta 1941 je veljal v Železnikih prav Nikovi družini. Že prve dni maja tega leta so jo deportirali

Dragi visokopostavni g. predsednik!

Vašo "visoko poč" ob strani, predsednik, mi postaja šele jasno zakaj so se vani oddali pri naši očetiško živo iskale –

Bodite zahvaljeni za vso Vašo iznajdljivo prisrčnost!

Štavo pomene najbže v šolo. da vidijo naši mladi nje svojostno široko zasnovo in izobliko. ter – ter seveda, da jo "iskundirajo"

Sprejmite, prosim, najprijetnejši moj pozdrav in željo da bi bilo Vam in Vašim vse srečno in blagostojeno!

Vas Žumer
na Srečnico 1952

Eno izmed pisem arhitekta Jožeta Plečnika

Kolektiv kovinske zadruge pred hlevom, ki so ga spremenili v tovarno

močje vojnega zločinca Reinerja).

Zanimivo je, da so Nika po prihodu v partizane sprejeli v partijo. Izbrisali so ga že leta 1946, ker se ni odpovedal svojemu krščansko socialističnemu nazoru. »Čeprav sem bil v srcu komunist«, pripoveduje Niko, »nisem mogel ostati partijec, ko sem pa hodil v cerkev in nosil v žepku za uro rožni venec. Nisem ne mogel ne hotel zatajiti vere, v kateri sta me vzgojila oče in mati.«

Prizadevanja po osvoboditvi

Revolucija – Železnikarji so jo plačali s strahotnimi žrtvami svoje mladine – je odprla temu omrtvičenemu kraju hiter razvoj. Med prvimi, ki so vedeli, kako naprej, je bil Niko Žumer.

Tistih svojih enajst strojev, ki jih je uspel rešiti skozi vojno, je pri priči odstopil skupnosti. Na njegovo pobudo je bila spomladi 1946 ustanovljena kovinska zadruga, ki ji je bil izvoljen za predsednika. Železnikarji so se lotili udarniškega dela – v nekaj letih so naredili 130 tisoč prostovoljnih delovnih ur – pa spremenili v tovarno prostorni hlev razlaščenega veleposestnika in industrijalca Egra. Sprva je v tej tovarni dobilo zaposlitev 50, prav kmalu pa že sto ljudi. Zadrugniki so puščali znatne vsote zaslužka kot deleže v svojih razvojnih skladih. Bila je to izvirna, samopriskupna oblika gospodarstva, katere nosilci so pojmovali socialistično samoupravljanje dejavno, in ne le kot bolj ali manj besedni manifest. Nič čudnega, da je predsednik Tito, ko so bili zadrugniki pri njem na obisku, dal veliko priznanje njihovem ustvarjalnemu delu, dosežkom in proizvodnim programom. Zavzel se je, da so dobili investicijska posojila.

Iskanja seveda niso prinašala samo zmag, marveč tudi poraze. Tudi niso vselej želi razumevanja širše skupnosti. »Ko sem junija 1946 prišel k Leskošku in Osvaldu na MIR (Ministrstvo industrije in rudarstva)«, pripoveduje Niko Žumer, »da bi dobili stroje za proizvodnje žice in žičnikov iz Egrove ljubljanske tovarne, so me na kratko odpravili: ti, Žumer, imaš malo vročo glavo! Tvoji Železnikarji naj se pečajo s pašništvo, ali pa naj se preselijo v mesta! –

Kaj sem hotel? Rekel sem sam pri sebi: Vsi skupaj me nekam pišite. Delali bomo, pa bo!»

In so res delali – reči za obnovo, žlebove, štedilnike, pisarniške potrebščine, kmalu pa tudi že laboratorijske instrumente, šestila, elektro magnetne vžigalnike, analitske tehtnice in še kaj. Iz zadruge so zoreli v sedanjo organizacijo združenega dela.

Leta 1959 se je Niko zaradi slabega zdravja upokojil, pozneje pa se je lahko še za nekaj let vrnil v proizvodnjo, da je razvil obdelavo vzmetnih travkov in ploščatih vzmetnic. Zares, dokler je mogel, je sodeloval pri razraščanju nove industrije kovinarjev na bregovih Sore.

Kaj vse je do danes nastalo iz zadrugne proizvodnje, ki se je začela v Egrovi štali! Zdaj je tu velika tovarna elektromotorjev, siren, sesalnikov, gospodinjstskih aparatov v sklopu Iskre s 1100 delavci; tu je raz-

nem odru tudi zdaj, v starosti, ne neha biti pobudnik in organizator dejanj, ki kulturno osmišljajo gmotno blaginjo. Precej po njegovi zaslugi še stoji stari železenski plavž – ta v vsej Evropi edinstvena kulturno zgodovinska dragocnost – ki ga je skupaj z Jožetom Plečnikom in dr. Francetom Steletom leta 1939 komaj obvaroval pred rušenjem, vse odtlej pa je bilo treba plavž nenehno obnavljati. Žumrova korespondenca s Plečnikom tudi priča, da je veliki mojster slovenske arhitekture upošteval nekateri njegov nasvet, ko je postavil in uredil v Dolenji vasi enega najlepših spomenikov našega narodnoosvobodilnega boja. Še sam se Žumer komaj spomni, kolikim obeležjem je pomagal ugledati luč sveta: vé, da Koblarjevemu v Železnikih, pa obnovljenemu Krekovemu spomeniku v Selcih; veliko si je prizadeval za spomenik, ki ga je kipar

Predsednik Tito z zanimanjem ogleduje magnetni vžigalnik, ki mu ga v imenu zadrugnikov razkazuje in podarja današnji slavljenec

vita matična tovarna NIKO s 370, tu tovarna Tehnica s 180 zaposlenimi. Skupaj z Alplesom na Češnjici dajejo zdaj železenske tovarne skupno 2600 delavcem in delavkam in njihovim družinam. Nekaj proizvodnje so od tod prenesli tudi v Idrijo in Žiri. Ti, sprva kooperacijski obrati, so se osamosvojili v sedanji tovarni Kolektor in Kladivar s skupno več kot 1000 zaposlenimi. V železensko industrijsko središče se zdaj vozijo na delo ljudje iz Škofje Loke pa od vsepovedi iz Selške doline. Prenekatera Žumrova inovacijska zamisel, preudarna odločitev, akcijski vzgib in delovni napor so ostali vzdani v ta razvoj.

Toda Niko je zapustil globoko osebno sled tudi v kulturi svojega kraja. Kakor zamlada na prosvet-

Logonder leta 1980 postavil Ivanu Groharju v Sorici. Med posebne Nikove ljubezni sodi bogatenje muzejske zbirke o gospodarstvu Selške doline.

Danes, ob njegovi osemdesetletnici, moramo želeti Niku Žumru zdravja, moči, spokojnega veselja ob strani žene Lucije ter sredi otrok in vnukov. Da bi ga Železnikarji še dolgo videli, kako dan za dnem zamisljeno postoji pred hišo ob Sori pa zajame z očmi novo naselje na Racovniku, Kovaška vrhova, Suho dolino, Škovine, snegovnike. V tem njegovem pogledu je čutiti mir in modrost, ki vesta svoje: to, da se s srčnim delom premagujejo vse krize in stiske.

Da bi imeli Slovenci še dosti takšnih kremenitih delavskih osebnosti!

Zvone Kržišnik

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije je na svoji nedavni seji razpravljal o osnutku družbenega plana Jugoslavije in osnutku družbenega plana Slovenije za obdobje 1986 do 1990 ter o osnutkih resolucij o politiki uresničevanja družbenega plana Jugoslavije na eni ter o politiki uresničevanja družbenega plana Slovenije za leto 1986 na drugi strani.

Pri ocenjevanju navedenih dokumentov in opredeljevanju svojih stališč je republiški odbor ZZB NOV izhajal predvsem iz vsebine dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije, zlasti njegovega protinflacijskega programa, sklepov zadnjih sej centralnih komitejev ZKJ in ZKS ter številnih razprav, ki so potekale v združenjih borcev NOV.

Na podlagi izhodišč in razprave je republiški odbor ZZB NOV Slovenije sprejel

Mnenja in stališča

1. Člani in organizacije ZZB NOV Slovenije ocenjujejo, da je doba, na katero se nanašajo obravnavani dokumenti, izjemno pomembna za nadaljnji razvoj naše družbe in družbenoekonomskih odnosov. Številna odprta vprašanja nadaljnega razvoja bo potrebno reševati v zaostrenih mednarodnih odnosih in zoženih materialnih možnostih, ki bodo osrednja značilnost naslednjega planskega obdobja. Zlasti v letu 1986, kot izhodiščnem letu srednjeročnega načrta razvoja bo potrebno ustvariti spremenjene in ustrezne možnosti za hitrejšo nadaljnjo rast materialne proizvodnje in s tem za boljše zadovoljevanje vseh potreb.

2. Sodimo, da so postavljeni cilji razvoja v naslednjih letih sprejemljivi. Med njimi so zlasti pomembni: zmanjšanje inflacije, finančna konsolidacija gospodarstva, povečanje izvoza in vzdrževanje likvidnosti, povečanje produktivnosti in učinkovitosti ter krepitev materialne osnove združenega dela. Z doseganjem teh ciljev pa bo mogoče dosežati tudi ustrezno življenjsko raven delovnih ljudi in občanov. Navedeni cilji pa so izjemno zahtevni. Zato bi bilo nujno ponovno oceniti, kakšna sredstva bomo resnično imeli na voljo na osnovi ustvarjenega dohodka, kajti pretekle izkušnje kažejo, da precejevanje možnosti vodi do neracionalnosti in inflatornega financiranja, kar ne prispeva k uresničitvi zastavljenih ciljev.

3. Realizacija zastavljenih ciljev je predvsem odvisna od nadaljnega uveljavljanja samoupravnih družbenoekonomskih odnosov, ki ne smejo sloneti samo na prisili, ampak morajo biti taki, da bodo delavci v združenem delu in občani motivirani za boljše in produktivnejše delo. Krepiti moramo prepričanje, da je nadaljnja usoda v njihovih rokah in da s svojim prispevkom lahko neposredno prispevajo k razreševanju splošnih, skupnih in lastnih proble-

mov. Krepitev administrativnega načina vodenja, tako prizadevanje je namreč trenutno močno navzoče, pa delovne ljudi odvraca od teh naporov. Če bi prevladali, bi bili tudi zastavljeni cilji neuresničljivi.

4. Republiški odbor sodi, da je obvladovanje inflacije, ki še vedno narašča in ustvarja med ljudmi občutek nemoči, temeljna naloga v naslednjem obdobju, začeni s letom 1986, ki mora biti v tem pogledu prelomno. Visoka stopnja inflacije vse bolj pogubno razjeda vrednote, ki morajo biti temelj naše socialistične družbe, in zamagluje pregled nad tem, kakšen je resnični prispevek posameznika in delov združenega dela k razvoju naše družbe. Inflacija v končni konsekvenci ne ustreza nikomur, predvsem pa ne dobrim, saj onemogoča uveljavljanje naše zahteve po doslednem uveljavljanju odgovornosti.

Pri obvladovanju inflacije je potrebno že v letu 1986 sprejeti odločne ukrepe za razbremenitev gospodarstva. Predloženi osnutek proračuna federacije za prvo leto srednjeročnega obdobja z visoko stopnjo rasti deluje inflatorno in je nespodbuden za vse nosilce skupne in splošne porabe.

Sredstva za pokrivanje pravic udeležencev NOB v tem osnutku se relativno manjšajo. To dokazuje, da so se v proračunu toliko bolj povečali predvsem drugi izdatki, kar je v današnjem položaju nesprijemljivo. V takem položaju se krepita lažna solidarnost in uravnilovka, kar zmanjšuje uspešnost skupnih naporov za doseganje boljših rezultatov.

5. Iz dokumentov ni v zadostni meri razvidno, kakšen je načrt države za normalizacijo ekonomskih odnosov s tujino. Izvoz, zlasti konvertibilni, kot temeljna razvojna prvina je podprt bolj deklarativno kot pa operativno. Nedorečenost v tem pogledu ne zagotavlja, da bi se Jugoslavija v nasled-

njih letih iztrgala iz prezadolženosti. Odločneje se moramo zavzeti za to, da bodo nosilci ekonomskih odnosov s tujino delavci in temeljne delovne organizacije, ne pa državne in poldržavne strukture. Zaostajanje naših ekonomskih odnosov s tujino, zlasti v odnosih s konvertibilnim področjem krepiti znotraj države etatistične in administrativne prijeme v vodenju ekonomske politike, zlasti pa negativno vpliva na celoten mednarodni položaj Jugoslavije ter slabi tudi stike Slovenije z zamejstvom, kjer so naši ljudje pod vse večjim pritiskom nacionalističnih in raznarodovalnih sil.

6. Za uresničevanje razvojnih ciljev srednjeročnega obdobja je zelo pomembno, da so vsi sistemski zakoni in ukrepi, ki jih sprejemamo in pripravljamo že v tekočem letu, dosledno naravnani na uresničevanje stabilizacijskega programa. S tem v zvezi ugotavljamo, da je zvezni izvršni svet kot predlagatelj osnutkov in predlogov nekaterih zakonov, npr. zakona o družbenem planiranju, zakona o temeljih posojilnega in bančnega sistema, zakonov o urejanju ekonomskih odnosov s tujino in drugih zakonskih predpisov, ki so bili in so še v skupščinskem postopku, zagovarjal pristop, ki ni povsem v skladu s tem programom, predvsem pa ne s stališča razvijanja in utrjevanja vloge delavcev v združenem delu pri ustvarjanju in razpolaganju z dohodkom.

Zato dajemo vso podporo tistim stališčem na vseh ravneh delegatskega odločanja, ki dosledno vztrajajo pri sprejetju politiki, začrtani v dolgoročnem programu gospodarske stabilizacije. Predvsem pa ne smemo dovoliti, da bi se vrnili v staro prakso, ko se je bilo možno zadolževati brez jasnih obveznosti glede vračila deviz in kreditov, kar je povzročilo socializacijo dolgov in drugih obveznosti. V sedanjih zelo težkih gospodarskih razmerah, v položaju, ko bomo težko zadovoljili vse potrebe, se moramo borovati za take rešitve, ki bodo odločno spodbujale izvoznike, še posebej tiste, ki ustvarjajo dohodek na konvertibilnem področju. Omogočiti moramo obnovo in višjo tehnološko raven našega gospodarskega, predvsem pa tistega dela, ki s svojim izvozom omogoča redno poravnavanje dolgov. Možnost za modernizacijo pa ne sme biti odvisna od administrativnih sklepov, temveč od samoupravnih odločitev organizacij združenega dela, ki so s svojimi naporii prisluzile sredstva na tujih tržiščih.

V prid uresničevanju ciljev, ki so začrtani v obeh resolucijah, moramo spodbujati in nagradjevati predvsem boljše delo ter uveljavljati lastno znanost in tisti del skupne porabe, ki neposredno vpliva na naš hitrejši razvoj. Ne smemo se bati razlik, ki nastajajo zaradi boljšega dela, ker je to v korist celotni jugoslovanski skupnosti.

7. Da bi usposobili naše gospodarstvo za poslovanje na kvalitetnejših osnovah, so posebej pomembni ukrepi za finančno konsolidacijo gospodarstva, ki je napovedana v

zvezni resoluciji. Zavzemanje za red in spoštovanje zakonitosti sta nujni prvini vsakega razvoja. Finančno konsolidacijo pa ni mogoče doseči z amnestijo dosedanjih nerednosti in z nagrajevanjem tistih, ki so trošili prek razpoložljivih možnosti, temveč s povečano odgovornostjo pri uporabi družbenih sredstev. Zato je nujno zaostri tudi odgovornost za nastajanje izgub, zlasti tam, kjer je očitno, da izgube niso nastale zaradi objektivnih pogojev, temveč zaradi subjektivnih slabosti in nesposobnosti.

8. Proces krepitve centralizacije in odločanja v organih federacije bi pomenil zmanjševanje samoupravne organiziranosti na ravni SR in SAP in s tem njihove ustavne odgovornosti za razvoj celotne SFRJ. Takšna prizadevanja objektivno ne prispevajo h krepitvi enotnosti in nujnemu povezovanju na vsem jugoslovanskem prostoru, temveč lahko le slabijo skupne napore za uresničitev načrtovanih ciljev.

Borci NOB zlasti opozarjajo na nevzdržno padanje realnega standarda, zlasti standarda upokojencev, izmed katerih so se tudi mnogi z odsluženim rednim delovnim stažem znašli na robu življenjskega minimuma. Nevzdržno je, da morajo mnogi upokojenci, ki so bili v rednem delovnem razmerju, prejemati socialno pomoč, da bi sploh lahko preživeli. Borci ne zahtevajo nobenih posebnih privilegijev pri reševanju svojih problemov, temveč normalno razrešitev problema vseh upokojencev, zlasti za takojšnjo uveljavitev 25. in 30. člena zveznega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Poleg tega se republiški odbor zavzema za sprotno valorizacijo pokojnin upokojencev. Borci posebej moti dejstvo, da (ob takem položaju upokojencev) nekateri delijo osebne dohodke mimo rezultatov dela, se bogatijo z raznimi špekulacijami in kljub inflaciji trošijo nezasluzeno na očeh vseh, ki morajo živeti v najskromnejših razmerah.

Republiški odbor je še posebej razpravljal tudi o številnih kritičnih socialnih primerih udeležencev NOB in menil, da socialistična samoupravna družba uspešno rešuje številne njihove kritične socialne primere. Prav zato meni, da naj bi spričo inflacije, skokovitega naraščanja cen in zaostajanja pokojnin za gibanji osebnih dohodkov tudi v prihodnje urejali težke socialne primere s priznavalnimi, ki jih podeljujejo občinske skupščine na podlagi družbenega dogovora. Zato bi bilo potrebno najti možnosti za povečanje obsega sredstev, ki so namenjena za priznavalnine, ter zagotoviti ustrezno solidarno prelivanje teh sredstev med razvitimi in nerazvitimi občinami, upoštevaje pri tem število borcev, ki bi jim bila potrebna družbena pomoč. Hkrati bi morali zagotoviti sprotno valorizacijo priznavalnin, podobno, kot je to urejeno za pokojnine.

Republiški odbor
ZZB NOV Slovenije

NOVO!

TONE SVETINA

založba borec
Ljubljana
miklošičeva 28

Z

Pri Založbi Borec je izšel 4. del Ukane Toneta Svetine. Vse štiri dele Ukane in roman Voliči lahko kupite v kompletu ali posamezno.

Ne zamudite

Ukana je od 15. 12. 1985 do 15. 01. 1986 10% cenejša.

Naročila sprejema Založba Borec, Miklošičeva 28, Ljubljana, tel. 320-476.

BOLET

Res otoplitev med azijskima velikanoma?

Samo dva dni potem, ko je indijski premier Radživ Gandhi odločno zanimal, da njegova država ne bo trgovala s Kitajsko, dokler ne bodo odpravili dve desetletji starih obmejnih nesporazumov, v New Delhiju podpisali trgovinski protokol. Ta predvideva trgovinsko izmenjavo od 100 do 160 milijonov na leto, kljub temu pa se zdi, da stališča Pekinga in Delhija ostajajo še nadalje, ne samo geografsko, temveč zlasti politično daleč narazen. To je med drugim dalo slutiti tudi uradno sporočilo s šestega kroga pogajanj o normalizaciji odnosov, ki je pred dnevi potekalo v New Delhiju.

Medtem ko je kitajska stran poudarila, da so poglobili medsebojno sodelovanje, se je indijska omejila le na izjavo, češ da so vzajemno razjasnili svoja stališča. Zaostritev med državama je spodbudil vojaški spopad leta 1962, ko so kitajske enote zasedle indijsko SV obmejno območje in Ladakh, ki ga

imajo Indijci za svojega, kitajska stran pa še danes vztraja, da si je pred leti vzela samo to, kar ji pripada. Takratni premier Nehru je incident med državama označil kot najhujšega po razglasitvi indijske neodvisnosti. Le nekaj dni pred podpisom protokola je indijski premier poudaril, da obmejni problemi ostajajo najpomembnejše vprašanje indijske politike do Kitajske in da se kitajsko-indijsko trgovinsko sodelovanje pred njihovo odpravo ne bo moglo razviti. To vse je bilo rečeno kljub zatrjevanjem, da želi Gandhi porušiti zidove, ki stoje med Indijo in Kitajsko. V prenesenem pomenu pomenijo zidovi nesporazum okoli 30 do 90 tisoč kvadratnih kilometrov spornega ozemlja, ki se vleče ob 4500 kilometrov dolgi indijsko-kitajski meji.

Pogajanja o indijsko-kitajski normalizaciji se resda vrtilijo s polževo naglico, toda umirjenost, preudarnost in nepotrebna naglica so pač

stalnica v obeh azijskih velikanah in se zagotovo zrcalijo tudi v njihovi diplomatski aktivnosti. Obe strani se ob tem brzkone zavedata nujnega medsebojnega popuščanja, kajti v nasprotnem primeru se utegnejo pogajanja spremeniti v razgovor gluhih. Nerealno bi bilo pričakovati, da bodo pogajanja, pa čeprav gre že za šesti krog, odpravila dolgoletna trenja med državama, resda pa drži, da so toliko pomembnejša, kajti vse več je znamenj, da se med najštevilnejšima državama sveta nekaj le premika. Po oktoberskem srečanju premiera Gandhija s kitajskim predsednikom Džao Cijangom v New Yorku, je Radživ Gandhi napovedal, da se bodo odnosi med državama končno le izboljšali, kar je nenazadnje potrdila indijska napoved Gandhijevega obiska v Pekingu. Izboljšanje dvostranskih odnosov bi bilo ob upoštevanju dejstva, da je Indija vodilna v gibanju ne-

uvršenih, Kitajska pa enakovreden sogovornik v ameriško-sovjetsko-kitajskem trikotniku, koristno tudi za tretje države.

Najnovejša sporočila iz Delhija, od odločnih zaničanj pa do vendarle podpisanega trgovinskega protokola, vnašajo v odnose med državama nove elemente. Čeprav je sodelovanje med njima doslej kljub nesporazumom le potekalo vsaj na kulturni, izobraževalni, znanstveno-tehnični in deloma tudi diplomatski ravni in čeprav so lani v Pekingu že podpisali sporazum o trgovinski izmenjavi, ki naj bi se v prihodnjih petih letih podeseterila in na leto znašala milijardo dolarjev, pa najnovejša dogajanja med Delhijem in Pekingom temu ne govorijo v prid. Med drugim dokazujejo, da senzacionalnih presenečenj v medsebojni, s tradicijo prežeti diplomatski dejavnosti ni pričakovati.

M. Lamprecht

Položaj slovenske narodnostne skupnosti v Avstriji

Večina pripadnikov Slovenske narodnostne skupnosti v Republiki Avstriji živi v južnem delu Zvezne dežele Koroške. Slovenci pa živijo tudi v južnem delu Zvezne dežele Štajerske (Radgonski kot, Arvež in Lučane). Koroški Slovenci so avtohtoni prebivalci te avstrijske pokrajine in so s koroškimi plebiscitom, ki je bil izveden 10. oktobra 1920, ostali v Republiki Avstriji. Med protifašističnim in narodnoosvobodilnim bojem v drugi svetovni vojni so se koroški Slovenci bojevali tudi za svoje narodnostne pravice in pomembno prispevali k osvoboditvi Avstrije. Slovenci na Koroškem so danes skupnost, ki se vključuje in uveljavlja na mnogih pomembnih področjih družbenega in gospodarskega življenja.

Do sedaj so bila na Koroškem uresničena oziroma vsaj delno rešena nekatera vprašanja kot rezultat prizadevanj Slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem, podpore demokratičnih sil v Avstriji in sodelovanja SFRJ oziroma SRS. Med pomembnejšimi pridobitvami so ustanovitev Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu, 1400 minut na mesec slovenskega programa na Radiu Celovec, abiturientski tečaj za Slovence na Trgovski akademiji v Celovcu in občasne minimalne dotacije slovenskim organizacijam in ustanovam.

Slovenska narodnostna skupnost v Zvezni deželi Koroški je organizirana v dve osrednji organizaciji: Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet

koroških Slovencev, kot skupni organ obeh osrednjih organizacij pa delujeta predvsem Koordinacijski odbor koroških Slovencev in Skupni gospodarski odbor. V okviru Zveze slovenskih organizacij delujejo med drugim tudi Slovenska prosvetna zveza, Zveza koroških partizanov, Slovenski znanstveni inštitut, Slovensko šolsko društvo, Zveza slovenske mladine, Zveza slovenskih žena in Zveza slovenskih izseljencev. V okviru Narodnega sveta koroških Slovencev pa med drugim tudi Koroška enotna lista, Krščanska kulturna zveza, Gospodarski odbor in Koroška dijaška zveza. Za gospodarsko rast koroških Slovencev je pomembna tudi Zveza slovenskih zadrug, ki deluje kot samostojna in-

stitucija. Del koroških Slovencev organizirano nastopa na volitvah kot Koroška enotna lista (KEL).

Pravice slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti v Avstriji so opredeljene v 7. členu Državne pogodbe o vzpostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije z dne 15. maja 1955. Avstrijska državna pogodba (ADP) zagotavlja avstrijskim državljanom slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem uživanje istih pravic pod enakimi pogoji, kakor jih imajo vsi drugi avstrijski državljani, vključno pravice do svojih lastnih organizacij, zborovanj in tiska v svojem lastnem jeziku. Sedmi člen nadalje določa pravice narodnostnih skupnosti na področju šolstva

glede uporabe slovenskega jezika, udeležbe pri kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah ter varstva narodnostne narave manjšin.

Trideset let po podpisu ADP Avstrija še ni v celoti izpolnila dolžnosti zaščite in enakih pravic slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti v odnosu do večinskega prebivalstva, niti ni izvedla posebnih pravic manjšinskega varstva.

Poglavitna odprta vprašanja, ki se nanašajo na 7. člen avstrijske državne pogodbe, so naslednja:

– Dvojezične table so danes postavljene le v 71 koroških krajih, čeprav je na dvojezičnem ozemlju nekaj več kot 800 krajev. Leta 1972 so na Koroškem sprejeli Zakon o dvojezičnih topografskih napisih, po katerem bi bilo treba na dvojezičnem ozemlju postaviti 205 dvojezičnih tabel. Takoj po postavitvi nekaj dvojezičnih tabel s krajevnimi imeni so jih pripadniki Heimadtienda večino porušili. Prav tako pa je skoraj popolno pomanjkanje tudi drugih dvojezičnih napisov (v solah, uradih, itd.)

– Praksa uporabe slovensčine pred deželnimi, okrajnimi in občinskimi upravnimi in sodnimi organi je restriktivna, saj ti organi često zavracajo vloge, napisane v slovenskem jeziku. Teritorialno je možno uresničiti te pravice le v 13 od 39 dvojezičnih občinah.

– Premajhno zaposlovanje Slovencev v javnih službah.

– Zahteva koroškega Heimadtienda in Svobodnjaške stranke za odpravo dvojezičnega šolstva pomeni za manjšino neposredno poslabšanje njenega položaja. Ta zakon ni le notranja stvar Republike Avstrije, še manj pa dežele Koroške, saj posega v odnose med obema državama, opredeljene z avstrijsko državno pogodbo, ter je v nasprotju z drugo točko 7. člena avstrijske državne pogodbe, ki zagotavlja avstrijskim državljanom slovenske in hrvaške manjšine pravico do osnovnega pouka v slovenskem in hrvaškem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol.

– Neustrezno urejena predšolska vzgoja za Slovence – pomanjkanje dvojezičnih otroških vrtcev.

– Še vedno ni rešen problem financiranja dvojezičnih vrtcev (do sedaj jih je zgradila manjšina – 5), slovenskih kulturnih domov in drugih slovenskih kulturnih ustanov (kot npr. knjižnice v Celovcu, nižje glasbene šole) in izobraževanja dvojezičnih vzgojiteljic.

– Slovenska narodnostna skupnost si že več časa zama priprave za ustanovitev dvojezične trgovske akademije in ustreznih srednjih šol.

– Postavitev pretvornikov, ki bi omogočili sprejem signalov TV Ljubljana na preostalih delih Koroške, kar je pomembno za učenje in utrjevanje znanja slovenskega jezika, predvsem pri mladini.

Prek obstoječega TV pretvornika na Peči nad Ratečami je mogoče spremljati program TV Ljubljana le v severnih predelih avstrijske Koroške (v Ziljski dolini, od Smohorja do Beljaka), medtem ko ta pretvornik ne pokriva območja na desnem bregu Drave pod Karavanami (Rož, Podjuna, itd.), kjer živi večina pripadnikov slovenske narodnostne skupnosti v Avstriji.

Slovenska narodnostna skupnost je v decembru 1979 predložila zvezni vladi operativni koledar, ki vsebuje nekatere minimalne zahteve koroških Slovencev za uresničitev 7. člena ADP. Poleg tega pa je predložila avstrijski vladi še nad 50 vlog s konkretnimi zahtevami. Vendar tudi na to koroški Slovenci še niso dobili odgovora, tri poglavitne politične stranke na Koroškem pa so operativni koledar zavrnile kot protustavno zahtevo. Tudi razgovori predstavnikov slovenske narodnostne skupnosti z avstrijskim zveznim kanclerjem še niso dali konkretnih rezultatov.

V Avstriji, še posebej pa v ZD Koroški, se skuša v zadnjem času tudi zmanjševati pomen in vloga boja koroških partizanov za osvoboditev in vzpostavitev demokratične Avstrije.

Sodobnost, ki se zgleduje po preteklosti

Čeprav pojav menda še ni alarmanten, je le res, da so v evropskih državah tudi takšne družbene plasti, ki se nagibajo k desničarskim ekstremističnim ideologijam. Gre za proces, ki ustvarja ugodna tla za »ostrejšie oblike iracionalnosti« – kot pravi posebna komisija Evropske skupnosti – za grobi razizem in krepitev militantnih fašističnih organizacij.

Komisija, ki jo je imenoval Evropski parlament, je leto dni raziskovala vzroke in posledice ksenofobije, rasizma in fašizma v državah Evropske skupnosti, vendar pa tudi v Avstriji, na Norveškem, Švedskem in v Švici. Fašisti se pollegalno urijo v ravnanju z orožjem, vedno več pa je primerov, ko z oboroženim nasiljem napadajo človeške svobode in demokratične napredek.

Morda je res naključje, da je komisija Evropskega parlamenta objavila svoje poročilo v času, ko se spominjamo zloglasne nacistične »kristalne noči«, morda pa tudi ni. Kakor vemo, so v noči od 9. na 10. november 1939. pripadniki nacistične SA in SS požgali po vsej Nemčiji judovske sinagoge, uničili so še tiste judovske trgovine, ki so jim prej prizanesli, požigali so judovske šole, uničevali njihova stanovanja ter mučili in pobili toliko Judov, da njihovega števila ni mogoče več natančno ugotoviti.

Nacistična propaganda je hotela stvar prikazati kot »spontani izbruh splošnega ogorčenja« na Judi. Vzrok zanj naj bi bil atentat nekega 17-letnega Juda, Herschela Grynszpana, 7. novembra 1938. v Parizu, kjer je streljal na nacističnega diplomata. Čeprav so časopisi takoj poročali o tem dogodku, ni bilo dva dni nobenega sledu o »splošnem ogorčenju«. Kako se je torej razvil tako divjanje, med katerim so razbili izložbena okna številnih judovskih tr-

govin po Nemčiji in zaradi katerega je akcija dobila pri nacistih cinčno oznako »kristalna noč«, dejansko pa je bila pravi napad?

Iz dokumentov, ki jih je bilo mogoče najti v arhivih, so fašisti »Kristalno noč« skrbno načrtovali kot pripravo na vojno in množične poboje ter kot akcijo, ki naj odvrne pozornost Nemcev od notranjih težav. Tako je gestapo pozno zvečer 9. novembra 1938. obvestil svoje urada po državi, da se bodo »v najkrajšem času začele po Nemčiji akcije proti Judom, predvsem pa proti njihovim sinagogam. Teh akcij ne sme nihče ovirati«. Hkrati s tem je SA mobilizirala svoje enote, da bi »posamezne sinagoge zaminirale ali požgale«. Ker je bilo potrebno nekako podpreti laž o »spontanem izbruhu splošnega ogorčenja«, je prišel še ukaz: »Akcijo je potrebno izpeljati v civilu«!

Večina Nemcev se ni strinjala z ravnanjem nacistov. Napredni ljudje so se čutili solidarni s svojimi preganjanimi rojaki, in to kljub nevarnosti, ki jim je tedaj zaradi tega že grozila. Boj proti fašističnim zločinom je vodila tedaj že grobo preganjanja KP Nemčije. Že leta 1933 je partija opozarjala na antisemitizem kot sestavni del nacistične ideologije. Ilegalno glasilo Rdeča zastava je nekaj dni po »kristalni noči« izšlo v posebni izdaji. Na prvi strani je bila izjava CK KP Nemčije, ki obsoja preganjanje Judov. »Nobeno naključje ni, je pisal časopis, če je v Hitlerjevi Nemčiji, kjer je ves narod pod pritiskom velekapitala, antisemitizem in napada na Jude eno najpomembnejših sredstev za obrambo roparskega režima in za razpihovanje vojnega razploženja zoper druge narode«. Zato je bil boj proti preganjanju Judov neločljivi

del boja proti fašizmu in proti vojni.

Dejansko je bil novembrski napad tesno povezan s pospešenimi pripravami nacistov na vojno. Ker je v vkorakanjem v Avstrijo in aneksijo velikih delov Češkoslovaške naraščala nevarnost vojne, naraščala pa je tudi bojazen prebivalstva pred vojno, so povečali pritisk na Jude. Osamljena akcija Herschela Grynszpana je dala naci-

Takole so v »kristalni noči« leta 1938 nacisti demolirali judovsko sinagogo v Münchnu. Spredaj leži zvitek poškodovane tore. Na desni je naslovna stran ilegalnega glasila KP Nemčije »Rdeča zastava« o nacističnem napadu.

stom zaželen izgovor, da so začeli akcijo in obenem razpihovali strasti v državi. Poleg tega pa naj bi divjanje tudi opozorilo Nemce na metode, ki jih nacisti uporabljajo povsod tam, kjer »pridejo do besede«.

Ne nazadnje pa je bil namen nacistov in tistih, ki so jih ves čas podpirali, da bi po končani »kristalni noči« zaplenili premoženje nemških Judov. Že nekaj dni po »kristalni noči«, natančneje 12. novembra 1938., so objavili odločilne predpise, s ka-

Ob sodobnem naraščanju neonacističnih skupin v Nemčiji in Italiji, desničarskih razbijačev na Švedskem, v Angliji in Švici, ustanavljanju takšnih skupin, kot je »nacionalna fronta« v Franciji, ne preseneča plima ksenofobije, ki je že posledica »diskriminacijskih elementov« v zakonodaji in administrativni praksi mnogih evropskih držav, še pravi poročilo komisije, ki jo je imenoval zaskrbljeni evropski parlament.

Narava živi... pa tudi umira — odvisno je od človeka

Ekološki laboratorij z mobilno enoto

Hitro, strokovno, vedno pri roki

Poročila v dnevnem časopisju nas obveščajo tudi o nesrečah, malomarnostih in namernih dejanjih, katerih posledice vplivajo na naše okolje. Ko v rubriki o prometnih nesrečah zapišejo o prevrnjeni cisterni z nafto, o toni politega petroleja ali cisterni s kemikalijami, ki je zdrsnila v bližnji potok, vemo (zdaj je to že povsem v naši zavesti), da je v nevarnosti tudi okolje. Koliko je ob takšnih primerih okolje kontaminirano, kakšne posledice lahko pričakujemo in kakšne varovalne ukrepe ubrati — ne more stresti iz rokava kdorsibodi. To ni vprašanje, s katerim bi se lahko spopadali le miličniki, gasilci ali pa pripadniki civilne zaštite. Na ta vprašanja morajo v prvi vrsti odgovoriti strokovnjaki — s hitrim ugotavljanjem dejstev; z analizami in njihovimi izsledki morajo dati podlago vsemu

Njihov sedež je v stavbi Inštituta Jožefa Stefana v Ljubljani. Toda če je morada kdo že slišal zanje, si zagotovo ni predstavljal, da gre za neinstitucionalizirano delovno skupino strokovnjakov, katerih vsak opravlja še druge delovne naloge.

ELME, ki je ustrezno opremljena, lahko v pičlih nekaj urah posreduje v še tako oddaljenem koncu Slovenije. Ljudje, ki so vključeni v delovanje ELME, pa so od prvega do zadnjega entuziasti. To ni skupina, ki bi sedela v prijetni sobi ob mrzlih špiritnih gorilnikih in čakala morebitni klic »na pomoč«. Vsak opravlja svoj posel v inštitutu, pri čemer pa so dežurni ves čas (tudi doma, ponoči, na poti v službo in iz nje) povezani »s svetom« z radijsko zvezo. Zako lahko v najkrajšem času napolnijo svoje terensko vozilo s potrebnimi aparaturnami in se odpelejo na kraj dogodka.

Dr. Martinčič in mgr. Pucelj sta mi pripovedovala o povezanosti ELME z vsemi večjimi laboratoriji v SR Sloveniji, o povezanosti s celo vrsto strokovnjakov zunaj Inštituta Jožef Stefan, ki po potrebi skupaj z dežurnimi iz ekipe stopijo na teren. Vse je bilo slišati kot pripoved o skupini dobrih prijateljev, ki delajo

pri istem projektu s skupno vizijo, brez resorskih, institucionalnih in drugih (denimo profesionalnih-rivalskih) zadržev in zadržkov. Po uspehih sodeč (o tem je pričala zajetna mapa opravljenih nalog v lanskem in letošnjem letu) lahko sklepamo, da tudi v naši, zbirokratizirani družbi z dobro voljo, dobro organizacijo dela in seveda s podporo javnih ustanov takšna neformalna skupina strokovnjakov lahko uspešno dela.

Ker pa nočemo učiti krive vere in pridigati, da lahko na prazni puščavski zemlji zraste bohotni cvetni vrt, moramo spoznati začetke ELME, ki so posredno povezani v jedrski elektrarni na otoku Treh milj v Združenih držav Amerike. Ob tisti nesreči se je pokazalo, da so levji delež uspešnega dela na terenu opravili mobilni laboratoriji. Tisti, ki ga je imela jedrska elektrarna, je v kritičnem trenutku odpovedal. Analiza dogodkov in dela z otoka Treh milj je med znanstveniki spremenila nekatere dotedanje poglede, ki so doživeli svoj odsev tudi v Organizaciji združenih narodov in njenem obravnavanju teh vprašanj. Prav od Organizacije združenih narodov je ljubljanski mobilni laboratorij dobil prvo

nadaljnemu ukrepanju organov in pooblaščenih služb.

Ekološki laboratorij z mobilno enoto pri Inštitutu Jožefa Stefana deluje že od leta 1980. Ob ekoloških nesrečah se običajno obračajo nanj tako sekretariat za notranje zadeve kot vsi drugi, ki potrebujejo hitro identifikacijo nevarnih snovi v okolju in tudi strokovne nasvete za čim uspešnejše odstranjevanje nevarnosti.

Z dr. Rafaelom Martinčičem in mgr. Bogdanom Puceljem, sodelavcema Ekološkega laboratorija z mobilno enoto (v nadaljevanju ELME), smo spregovorili o nastanku, razvoju in delu te, za zdaj še edine (tako organizirane) skupine v Sloveniji, ki povezuje slovenske strokovnjake s področja varstva okolja.

zajetno »injekcijo« pomoči v obliki laboratorijske opreme (v vrednosti petdeset tisoč ameriških dolarjev). Sploh je bilo ustanavljanje mobilnega laboratorija najožje povezano z gradnjo naše prve jedrske elektrarne v Krškem, pri

njegovim varovanjem. Ekološki laboratorij je zato »delavnica«, odprta 24 ur.

Zanimivo je, da so imeli na začetku v dežurnih ekipah vedno po tri strokovnjake, po enega za področje radiologije, kemije in biologije. Kmalu se je izkaza-

ocenila, da je ELME (kljub nenehnim novim potrebam po dopolnitvah) izjemno dobro opremljen z aparaturnami pa tudi s strokovnjaki. Povabljeni sodelavci mednarodne agencije za atomsko energijo (sedež ima na Dunaju), ki so bili na vaji Posavje 82, so posebno ugodno ocenili prav delo ELME.

Takšni podatki nam dobro denejo, zato jim je (za ravnotežje) potrebno hitro dodati tudi delček druge strani, kljub vsej zagnanosti, v praksi potrjenemu dobremu delu in rezultatih, so elmejevci še vedno le neformalna skupina državljanov — kar zadeva redni dotok nujnih finančnih sredstev. »Domača hiša« (Inštitut Jožef Stefan) jim res daje vso moralno in deloma tudi finančno podporo (inštitut si s tem priškrbe sredstva za raziskovalno delo), ob strani jim stojita Republiški komite za zdravstvo in socialno varstvo in Republiški sekretariat za ljudsko obrambo ter jim (tudi z materialnimi dokazi — dali so jim terensko vozilo) pomaga tudi Republiški sekretariat za notranje zadeve, toda primanjkuje jim sredstev za redno delo. Delovna organizacija, ki pokliče ELME na pomoč, lahko poravna

stvom okolja) nalogo, naj normativno uredi tudi vlogo, naloge in odgovornosti Ekološkega laboratorija z mobilno enoto in drugih nosilcev nalog s tega področja. To z drugimi besedami pomeni, da bo tudi ta oblika dela na nek način postavljena v institucionalni okvir. Tako bo zagotovljeno bolj nemoteno delo »prek meja«, lažje bodo urejali formalnosti z vrsto sodelujočimi laboratoriji po Sloveniji in z drugimi strokovnimi ustanovami, ki sežejo od Inštituta Boris Kidrič pa do Zavoda SRS za zdravstveno varstvo.

Naj proti koncu predstavitev ELME povejmo še, da ima na voljo računalnik. Ta bo, tako vsaj upajo, kmalu povezan z računalnikom na kemijskem inštitutu Boris Kidrič, ki že hrani nujne podatke o večjem številu nevarnih snovi (informacijski sistem INES). Poleg tega so sodelavci za vsakdanjo rabo in delo na terenu »izumili« in sestavili celo vrsto drobnih pripomočkov in naprav, ki bi sicer pobrale kar lepe denarce, če bi jih uvozili.

V knjigi natančno opisanih intervencij smo si želeli ogledati zapis dneva na terenu in predstaviti potek ene akcije ELME. Pa se je izkazalo, da si je velika večina primerov v fasciklu podobnih: izlitje nafte in pogin rib v potokih in rekah sta najpogostejša.

Dežurni v ekipi mobilnega laboratorija si o dogodku zapišejo vse. Kdo, kdaj, od kod jih je obvestil. Kdaj so odšli na teren, kakšno opremo so vzeli s seboj, kako so ugotavljali (analizirali) nevarne snovi, komu so poročali in kakšne ukrepe so predlagali na osnovi ugotovljenega.

Sogovornika sta posebej pripomnila, da namreč ljudje včasih pokličejo intervencijsko ekipo in jo obvestijo o dogodku pozno, včasih prepozno, da bi analize uspešno pokazale natančne podatke. Kajti, sta poudarila, zanesljivost podatkov iz analize je nesporna, če je opravljena v prvih nekaj urah po nesreči, potem se začnejo sledi onesnaževanja izgubljati. Vsi, ki želijo res pomagati, bi morali ta podatke poznati in ga upoštevati, ko kličejo na pomoč strokovnjake Ekološkega laboratorija in njegove mobilne enote.

B. Ž. J.

čemer sta se nalogam s področja radioloških meritev pridružila kemijsko in biološko analitično delo.

Čeprav strateško in programsko vodi ELME programski svet, ravno način in osnovno vodilo ELME zagotavlja, da se v shemo delovanja lahko vsak hip vključijo vse tiste specializirane strokovne institucije, katerih dejavnost je kakorkoli povezana z okoljem in

lo, da stalna navzočnost strokovnjaka za radiologijo ni potrebna, saj je moral v vsem času delovanja ELME tak strokovnjak poseči v delo na terenu (na klic) le dvakrat. Zato pa so klici za kemijske analize na terenu kar pogosti. Sedanja organizacija zajema šest terenskih ekip. Ena ekipa (z dežurnim vodjo in dvema članoma) dežura ves teden.

Naša sogovornika sta

račun za opravljene storitve. Pogosto pa se dogaja, da gre »za splošni družbeni interes brez naslova« in tam se romantika končuje. Ni naključje, da je pred dobrimi štirinajstimi dnevi IS skupščine SR Slovenije (podpisan je predsednik Dušan Šinigoj) naložil Republiškem komiteju za varstvo okolja in urejanje prostora (v okviru vrste nalog, ki so povezane z var-

GOSTINSKO PODJETJE PECA MEŽICA

INVALIDI, BORCI, REZERVNI OFICIRJI
PRIPOROČAMO VAM OBISK KOROŠKE, KJER BOSTE DOBRO POSTREŽENI V

HOTELU PECA V MEŽICI
GOSTILNA BRAMČORNIK PRI PREVALJAH

CENA PENZIONA 1.500,00 din
IZLETI: V AVSTRIJO

NA PECO

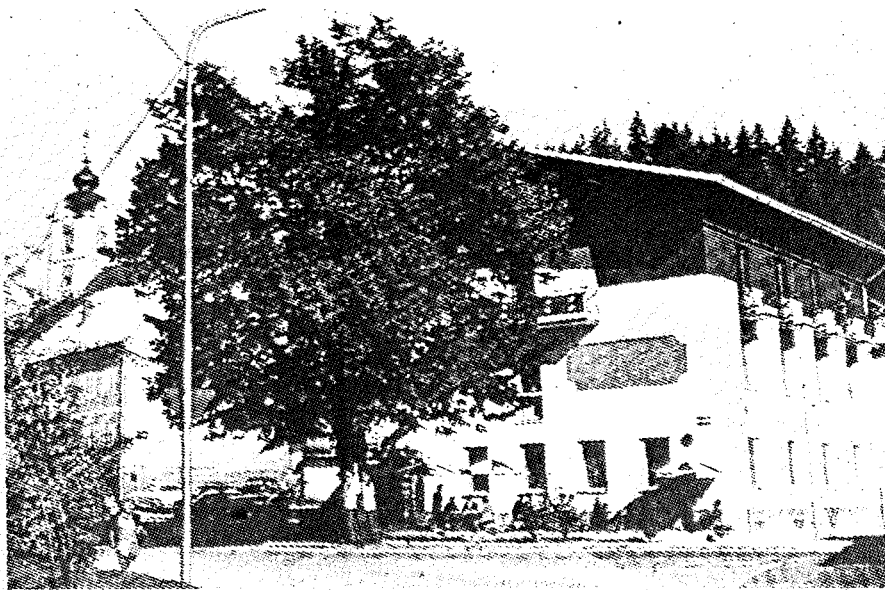
NA RADUHO

NA URŠLJO GORO

NA POLJANO PRIZORIŠČE ZADNJE BITKE V NOB

ORGANIZIRAJO SKUPNE PIKNIKE V NARAVI V DOLINI TOPLE, V JAZBINI IN ŠENTANJELU.

SKUPINAM NA ŽELJO DODELIMO ŠOLANEGA TURISTIČNEGA VODIČA.

Borci Ljubljanske brigade so obiskali IBI v Kranju Srečanje zadovoljstva (in manjših spodrslijajev)

Člani stalnega odbora Dese-
te SNOUB Ljubljanske smo
pred tedni obiskali kolektiv
Industrije bombažnih izdel-
kov v Kranju. Zaradi izjem-
nih vtisov, ki smo jih dobili
pri ogledu te delovne orga-
nizacije, smo sklenili obve-
stiti borčevsko javnost o
njihovih uspehih.

Vedeli smo, da gremo na
obisk v dobro delovno or-
ganizacijo, saj smo prebrali v
časopisih veliko pohvalnega
o njihovem učinkovitem
poslovanju, vendar je to, kar
smo videli v proizvodnji in
slišali o njihovem gospodar-
skem položaju, le presežek
naše pričakovanja.

Po kratkih pozdravnih for-
malnostih s predstavniki de-
lavskega sveta, sindikata,
mladine, zveze komunistov
in z direktorjem delovne or-
ganizacije smo odšli kar v
proizvodne obrate.

Spremljali smo proizvodni
proces od predelave do tkal-
nice, torej od začetne prede-
lave bombaža v sukanec do
tkanja blaga, brez vmesnih

skladišč, kar je velika eko-
nomska pridobitev in dose-
žek njihovega lastnega
znanja.

Temu zares lahko rečemo
dobra in racionalna organi-
zacija dela, visoka produk-
tivnost in delovna disciplina
in ne nazadnje tehnologija,
ki so jo razvili s svojo inven-
tivno dejavnostjo in zagotav-
lja proizvodne učinke na ravn-
i razvitega sveta. Ogledali
smo si še obrate družbenega
standarda, splošno in zobno
ambulanto, obrat družbene
prehrane, vrtec za varstvo
njihovih otrok ter sejo sobo
in dvorano za poslovne in
družbenopolitične sestanke.

Direktor delovne organiza-
cije nam je razložil sedanji
proizvodni program, doseženi
tehnološki razvoj in po-
slovne ter zlasti še finančne
dosežke. Veliko smo slišali o
skrbni za delavce, o dobrih
delovnih odnosih, o učinko-
vitem delu samoupravnih
organov in družbenopolitič-
nih organizacij in o pripad-
nosti delavcev svojemu ko-
lektivu.

Rezultati dobre organiza-
cije dela in racionalne proiz-
vodnje ter visoke produktiv-
nosti dela se zrcalijo tudi v
nadpovprečnih osebnih do-
hodkih in doseženi porabi
sredstev za skupno porabo,
to je za zagotovitev stano-
vanj, zagotovitev možnosti
za oddih delavcev na morju
in v planinah ter seveda v
visokih vlaganjih v razvoj
delovne organizacije.

Veliko je bilo besed o se-
danjih gospodarskih in druž-
benopolitičnih razmerah, o
problemih gospodarske na-
rave, ki bi se jih dalo z več
dobre volje bolj reševati, o
odnosih med delovnimi or-
ganizacijami, regijami in re-
publikami, ki bi bili z manj
poslovne ljubosumnosti, lo-
kalpatriotizma in ozkih ma-
terialističnih interesov ve-
liko boljši. Beseda je tekla tu-
di o zakonih in predpisih, ki
jih mnogi po svoje izvajajo,
in o stabilizacijskem progra-
mu, za katerega nekateri (z
vseh ravni, od krajevnih
skupnosti in delovne organi-
zacije do zveznih organov)

mislijo, da velja za vse druge.

Ob koncu so tudi borci
Ljubljanske brigade do
njenege vkorakanja v Ljub-
ljano.

V znak priznanja smo de-
lovni organizaciji izročili
spominsko medaljo Ljub-
ljanske brigade, izmenjali pa
smo si tudi skromna darila
in spominske značke.

Ob slovesu smo do kraja
spoznali, da so zaposleni v
IBI ponosni na delovne
uspehe, da imajo radi svojo
delovno organizacijo in svo-
jega direktorja, da ne spada
biti na kaj ponosni. Tudi mi
smo odšli z zavestjo, da le ni
vse tako črno, kot se o našem
gospodarstvu govori in piše
ter da so še delovne organi-
zacije, ki poslujejo brez rde-
čih števil in na trdnih teme-
ljih načrtujejo svojo in našo
prihodnost.

Stalni odbor
10. SNOUB Ljubljanske

Še o pokojninskih vprašanjih

Dodatki za pomoč in po-
strežbo ter zneski nadome-
stil za telesno okvaro, ki jih v
Skupnosti pokojninskega in
invalidskega zavarovanja
določijo le enkrat na leto, po-
menijo spričo skokovitega
povečevanja življenjskih
stroškov le simbolične zne-
ske in komaj še zaslužijo to
ime.

To bi torej morali spreme-
niti, menijo na Zvezi para-
plegikov Slovenije. Zato so
že v začetku leta poslali po-
budo na SPIZ, naj bi v statu-
tu določili zneske najnižje
pokojnine za celo pokojnin-
sko dobo. Znesek dodatka za
pomoč in postrežbo pa naj bi
odmerjali v določenih od-

stotkih od zneska povpreč-
nih minimalnih osebnih do-
hodkov vseh delavcev, zapo-
slenih v Sloveniji v tekočem
letu. Tak predlog sta podprli
tudi zveza invalidskih orga-
nizacij in odbor za varstvo
delovnih invalidov SPIZ. O
tem so razpravljali v sociali-
stični zvezi in drugod, ven-
dar dokončnih dogovorov,
kako zadovoljivo urediti pro-
blem, še ni.

V odboru za sistem in or-
ganizacijo skupnosti, kjer so
večkrat razpravljali o teh po-
budah, so se nazadnje zedi-
nili, naj bi 131. člen Statuta
SPIZ, ki ureja dodatke za
pomoč in postrežbo, dopol-
nili s pripisom o tem, kako

lahko »dodatek za pomoč in
postrežbo, skupnost uskladi
tudi med letom«. O samem
predlogu bodo skupaj z vse-
mi drugimi spremembami
Statuta SPIZ razpravljali na
seji skupščine 24. decembra.

V določeni meri so na
skupnosti pokojninskega in
invalidskega zavarovanja
skušali letos že ublažiti vpliv
inflacije, ko niso sklenili ča-
kati na marec, da bi šele ta-
krat, kot je bilo v navadi do-
sledj, usklajevali denarne po-
moči in nadomestila, pač pa
so že na novembrski seji
akontativno določili nove
zneske, ki bodo veljali od 1.
januarja prihodnje leto. Po
tem sklepu bodo dobili tisti,

ki potrebujejo pomoč za krit-
je vseh življenjskih potreb
po 15.176 dinarjev, drugi, ki
potrebujejo pomoč za opravl-
janje večine življenjskih po-
treb, pa pomoč v znesku
9.630 dinarjev. Marca, ko bo-
do znana gibanja osebnih
dohodkov v letošnjem letu
in ko bodo pokojnine za le-
tos dokončno poračunane,
pa bodo na skupščini ponov-
no odločali o zneskih teh po-
moči.

Prav tako so bili akontativ-
no povečani zneski nadome-
stil za telesno okvaro. Marca
bodo tudi te zneske določali
na novo, kako pa naj bi to
uredili (ali ne) v Statutu
SPIZ, bodo razpravljali na
decembrski skupščini.

D. B.

Predlog za 30. jubilejni Pohod po poteh partizanske Ljubljane

Prihodnje leto, 9. in 10. maja 1986, bo 30. jubilejni
Pohod po poteh partizanske Ljubljane. Tovariš Vid-
mar iz občine Ljubljana Šiška je na nedavnem sreča-
nju članov predsedstev ljubljanskih občinskih odbor-
ov ZZB NOV v Domu Rada Pehačka povedal, da se
kot udeleženec prvega pohoda spominja takratnega
tekmovanja 5-članskih ekip, ki so nosile s seboj
puške in nahrbtnike z nekaj kilogrami obtežitve.
Pogoj tekmovanja je bil tudi, da je vseh pet članov
ekipe prišlo hkrati skozi cilj. Da bi ne bile diskvalifi-
cirane, so nekatere ekipe po enega pa tudi po dva
člana dobesedno prinesle v cilj. Predlagal je, saj bi za
30. jubilejni pohod, v tekmovalni del uvrstili nekaj

podobnega, in sicer za člane enot naše teritorialne
obrambe.

Marš naj bi potekal po zgrajeni Poti spominov in
tovarištva, in sicer po urejeni trasi, vseh 34 kilome-
trov. To bi bila velika preizkušnja enodnevnega po-
hoda.

Predstavniki odbora za pohod je povedal, da bodo
predlog proučili skupaj z vodstvom enot TO. Pave-
dal je tudi, da so priprave za 30. jubilejni Pohod po
poteh partizanske Ljubljane v polnem teku, še vedno
pa so veseli novih pobud, ki jih lahko pobudniki
sporočijo na Odbor za Pohod, Ljubljana, Gregorči-
čeva 15

Stane Koman

Mala anketa

Ponosni na borčevski dom v Banjolah

Vse leto se bodo spominja-
li sonca in morja, novih
znanstev, sprehodov, plesov
in doživetij. Vsak dan so se
veselili dobre postrežbe, ure-
jenosti in vsega, kar so jim
dajali v domu. Sicer pa naj o
doživetjih v Banjolah spre-
govorijo naši današnji anke-
tiranci.

Vsem smo postavili eno
samo vprašanje: Kako so ob-
čutili skrb za borce in goste
nasloj v počitniškem do-
mu borcev v Banjolah?

Ivanka Brodar, upokojen-
ka iz Zgornjih Dol: »Vsako
leto hodim na oddih v Banjo-
le. Bila sem že dvajsetkrat.
Včasih v sezoni, drugič spet
v posezoni. Najlepše je na je-
sen, ker ni toliko ljudi. Ko-
pam se v pokritem bazenu z
ogrevano morsko vodo, ki
pomaga zoper moj revmatiz-
em. S strežnim osebjem,
hrano, prebivališčem sem
zadovoljna. Dobro je tudi po-
skrbljeno za prevoz s kombi-
jem v Pulj. Cene so za nas
upokojene borce še kar pri-

merne. Tudi organizacija
družabnega življenja v polet-
ni sezoni je prijetna (ple-
si...). Prijaznost osebja pa je
najbolj pomembna in je ena-
ko dobra v recepciji kot tudi
v restavraciji in v bifeju.«

Nande Majdič iz Moravč,
invalidski upokojenec, ude-
leženec NOV in član KO ZB:

lo bivanje tam in zdi se mi,
da se mi je zdravje kar za
nekaj let povrnilo. Tudi zdaj
bi rad šel za nekaj dni tja, pa
kaj, ko brez spremljevalca ne
morem nikamor, saj se težko
gibljem.«

Štefka Otolani, upokojen-
ka, članica ZB, s Podstran
pri Moravčah: »V borčevski

za lahko še bolj urejena. Če
bom le zdrava, bom še hodila
v Banjole.«

Jože Krulc, invalidski
upokojenec, tudi udeleženec
NOV, iz Češnjic: »Zdaj sva
bila z ženo Ivanka že dvakrat
zapore v Banjolah na oddi-
hu – nazadnje deset dni v
septembru. Imela sva lepo
vreme, dobro hrano, postrež-
bo... Srečala sva prijazne
nove znance.«

Tone Cerar, upokojenec iz
Vrhpolja: »V Banjole hodim

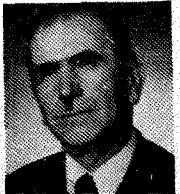
Ivanka Brodar

Nande Majdič

Štefka Otolani

Jože Krulc

Tone Cerar

»Maja 1973. leta sem bil v Ba-
njolah prvič in morda tudi
zadnjič. Do nedavnega sem
bil namreč še zdrav, vendar
sem hodil še v službo, in ni-
sem nekako utegnil iti tja na
dopust. Potem sem pa hudo
zbolel in na priporočilo
zdravnika odšel v Banjole na
okrevanje. Zelo mi je koristi-

dom v Banjolah hodim že od
1972. leta. Zadnja leta sicer
ne hodim redno, vendar si
oddih načrtujem prek naše
domžalske borčevske orga-
nizacije, kjer uravnavajo vse
za prijave. Tudi jaz hodim na
oddih predvsem zaradi
zdravja. Le eno pripombo
imam, in sicer da bi bila pla-

po sezoni, ker takrat ni toli-
ko ljudi, pa tudi vročine ni.
Najraje imam kopanje v ba-
zenu, sicer pa menim, da je
ves dom lep, in da so tudi
cene za nas primerne. Do-
kler bom pri močeh, bom še
hodil tja!«

Ni kaj, anketa ne potrebu-
je komentarja. Jože Novak

Pa ne samo o tem. Posebno vprašanje je bilo, ali je takšna
oblika sestajanja dobra ali ne? Iz vseh petih občin so odgo-
vorni posamezniki izjavljali, da je potrebna, in ne samo
dobro! Večina je to srečanje ocenila za preozko. Predlagali
so, naj mestni odbor ZZB NOV organizira športno tekmo-
vanje v streljanju, kegljanju, balinanju in šahu, med najbolj-
šimi ljubljanskimi občinskimi ekipami članov ZB NOV.

Rezultate tekmovanja (kljub temu da niso bistveni), je
vsem zbranim na sklepni prireditvi sporočil Milan Mirtič,
predsednik športnega društva Invalid, ki je s svojimi sode-
lavci prevzel in strokovno vodil športni del srečanja. Njemu
in društvu, ki mu predseduje, ter kolektivu Doma Rada
Pehačka gre iskrena zahvala za požrtvovalno sodelovanje.

Stane Koman

Plakete za korektnost

Predsedstvo ZO ZZB NOV Jugoslavije je sprejelo
sklep o podelitvi dveh plaket ZZB NOV Jugoslavije.
Prvo podeljuje jugoslovanska zveza borcev mestecu
Suezu za izjemne zasluge, ker je kljub težkim razme-
ram in neugodnim klimatskim okoliščinam uspelo
ohraniti in restavrirati grobišče na kraju velikega parti-
zanskega zbega v drugi svetovni vojni pri El Shatu,
kjer bo odkrit tudi spomenik.

Prav tako bo plaketo prejela revija Patria, glasilo
italijanske borčevske organizacije ANPI.

Usmerjanje mladih v vojaške in obrambne poklice

Številne možnosti strokovnega usposabljanja

Izbira poklica ni enostavna, kar še posebej velja za vojaške poklice, ki jih označuje pojem oficir. Danes je veliko več poklicev, kot jih je bilo pred nekaj desetletji. To velja tudi za vojaške poklice, kajti znanstveni in tehnični napredek sta še posebej navzoča v naših oboroženih silah.

Na prvi pogled se zdi, da pomeni vojaški poklic predvsem usposabljanje generacij mladih vojakov za ravnanje s sodobnim orožjem in v vojaških veščinah. Toda najpomembnejša je vzgoja vojakov v ljubezni do domovine, vzgoja v tem, kaj nam vsem pomeni neodvisna,

bistvu zelo podobni civilnim. Toda mladincem, ki se odločajo za vojaški poklic, ni do tega, da bi se izšolali za poklice, ki so kar najbolj podobni civilnim. Večina izbire vojaški poklic ravno zaradi njegovih posebnosti. Marsikateri mladinec želi delati v svojem življenju nekaj poseb-

za vodenje raketne baze, vzdrževanje elektronskih naprav in radarskih sistemov. Velike možnosti za strokovni razvoj mladega človeka dajejo poklici, ki so povezani z delom na raketnih, torpednih ali patrolnih ladjah, minolovcih, podmornicah in žepnih podmornicah. Nič manj privlačni niso poklici, ki jih zahtevajo v oklepnomehaniziranih enotah ali katerikoli izmed 70 vojaških poklicev.

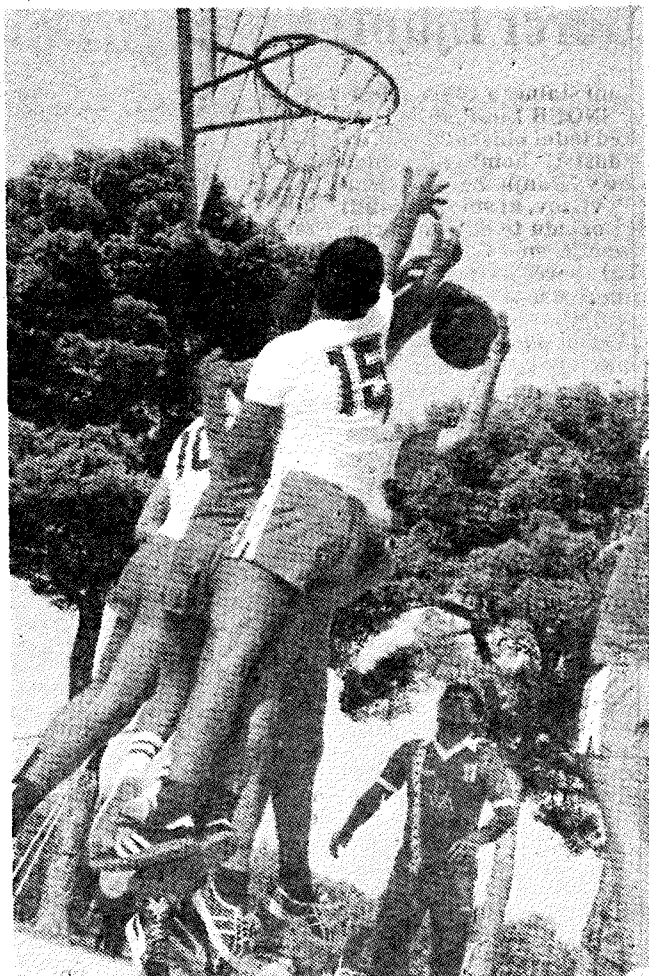
Poklicni razvoj in napredovanje sta zagotovljena

njega usmerjenega izobraževanja se lahko vpišejo na Letalsko splošno srednjo vojaško šolo v Mostarju, kjer je možen vpis samo v prvi letnik. Na Splošno srednjo vojaško šolo Bratstvo in enotnost v Beogradu, Splošno srednjo vojaško šolo Ivo Lola Ribar v Zagrebu in Splošno srednjo vojaško šolo Franc Rozman Stane, na katero se vpisujejo samo kandidati iz Slovenije, pa je možen vpis v prvi, drugi in tretji letnik.

V Srednji vojaški šoli kopenske vojske v Sarajevu, Tehnični srednji šoli kopenske vojske v Zagrebu, Srednji vojaški šoli vojnega letalstva in protizračne obrambe v Rajlovcu, Mornariški tehnični srednji vojaški šoli v Splitu, Intendantski srednji vojaški šoli v Sarajevu, Glasbeni srednji vojaški šoli v Beogradu in Sanitetni srednji vojaški šoli v Novem Sadu pa je vpis možen v prvi in tretji razred.

V tretji razred je vpis možen na Tehnični šoli vojaških usmeritev v Zagrebu in Šoli za strokovne delavce v letalskotehničnih poklicih v Rajlovcu.

V našete šole se lahko vpišejo fantje, ki so državljani SFRJ, če so zdravi in sposobni za ta poklic, kar bo ugotovila vojaška zdravniška komisija, če niso bili sodno kaznovani, če proti njim ne teče kazenski postopek in če imajo soglasje staršev ali skrbnikov. Poleg najmanj dobrega splošnega uspeha morajo biti kandidati za prve razrede rojeni leta 1970 ali kasneje, kandidati za dru-

Ob odličnih možnostih za šolanje dajejo srednje vojaške šole in vojaške akademije tudi izjemne možnosti za snovanje na kulturnem področju in ukvarjanje z najrazličnejšimi športnimi panogami.

ge razrede leta 1969 ali kasneje in kandidati za tretje 1968. ali kasneje.

Možnost šolanja na vojaških srednjih šolah pa imajo tudi dekleta. Ta se sicer lahko vpišejo le v tretji razred Šole za strokovne delavce v letalskih tehničnih poklicih v Rajlovcu, kjer pridobijo tele poklice: letalski elektromehanik, letalski mehanik za instrumente, letalski radiomehanik, mehanik za radarsko računalniško opremo, gumoplastikar, letalski tapetnik, optik, laborant za po-

gonska goriva in radiomehanik za zemeljsko radionavigacijsko opremo.

Razpis za vojaške šole velja do konca marca prihodnjega leta. Nadrobnejša pojasnila v zvezi s šolanjem, pravicami in obveznostmi učencev in gojenec vojaških šol, vojaškim poklicem in načinom prijave za tovrstno šolanje lahko dobijo kandidati pri občinskem upravnem organu za ljudsko obrambo v občini, kjer stalno prebivajo.

Brane Kromar

V JLA je 70 poklicev, ki dajejo vsakemu mlademu fantu možnost, da uresniči vse svoje življenjske in strokovne želje in zahteve.

samoupravna, socialistična domovina, skupnost enakopravnih narodov in narodnosti. To je častno in odgovorno delo, šola bratstva in enotnosti. Varovanje teh pridobitev pa je glavna naloga naše armade. To daje vojaškemu poklicu pečat zahtevnega in posebnega dela.

Za veliko vojaških poklicev lahko rečemo, da so v

negu, drugačnega kot nje-govi sovrstniki. Ravno za to pa je v JLA cela vrsta možnosti.

Marsikateri mlad fant si želi postati pilot nadzvočnih letal, kontrolor letenja, pilot helikopterja, inštruktor letenja ali vojaški padalec, vzdrževalec vojaških letal, helikopterjev in njihove oborožitve. Mnogi si želijo postati strokovnjaki

vsakemu sposobnemu oficirju. Poklicna usposobljenost pa daje tudi možnost napredovanja do najvišjih činov in položajev, hkrati pa imajo najsposobnejši možnosti, da dobijo tudi najvišje znanstvene naslove. Vse to so dejstva, s katerimi se v civilu ne moremo vedno pohvaliti.

Učenci, ki so končali osnovno šolo, in učenci sred-

Obrambni dnevi na mladinskih delovnih akcijah

Sprotno upoštevanje izkušenj

Eno izmed številnih področij plodnega sodelovanja med zvezo rezervnih vojaških starešin in zvezo socialistične mladine so mladinske delovne akcije, ki potekajo v Sloveniji. To sodelovanje se kaže predvsem na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, saj pri tem rezervni starešine lahko najbolj pomagajo. Načrtovanje dejavnosti s področja SLO in DS na mladinskih delovnih akcijah se začne vsako leto marca. To najprej poteka med predsedstvi obeh organizacij, v maju pa steče skupno delo v občinskih konferencah ZRVS in ZSMS. Silvester Turk, član predsedstva RK ZRVS pravi, da so bile letos njihove pobude s področja SLO in DS na mladinskih delovnih akcijah sprejete brez težav. Tako so obrambne dneve in druge obrambne dejavnosti opravili z vsako brigadirsko izmeno. To pomeni, da so na šestih zveznih delovnih akcijah (Kozjansko 85, Istra 85, Posočje 85, Suha krajina 85, Slovenske gorice 85, Goričko 85) in štirih republiških delovnih akcijah (Bela krajina 85, Trebče 85, Brkini 85 in Kobasno 85) pripravili skupaj 25 obrambnih dni. Na treh akcijah so pripravili po

tri obrambne dneve, na sedmih pa po dva. Skupaj se je obrambnega usposabljanja udeležilo 3171 brigadirjev. Sodelovalo pa je še prek dvesto rezervnih vojaških starešin. To pomeni, da je vsak rezervni starešina skrbel za manj kot šestnajst brigadirjev. Na delovnih akcijah Posočje, Slovenske gorice in Kobasno pa so kot oblika interesne dejavnosti delovali tudi obrambni krožki.

Obrambni dnevi so bili zasnovani tako, da so se brigadirji najprej seznanili z ob-

močjem, na katerem je potekala akcija. Rezervni oficirji so jih seznanili s pomembnejšimi dogodki iz NOB ter jih opozorili na značilnosti ljudske obrambe in družbene samozaščite. Prav tako so jih seznanili z možnostmi šolanja na vojaških šolah in akademijah ter jim predstavili življenje in delo oficirja JLA. Brigadirji so si ogledali film, ki prikazuje predvsem vsebino SLO in DS ter streljali s puško M-48 in polavtomatsko puško.

Rezervni vojaški starešine

Na letošnjih obrambnih dnevih na mladinskih delovnih akcijah je sodelovalo 3171 brigadirjev in več kot dvesto rezervnih vojaških starešin. (Foto: Ž. D.)

so pripravili tudi orientacijski pohod. Brigadirji so se morali gibati po neznanem zemljišču s pomočjo zemljevida, iskali so diverzantsko skupino, zbirali obveščevalne podatke in se seznanili z delom narodne zaščite. Pri samozaščiti so spoznali, kako dajati prvo pomoč, zaščititi pred požari in jedrsko biološko kemično obrambo. Za obrambni dan so pripravili tudi razstave fotografij o JLA in TO ter razstavo vojaške literature. Na vsakem obrambnem dnevu so se srečali z borci in obiskali pomnike iz narodnoosvobodilnega boja.

Seveda se organizatorji niso slepo držali tega modela, ampak so ga spreminjali in

dopolnjevali. Pri tem so upoštevali krajevne razmere, strokovno znanje sodelavcev in možnosti občinskih konferenc ZRVS. Prav tako niso prezrli starostnega sestava in interesov brigadirjev ter se tudi tako trudili, da bi pritegnili njihovo pozornost.

Po podatkih, ki so prišli z delovnih akcij, so interesne dejavnosti s področja SLO in DS na njih utrdele svoj pomen. Organizacije ZRVS pa so izkušnje, ki so jih pridobi-

le z delom z eno izmeno, dopolnjevale in jih vgrajevale v svoje delo z naslednjimi izmenami brigadirjev.

Kot pravi Silvester Turk, bo ZRVS še naprej spremljala obrambne in samozaščitne dejavnosti na mladinskih delovnih akcijah in jih dopolnjevala s pridobljenimi izkušnjami in novimi pobudami ter tudi tako prispevala k boljši obrambni pripravljenosti naše družbe.

Bojan Kuntarič

Streliško tekmovanje rezervnih vojaških starešin

V okviru letošnjega programa usposabljanja je občinska konferenca ZRVS Radovljica pripravila v Ribnem strelsko tekmovanje za svoje člane. Tekmovanja se je udeležilo 22 ekip iz dvanajstih krajevnih organizacij ZRVS. Na strelno črto je stopilo 108 tekmovalcev, ki so se pomerili v streljanju z avtomatsko puško in pištolo.

V skupnem seštevku je zmagala druga ekipa Radovljice pred prvo ekipo Bohinjske Bistrice in prvo ekipo Radovljice. V streljanju s pištolo je zmagala druga ekipa Radovljice, in sicer pred Kamno gorico in prvo ekipo Radovljice. Druga ekipa Ra-

dovljice je bila najboljša tudi v streljanju z avtomatsko puško. Sledila je ekipa Bohinjske Bistrice, tretja pa je bila prva ekipa Radovljice.

Med posamezniki je v streljanju s pištolo zmagal Marjan Fon pred Tonetom Šolarjem in Radivojem Zupanom. Najboljši v streljanju z avtomatsko puško je bil Beno Kukič, drugo mesto je zasedel Jože Stare, Marjan Fon pa je bil tretji. Najboljši rezultat pri streljanju z obema orožjema je dosegel Beno Kukič. Marjan Fon je bil drugi, Stanko Dežman tretji in Janko Stušek četrti.

Ciril Rozman

O razsulu stare jugoslovanske armade

V času od mojega rojstva leta 1919 do danes se je zvrstilo mnogo dogodkov, ki so bili povezani z naprednim gibanjem po svetu in NOB pri nas. Dvanajst let po rojstvu sem šel s trebuhom za kruhom. Moji starši so bili revni, toda delavni. Posebno mati, ki je hodila po dlinah in skrbela še za gospodinjstvo doma. Imela je šest otrok. Vzajala nas je v ljubezni do domovine.

Leta 1938 so mnogi napredni mladinci stopili v Esperantski klub na Vrhniki. Ta je kmalu postal zbirališče deklet in fantov. Učili smo se esperanto in organizirali zabave, veselice in igre. Dopisovali smo si s tujci. Imeli smo tudi čitalnico in izobraževalne krožke. Z različnimi aktivnostmi smo pritegnili tudi veliko deklet in fantov iz klerikalne katoliške akcije. Duhovščina je začela prav kmalu rovariti proti nam. S pomočjo vrhniških veljakov in žandarjev so nas kmalu zatrli. Veliko naših članov, ki so bili tudi člani klerikalnih društev, pa dekleta, ki so bila v Marijini družbi, so morali proč od nas. Nekateri člani so se delali v klubu, toda kmalu so se vpisali v Društvo kmečkih fantov in deklet. Vtkali smo svojo naprednost v to društvo in si pridobili zaupanje in ugled. Klerikalni duh na Vrhniki je začel slabeti.

Kot je imel pri organizaciji Esperantskega društva na Vrhniki največ zaslug Franc Pasetz iz Mirk, tako je imel za sluge za organizacijo Kmečkih fantov in deklet Andrej Verbič z Vrhnike. V teh dveh društvih ni bilo zama, kar se je pokazalo ob vdoru okupacijske soldateske v našo domovino, ko se je večina vrhniške mladine vključila v NOB.

Projektna dresura

Dnevi delovanja v teh dveh društvih so mi hitro minevali, da sam ne vem, kdaj je prišlo leto 1940. Moral sem obleči vojaško suknjo. Služil sem v prijaznem mestecu Knjaževac v južni Srbiji. Tudi tu sem doživel dogodek, ki se mi je globoko vtisnil v srce. Videl sem, kako so bili vsi ljudje proti Nemcem, ki so vdrl v Jugoslavijo. Se prej pa sem doživel nemno dresuro vojakov. Takoj po prihodu v kasarno so nam

kaplarji s sarkastičnimi povelji pokazali, da nismo več ljudje. Morali smo na primer pihati v žarnice in lajati vanje, »potovati« v Ameriko in podobno. Kaplarji, podoficirji in oficirji pa so vpili na nas, da smo osli, »seljačine« in podobno. Višji oficirji so to gledali in molčali. Kaplarji in podoficirji so nas tudi tepli. Oficirji pa so govorili, da moramo brezpogojno izpolnjevati vsa povelja.

Oficirji so nam tako ves čas govorili o brezpogojnem izpolnjevanju vseh povelj, češ da nam nevarnost preti od vsepovsod, posebno pa je nevarna peta kolona. Pojasnjevali so nam, kaj je ta kolona. Dobili smo vtis, da se je oficirji bolj boji kot kakšnega drugega sovražnika. Veliko so nam govorili o njej. Komandanta našega polka, ki je bil »petokolonaš«, pa so tik pred vdorom Nemcev v našo državo zaprli. Mojega komandirja je določila komanda, da v primeru vojne postane komandant vse divizije. Dne 25. marca 1941 ponoči, ko smo bili že v pripravljenosti, je moj komandir preveč popil, jaz pa sem bil mlajši dežurni v četi. Takrat je prišel komandant polka k meni in me vprašal, kje imam komandirja čete. Odgovoril sem, da ne vem. On pa je klatil, da smo vsi v pripravljenosti, za mojega komandirja pa nihče ne ve, kje je. Rekel je, da je to že sabotaža. Takoj potem pa je prišel v četo komandir – seveda v njej. Komandant polka mu je dejal: »Gospod kapetan, vi ste pijani!« in prijel za pištolo. »Pojdite z mano v pisarno.« Moj komandir pa mu je odgovoril: »Ne grem sam, naj gre vsa četa. Spravi pištolo, ker jo imam tudi jaz.« Komandant polka je spravljal pištolo in rekel: »Ne boš izpolnil povelja, ti gnoj!« Komandir pa njemu. »Reci mi lepo, kar misliš.« In tako naprej. Iz njunega pričkanja je bilo videti, kako slaba je bila vojaška disciplina.

Po vsem dvorišču vojašnice so bili mikrofoni, ki so govorili o naši pripravljenosti na vojno. To so poslušali oficirji in podoficirji, ki so morali biti ves čas v bližini svojih enot. Navadni vojaki in kaplarji pa nismo poslušali. Morali smo biti v popolni pripravljenosti. Še spali smo v popolni vojaški opremljeni.

Prišli so tudi rezervisti. Zanje smo morali nanositi slamo v sobe. Oblačili pa so se kot redni vojaki. Dobili smo tudi suho hrano, vojašnico pa nismo smeli zapustiti. Vse to je bilo 27. marca. Dne 28. marca se je tudi marsikaj zgodilo. Takoj po zajtrku je komandir 3. pehotne čete s svojo četo in rezervisti odšel iz vojašnice v gozd. Tam jim je govoril, da se bo potrebno trdo bojevati proti sovražniku. Zato da je tudi odšel proč od tistih, ki se nočejo bojevati. Boj bo težak, potrebno bo prenašati lakoto, mraz in mnoge druge nevarnosti. Rekel je, da jih bodo podpirali Angleži. Kdor se ne želi bojevati, pa naj gre, vendar naj se vrne domov, in ne v vojašnico.

Neenotnost na vsakem koraku

Še ta dan okrog 16. ure je prišel ta komandir s četo pred vrata vojašnice, vendar ga stražnik ni pustil noter. Naš komandir ga ni poslušal, pač ni v vkorakal v vojašnico. Stražnik je sicer to sporočil komandirju čete, vendar ni streljal. Komandant polka je z mnogimi vojaki prišel prihajajočim nasproti. Od svojih vojakov je zahteval, naj naperijo puške. Vojaki so to naredili. Medtem pa je komandir čete udaril komandantovega konja, ki je odskočil, komandant pa je padel za drevo. Komandant je vpil na vojake, naj streljajo, ti pa niso hoteli. V tem trenutku je od Zaječarja čisto nizko priletelo letalo, vendar niso streljali. Pritegnilo pa je našo pozornost. Komandant polka je nato odšel v svojo pisarno in tudi komandir čete s svojimi četniki v vojašnico. Povedati moram, da so vojaki iz gozda nosili s sabo četniško zastavo. Takoj po tem dogodku smo bili vsi vojaki s starešinami vred

postrojeni na dvorišču. Na sredo je prišla 3. pehotna četa s svojim komandirjem. Prišel pa je tudi general iz Zaječarja, komandant divizije. Okrog vojašnice so bile postavljene strojnice, pripravljene za streljanje. Komandant divizije je zahteval od nas, naj bomo lojalni, komandirju 3. čete pa je rekel, naj njegovi vojaki odložijo orožje. Komandir tega ni hotel, ampak je zavpil svoji četi, naj puške pripravi za strel. Dejal je: »Vem, da so okrog nas strojnice, vendar orožja ne dam.« Komandant divizije mu je ponudil cigareto, vendar mu je komandir rekel, da ničesar ne vzame od njega.

Odšli smo na večerjo, ki jo je dobila tudi 3. četa. Po večerji smo se vsi odpravili spat. Tudi 3. četa s svojim komandirjem. Še prej so zastražili vse dohode v sobo. Drugo jutro smo dobili zajtrk in nato so odšli četniki s svojim komandirjem iz vojašnice, vendar ne vsi. Veliko vojakov se je medtem poskrilo po vojašnici in drugih prostorih. Kam so odšli, ne vem. Vendar pa sem videl, kako neenotna je bila jugoslovanska vojska.

Naslednji dan je komandir 2. čete dobil od komandanta polka nalogo, naj gre iskati 3. pehotno četo. Druga četa je dobila suho hrano za en dan, vsak vojak pa nekaj streliva. Odšli so iskat pobegle vojaške. Vendar komandir 2. čete ni bil pri volji, da bi iskal pobeglo četo. Na terenu je spraševal vse ljudi, če so videli vojaške. S svojimi vojaki je večkrat počival. Proti večeru se je z vojniki vrnil v vojašnico. Nam pa so objavili, da pakt z Nemčijo ni veljaven in da je vso oblast v državi prevzel kralj Peter II. Med vojaki so se razširile govorice, da bo vojna, in da bomo vsaj vedeli, za koga se bomo bojevali. Med seboj smo govorili le po tihem.

Umik

Naslednji dan je bil 30. marec. Bili smo v popolni bojni pripravljenosti, naš mir je vznemirjalo le vpitje pri vходу: »Živel general Simović.

Bolje rat nego pakt in Bolje grob nego rob.« Enako vpitje je bilo slišati tudi v mestu. Mnogi pa so vpili: »Dol z izdajalcem.« Medtem so vojaki prinesli pobeglega komandirja v vojašnico. Starešine te 3. čete so ta dan postali člani štaba obrambe, moj komandir pa je postal komandant polka. Kam je odšel dotedanji komandant polka, ne vem.

Drugi dan smo vojaki dobili nekaj nabojev, kar smo morali potrditi s svojimi podpisom. Potem smo šli na določene položaje. Po dveh dneh počitka v Svrliku smo odšli do bolgarske meje in si tam uredili bojne položaje. Moja četa minometalcev je izračunala vse potrebne elemente za streljanje na sovražnika, ki naj bi prodiral iz Bolgarije. Ko smo čakali na boj, smo po dveh dneh zagledali nemško letalo, ki je obstreljevalo naše položaje. Takoj smo dobili povelje za umik. Umikali smo se proti Knjaževcu in dobili povelje, naj oddamo orožje in naj se razidemo. Vendar naš komandir voda ni hotel izvršiti tega povelja, zato smo se morali z njim na čelu umikati najprej proti Soko Banji. V Knjaževcu so gorila skladišča s hrano in obleko, vendar skladišča min in orožja niso gorela. Zvedeli smo, da so naši vojaki neke blizu uničili nemški tank. Prišli smo do doline med Belim potokom pod Trubarjevcem, do tam pa je prišel tudi naš bivši komandir in nam dejal: »Sedite tukaj in čakajte na vojno in ujetništvo.« Povedal nam je tudi, da dela vojno sodišče. Rekel je tudi še, da bodo vsakega begunca poklicali na odgovornost. Zato smo se začeli urejevati in oblikovati v čete. Komandant polka Dobričević je medtem odšel k Nemcem. V štabu se je slekel in okrog gola telesa ovil zastavo polka. Čez uro je prišel nazaj, skupaj z nemškimi oficirji, in nas pozval, naj oddamo orožje, ker ga bodo Nemci pobirali. Naj ne delamo težav, je rekel.

Takoj nato je komandir čete Kojeđinović s svojimi vojaki odšel na položaje. Pridružil se mu je tudi naš četni starešina. Komandir Kojeđinović je streljal s strojnico in nas varoval, mi pa smo jurišali naprej. Vendar v gozd nismo prišli.

Dne 8. aprila sem prišel v nemško ujetništvo. Vodili so

nas mimo Svrliga, Pirotu. Zjutraj so nas Nemci razvrstili po narodnostnih. Najprej Hrvate, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu je porinil žlico v gola, nato pa Slovence. Izločili so Vlahe, tiste iz okolice Osijeka. Nazadnje so poklicali tiste z nemško narodnostjo. Srbi so ostali sami. Vsi so jih zasramovali, celo nekateri ujetniki. Nato so nas prevzeli ugarski vojaki in nas odpeljali do Rumunije – v sprejemno taborišče. Hodili smo peš in se večkrat ustavili. Enkrat se naš general ni mogel dvigniti. Nemški vojak mu

Lackovega odreda niso uničili

Vojaška taktika in strategija partizanskih odredov ni mogla biti taka kot v brigadi. To je moral še kako upoštevati Lackov odred, ki je po ukazu glavnega poveljstva NOV in PO Slovenije ter 4. operativne cone deloval severno od Drave, daleč v notranjosti Avstrije. Kdaj pa kdaj je prodril celo do Prekmurja.

Njegovo operativno območje je bilo zelo izpostavljeno. Čeprav je šlo za leto 1944, je imel nemški okupator tu zelo okrepljene in na gosto posejane postojanke z zelo razvitimi komunikacija-

mi. Razen tega je imel še zelo dobro organizirano mrežo svojih sodelavcev, ki so »iskali« Lackov odred in sodelavce narodnega osvobodilnega gibanja. V to enoto je nemški okupator pošiljal posebej izurjene vohune, ki so uspešno končali gestapovsko šolo v Grazu. Zdi se skoraj neverjetno, kakšne pasti je uporabljal nemški okupator, da bi Lackov odred uničil ali pa ga vsaj razbil.

Ob tem je treba upoštevati še to, da se na njenem območju, vsaj ne za daljši čas, ni zadrževala večja partizanska enota, zlasti to velja za

nekatero predele Avstrije, povsem pa za Kozjak in Slovenske gorice. Borci te enote so bili zelo gibljivi pri številnih premikih. Zdaj so udarili tu, drugič spet drugje in tako opozorili na udarnost te enote. Kljub težavnim razmeram so njeni borci v teh predelih uspešno širili narodnoosvobodilni boj in med ljudmi utrjevali zaupanje, posebej se na Kozjaku in v Slovenskih goricah, da bodo skupaj z drugimi zmagali in pregnali nemškega okupatorja.

Kljub temu je Lackov odred imel tudi izgube; naj-

večjo v jugovzhodnem območju Košenjaka nad Dravogradom. Na okoli 1.5000 metrov visokem Kozjem vrhu proti Avstriji je v neenakem boju 7. marca 1945 padlo 27 borcev Lackovega odreda. Okupator je požgal Mežnarjevo, Kohovo, Pečovnikovo, Junčkovo in Bogatčevo domačijo. V njih je zgorelo 11 žrtev, ustrelili so tudi 4 ljudi. Okupator je imel tudi izgube, in jih je prikrival. Lackov odred je takrat plačal svoj največji krvni davek.

Borci v enoti so bili zelo potrti, vendar so z nezmanjšano bojevitostjo premagovali nemškega okupatorja, njihove sodelavce in ponosno utirali pot do zmage.

Spomin na tragičen dogodek sta si krajevni skupnosti Ojstrica in Dravograd izbrali za svoj krajevni praznik. Takrat se v tem zaselku z domačini in drugimi zberejo

bivalcem Kozjaka in nekaterim postojankam v Slovenskih goricah, ki so v neverjetno težkih razmerah in hudem nasilju za ceno lastnih življenj vztrajali do konca ter

Ob pohodu po poteh jurišnega bataljona 15. divizije Prapor v mladih rokah

Pogovor z Lojzetom Papičem, predsednikom odbora jurišnega bataljona 15. divizije

Tesno ste se povezali z nekaterimi osnovnimi šolami, predvsem z osnovno šolo Janeza Levca v Ljubljani, pa ne samo z njo.

Naš bataljon ima domicil v ljubljanski občini Center. Z vodstvom šole Janeza Levca smo se dogovorili o pripravi zgodovinske ure o nastanku in bojni poti jurišnega bataljona. Lepo smo se ujeli in sklenili Pionirski odred Črnih murnov preimenovali v Pionirski odred jurišnega bataljona 15. udarne divizije.

Vaš bataljon je imel prej domicil v občini Ljutomer.

Pred osemnajstimi leti smo se zbrali na slovesnosti v Ljutomeru in se dogovorili o sodelovanju, ki pa kasneje ni potekalo tako, kot bi si bili želeli. Tamkajšnji občinski skupščini smo predlagali poimenovanje ene izmed šol po našem bataljonu ter ekskurzije v kraje, kjer smo se nekoč bojevali.

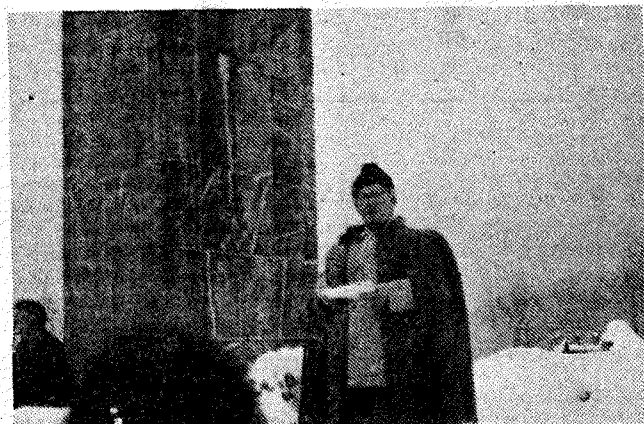
Pa v Žužemberku...?

Naše sodelovanje s šolo v Žužemberku, ki nosi ime 7. korpusa, ni naključno, saj je

bil jurišni bataljon zadnji novembrski oziroma prvi decembrski dan štiriinštiridesetega ustanovljen prav v njenem šolskem okolišju, v Stavči vasi pri Dvoru.

Rezultat povezav z osnovnimi šolami v Ljutomeru, Ljubljani in Žužemberku je

neza Levca, dogovorili pa smo se, da se ga bodo udeležile tudi delegacije učiteljev s šol iz Ljutomeru, iz Veržaja in iz Žužemberka. Prav oni naj bi se seznanili z zgodovino jurišnega bataljona in nato to znanje prenašali na učence.

Pred ploščo v Stavči vasi tovariš Lojze Papič razlaga pomen ustanovitve jurišnega bataljona.

bil nedavni pohod pionirjev po poteh jurišnega bataljona.

Ta pohod sem predlagal učiteljem Osnovne šole Ja-

Opremili ste tudi pionirje – nosilce prapora jurišnega bataljona 15. divizije.

Kupiti smo jim sklenili taborniške uniforme ter jih

opremiti z emblemi bataljona. Pionirji tega odreda bodo namreč nosili naš prapor na javnih prireditvah, pohodih in pogrebi borcev.

In kako je bilo na pohodu?

Iz Žužemberka smo odšli na Cvilbelj in nato prek Dvora v Stavčo vas, kjer sem pohodnikom orisal nekdanje boje. Učenci so pripravili kratek kulturni program, borcem jurišnega bataljona pa smo podelili spominski znak ob 40-letnici osvoboditve.

Sodelujete tudi z oddelkom NOB Mestnega muzeja v Ljubljani.

Naš cilj je predati v hrambo oddelka kar največ osebnih predmetov naših borcev: uniform, orožja, daljnogledov, fotografij in drugega, s čimer bi obogatili muzejske zbirke. Seveda si želimo, da bi muzej zbrane predmete razstavljal tudi drugod po Sloveniji. Ena takih razstav bo v Ljutomeru ob 20-letnici podelitve domicila jurišnemu bataljonu 15. divizije.

Lojze Tršan

Iz granita postavljeno spominsko obeležje na Kozjem vrhu

tudi preživeli borci Lackovega odreda. Tedaj steče tista čudovita, preprosta in iskrena tovariška beseda. Kako ob tem zaživijo spomini!

Preživeli borci Lackovega odreda so zelo hvaležni pre-

jih pri tem podpirali. Ljudje naše in zamejske Koroške so borce Lackovega odreda trdno zapisali v svoja topla in mehka srca.

Drago Miklavc

Poizvedba

Že pred nekaj leti sem poizvedoval za soborcem, doma iz Zavodja ali Razborja, ki mu žal ne vem ne imena ne priimka, zato bom opisal najino skupno pot.

Jeseni, leta 1944 sem kot partizan prišel v Ljubljano v Zgornji Savinjski dolini, ki je bilo tedaj osvobodeno. Tu sem bil kurir pri komandi mesta Ljubno. Precej pa sem se zadrževal tudi pri sorodnikih Plesnikovih. Tu je v čevljarški delavnici delal čevljar, ki je bil doma izpod Uršlje gore, danes Plešivca.

Ob nemški invaziji sredi decembra 1944 v Zgornjo Savinjsko dolino smo se partizani morali umakniti. Pot nas je vodila v Kamniške planine, od tam pa v manjših skupinah v različne kraje. Mene in še veliko drugih je vodila pot v smeri Koroške in skupaj smo se prebijali tudi s čevljarjem, ki ga iščem. Nekje v Javorju sva se ločila.

Pozneje sem ga videl v zloglasnih gestapovskih zaporih v Dravogradu, kjer sva se samo spogledala, kajti pogovor ni bil mogoč. Mene je potem gestapo prepeljal v celovške zapore. Njega v tej skupini ni bilo.

Upam, da se me bo spomnil. Imel sem partizansko ime Staško. Če je torej preživel, ga prosim, naj se mi oglasi. Morda pa se bodo oglasili njegovi svojci, če so njega morda gestapovci ubili oziroma se ni vrnil iz ujetništva. Rad bi se z njim srečal, saj malce upam, da živi še danes.

Franjo Hovnik
Jadranska 17, Ptuj

gejo hišice. Obljubili smo, da ne bo težav, vendar je bil spanec le premočan. Prenosiščje smo poiskali kar v hlevu pri kravicah, ki se nepovabljenih gostov nista branili.

Ze ob svitu smo znova krenili na pot. Hodili smo in hodili, povpraševali in prišli diviziji na sled. Se pred srečanjem z našimi borci iz Bračičeve smo naleteli med potjo na borce iz Tomšičeve. Sprva smo jih zamenjali za Švabe, saj jih je nekaj nosilo švabske uniforme. Z gesli smo se potem le neko sporazumeli in zaprosili za informacije o naši brigadi. Ko smo odšli, smo nadaljevali iskanje. Povpraševali smo pri kmetih, ti pa so nam dajali podatke o gibanju naših sil. Teden dni je trajalo iskanje, vendar je minilo uspešno. Najsrečnejši trenutek je bil, ko smo bili znova med svojimi. Nekoliko ga je zagrenil komandir brigade Miloško, ki nam je grozil s streljanjem, dokler ga nismo prepričali v nasprotno. Še vedno pa nismo bili polnoštevilni, zato smo še čakali izgubljenec, ki so prišli čez dan ali dva. Dobro smo se počutili, ko je bila brigada zopet popolna.

Ranjenci v ognju

V enem od bojev je bilo ranjenih precej borcev. Šest najtežjih primerov je bilo treba spraviti do bolnišnice, skrite blizu Hude luknje. Švabi so nam bili tistokrat tesno za petami, zato smo dobili ukaz, da moramo ranjene borce čimprej prenesti na varno. Na poti smo se srečali z eno od njihovih enot, vendar le skozi vejevje gozda, ki je bilo med nami in njimi. Tega snidenja torej ni bilo, vendar smo se zavedali, da vsega še ni konec. Nemci so kar hitro prodirali za nami, zato je bilo potrebno premišljati o rešitvi ranjenecv.

Prispeli smo do stare kmetčke domačije in zaprosili gospodarja za prostor, kjer bi lahko skrili ranjene partizane. Pokazal nam je kup gnoja in predlagal, naj jih skrijemo kar v to gmoto. Hitro smo izkopali luknjo, vanjo položili slamo in jo pokrili z vejevjem in gnojem. Kmetu smo nato zapretili, da sotovarišev ne sme izdati, mi pa bomo že prišli ponje. S pomočjo kurirja so to delo

namesto nas opravili terenci, ki so ranjence varno prenesli v bolnišnico. V noči na 11. september 1944 je naša brigada napadla postojanko v Kozjem. Kljub dvodnevnim srditim bojem nam je uspelo onesposobiti le vermansko postojanko, orožnike pa nismo mogli do konca uničiti. Zaplenili pa smo dosti orožja in se umaknili proti Haložam, odkoder smo delovali vse do Save in Savinje. Konec septembra smo prešli progo Celje-Maribor in se ob vznožju Konjiške gore spopadli z Nemci ter nato krenili na Pohorje.

Okupator je že oktobra in novembra 1944 začel z večjimi akcijami na Pohorju in Kozjaku. Nemci so uničili osvobodjena ozemlja na Štajerskem in zadali našemu gibanju precejšnje udarce. Ko se je okrepil vojaški pritisk na Štajerskem, približevala se je tudi že zima, smo se veliko ukvarjali s poskusi preboja Save in umikom na Dolenjsko. Ko so začele naletavati prve snežinke, nismo niti slutili, kakšna zima nas čaka. Oskrbovanje s hrano, ki je bilo prej še nekaako urejeno, je bilo čedalje težje. Poleg nenehnih bojev s sovražnikom je bilo potrebno premišljati o boju z zimo. Pohorski kmetje se zase niso imeli dovolj hrane, zato jo je bilo potrebno priskrbeli drugod. Če nam je uspelo dobiti kravo v dolini, smo meso razdelili tudi domačinom, ki so se prav tako težko preživljali. Največkrat pa nam je krutilo po želodcih, saj hrane nikoli ni bilo dovolj. Primanjkovalo je tudi soli, zato smo velikokrat uživali nesoljene jedi. Nesoljen močnik ali govedina je sicer za današnje razmere težko prebavljiva, nam pa je vsaka jed veliko pomenila. Velikokrat tudi tega ni bilo na voljo, zato smo bili čestokrat siti hladnega pohorskega zraka. Zimska oblačila so tudi pomenila poseben problem. Nekaj so nam jih priskrbeli zavezniki, največkrat pa si imel na sebi oblačilo, ki si ga sam zagotovil. Zima je vedno huje stiskala pesti, zato je veliko borcev trpelo zaradi zmrzlin. Te skorajda že niso predstavljale posebnega vprašanja, saj se je to dogajalo iz dneva v dan. Bolničarji smo pri tem pomagali, kolikor smo lahko. Ko ni

bilo druge pomoči, je bilo potrebno odstraniti tudi kakšen prst na nogi ali podobno. Seveda so to opravljali v bolnišnicah, ki so bile postavljene na različnih krajih po Štajerskem.

Snega v zimi leta 1944 nikakor ni primanjkovalo. Čestokrat smo ga gazili do pasu, borci v prvih vrstah pa so utirali pot s puškinimi kopiti. Mraz je najhuje prizadel pomanjkljivo oblečene in obute borce. Vsi niso imeli čevljev, zato so noge zavijali v vrečevino. Skratka, za nas bolničarje je zima zahtevala še dodatne napore.

Pegavi tifus

Že v enem od prejšnjih nadaljevanj sem omenila problem ušivosti. Te nadloge se nikakor nismo mogli otresti. Vsakdo se je pač znašel po svoje. Oblačila smo odlagali na mravljišča. Mravlje so obrale večino uši in njihovih jajčec. Razumljivo, da mravljišče za celo brigado ni bilo dovolj.

Sama sem imela po lasišču vse polno tega mrčesa, od praskanja pa tudi ranjeno kožo. Živo se spominjam decembra 1944, ko je sneg neusmiljeno naletaval. S položajem nad Doličem smo se pomikali na Kozjak in prišli tja v jutranjih urah. Zmučena od poti sem kar padla na ležišče v fari. Zaspala sem kot ubita, ko me zbudi trepljanje po rame-nih in klic: »Katica vstani!« Hotela sem odpreti oči, pa tega nikakor nisem zmogla. »Kaj je z mano?« vprašujem in se obračam okoli, ker nisem ničesar videla. Potipala sem se po obrazu in občutila oteklino. Pritekel je bolničar, me pogledal in dejal, da me morajo takoj odpeljati k brigadnemu zdravniku, ki je bil pod Kozjakom. Vso omotično sta me do tja pripeljala borca, zdravnik pa je po kratkem pregledu ugotovil, da me lahko reši smrti le zdravljenje v bolnišnici. »Katja, nalezla si se pegavega tifusa in še uredimje povrhu«, je dejal in takoj dal napotke za pospremitve v najbližjo bolnišnico, ki je bila na Ribnici na Pohorju.

S kurirjema smo krenili proti Ribnici na Pohorju. Med potjo me je oblivala vročina, čeprav je mraz pritiskal, da je kar škripalo pod nogami. Pri Doliču nam je napredovanje preprečila nemška zaseda. Pol ure sem preždel v snegu in čakala kurirja, ki sta iskala pot za preboj. Čeprav mi je zdravnik zabil, da lahko pijem le mleko, to je naročil tudi spremljevalcema, me je mučila strašna žeja, zato sem na trenutke segala v snežno belino in si tako tešila pregreto telo. Od oteklin so bile moje oči vgreznjene v nabuhlo kožo, ki sem jo s prsti razmikala, da sem lahko vsaj malce pogledovala naokoli. Čas je tekel tako počasi, da sem se povsem izgubila orientacijo, kdaj sta kurirja odšla. Končno sem le zaslišala njuno hojo in znova smo krenili naprej.

Po nekaj kilometrih smo končno prišli do Skomarj, kjer sem vsa izmučena zaspala pri prijazni kmetici na lončeni peti, kar mi je dobro delo. Spremljevalca sta v tem času odšla na postojanko in me pustila v koči. Bilo je zgodaj jutraj naslednjega dne, ko me je kmetica vso omamljeno zbudila. »Nemci prihajajo v vas, kurirjev pa ni od nikoder,« je dejala. »Morala te bom sama odpeljati naprej.« Vsa otrpla sem ubogala njena navodila in znova krenila neznani usodi naproti. Da me le Švabi ne dobijo, mi je ključevalo v glavi, napore pa bom že nekoč vzdružala. In je šlo, čeprav so noge le s težavo poslušale obolelo telo. Ženica mi je povedala, da me bo odpeljala do kurirske postojanke, odkoder me bodo že odpeljali naprej. Prišli sva do omenjenega kraja, vendar v koči ni bilo nikogar. Menili sva, da so bili verjetno že obveščeni o prihodu Nemcev, zato so se prav gotovo umaknili na varno. Od tod naprej boš morala sama poiskati pot do borcev, mi reče spremljevalka. In tako ostanem povsem osamljena v tišini gozda.

Klicala sem in klicala, se pomikala še višje proti vrhu hriba in čakala, da se bo kdo odzval. Na odziv nisem dolgo čakala. Po klicih sodeč so morali biti nekje blizu in res sem jih kmalu opazila skrite za drevjem.

(se bo nadaljevalo)

Zakaj nimam partizanskega imena

Med ljudmi je še vedno razširjeno mišljenje, da je pravi partizan moral imeti ilegalno ime. Jaz in še veliko drugih ga nismo imeli nikoli, pa čeprav smo se partizanom priključili leta 1943. »Morebiti si ga niste zaslužili?« bi nas lahko kdo dregnil. S tem vprašanjem sta me nekoč, ko sta še hodila v šolo, mučila sinova Savo in Tomislav.

Ilegalna imena si nismo izmislili jugoslovanski partizani niti katerakoli politična stranka na svetu. Uporabljali so jih že zdavnaj pred našim štetjem, namen pa je ostal enak do današnjih dni: prikriti identiteto osebe. Nekateri so lahko preganjani zaradi političnega ali verskega prepričanja in delovanja. Kriminalci in razbojniki se z lažnim imenom skrivajo pred policijo. Poročene žene v ljubezenskih pismih ljubčku ne navajajo pravih imen. Naslovnikovo ime je izmišljeno, podpisnice tudi. In nasprotno, možje pišejo prilježnicam.

Vohuni imajo posebne oznake, imena; teroristi tudi. Pisatelji in pesniki uporabljajo psevdonime. V preteklosti so morali skoraj vsi ameriški filmski zvezdniki, zvezde in zvezdnice na začetku kariere spremeniti svoje ime. Propagandna industrija jim je izbrala bolj prilagodljivo in zvoneče ime.

Tako bi lahko o tem modrovali v nedogled. Nešteto je razlogov, zakaj kdo ne sme ali pa noče v javnosti nastopati s svojim praviim imenom. Skupni razlog pa imajo partizani in borci odporiških gibanj v vseh deželah zaslužene Evrope v minuli vojni. Nemci, Italijani, Madžari in drugi okupatorji so grozili družinam in sploh sorodnikom tistih, ki so se jim uprli. Znani so drastični primeri maščevanja.

Redka ilegalna imena

Manj je znano, da so leta 1941 le redki partizani imeli in uporabljali ilegalno ime. Predvojni ilegalni partijski delavci so v začetku vstaje uporabljali staro ilegalno ime. Tovariš Edvard Kardelj se je v poročilih CK KPJ in vrhovnemu štabu še naprej podpisoval z imenom Bevc, pod katerim je bil znan vsem vodilnim komunistom v Jugoslaviji, Slovencem pa je bolj znan kot Krištof.

Tomaž Godec in Jeseničan Stane Bokal sta leta 1941 vodila decembrsko vstajo v Bohinju. Ilegalnega imena nista imela, pa tudi v tem primeru ga nista potrebovala, ker sta bila splošno znana. Stane Bokal, delavec jeseniške železarne, predvojni komunist, je padel 19. januarja 1942. leta na grebenu Razor na Lipanci (na Pokljuki). Bil je ranjen skozi prsi. S soborcem Francem Kravsom z Jesenic sta zgrmela približno 300 do 400 metrov globoko v brezno Krme, kjer so ju spomladi našli lovci in pokopali vsakega pod svoj macesen.

Tomaža Godca so Nemci ujeli 10. marca 1942. leta na Vojah v Bohinju. V Begunjah so ga zelo mučili, ustrelili pa v skupini 49 gorenskih aktivistov in ujetih partizanov aprila 1944. leta v Mauthausnu.

V strahu pred izselitvijo so se nekateri Gorenjci in Štajerci umaknili v Ljubljano oziroma v kraje, ki so bili pod italijansko okupacijo. Po prvih partizanskih akcijah pa je gestapo okrepil nadzor nad gibanjem prebivalstva. V hodniku vsake hiše ali stanovanja je morala biti lista s popisom vseh, ki tu stalno bivajo in so prijavljeni na matičnem uradu občine. Ob preiskavah je policija primerjala podatke s te liste z osebnimi dokumenti stanovalcev in tako skušala odkriti ilegalce.

Niso se zavedali maščevanja

Nekatere družine so se nemškemu maščevanju skušale izogniti tako, da so na občini prijave, da je njihov sin ali hčerka na delu v Ljubljani, čeprav je bil dejansko pri partizanih. O nekaterih gestapo nikoli ni odkril resnice. S tem v zvezi upravičeno lahko izrazimo domnevo, da na prelomu leta 1941/42 nekateri voditelji oziroma vodilni niso vedeli, da se

starim 32 let. Poklican kot priča je Dolinšek v zvezi s preiskavo proti vodji izpostave jeseniškega gestapa Clemensu Druschkeju na sodišču v Kranju izjavil:

»10. marca 1942 sem bil kot sekretar PK KPS za Gorenjsko na sestanku aktivistov OF v neki hiši na Trbojah, nekaj kilometrov od Smlednika. Po sestanku sem šel spat v hišo sestre krojača Jenka, ki je bil član partije. Opolnoči zaslišim butanje po vratih in povelje: Odprite, odprite!

Vstal sem in šel proti vratom. Zakrit za zidom sem jim malo odprl, v tem trenutku pa je nekdo spustil rafal iz brzo-strelke v vrata. Dve krogli sta

seti Karel Perdih pa jim je pobegnil in si v partizanih izbral ilegalno ime Žar, po ptici iz ruske bajke.

Naključno izbrana imena

Ko sem jaz decembra 1943. leta prišel v Prešernovo brigado, me je Franc Dolar-Zdeno iz Zabreznice, torej rojak, vpisal v četni seznam z vsemi natančnimi podatki. Tistega dne nas je prek Jelovice štirinajst novincev prišlo v brigado, toda le enega od nas se je prijel ilegalno ime. Ampak takoj, že tretji dan partizanstva, ko smo bili še v Jelovski četi na Jelovici. Tam se nas je zbrala skupi-

Groga, Javor, Nuška, Buldek, Cure, Lord...

Pa tudi domača: Bojan, Miha, Janez, Jože, Tine, Primož, Micka, Tončka.

Stane Semič-Daki je ilegalno ime dobil v Španiji med državljansko vojno. Sekretar rajonskega komiteja KPS za Selško dolino Janez Trojar-Zagloba po osebi iz romana Z ognjem in mečem poljskega pisatelja Sienkiewicza. Najmlajši borec prve proletarske brigade Jeseničan Albin Pibernik je med igmanskim pohodom januarja 1942. leta dobil ime Korčagin, po mlademu junaku iz romana Kako se je kalilo jeklo, ruskega pisatelja Nikolaja Aleksejeviča-Ostrovskega.

Intendant bolnišnice Franja Viktor Grohar-Kosmati je dobil ime po bujni črni bradi. Prvoborec iz Dražgoš Janez Lušina-Mali po postavi, ker je bil leta 1942 najmanjši v Selški četi.

Omeniti velja, da so že leta 1942 v nekaterih štabih kritizirali ilegalna imena, ki so bila povzeta po junakih iz ameriških pustolovskih filmov, čeprav nekatere te filme danes uvrščamo v mladinske. V prvem letu boja, predvsem spomladi in poleti 1942, zasledimo v Poljanski dolini in v Polhograjskih Dolomitih šest partizanov z imenom Tarzan. Pred leti sem v nekem poročilu iz leta 1942 bral ostro kritiko na to ime, a jih kritika ni uničila, kajti mnogi Tarzani so dočakali osvoboditev in nekateri so še med nami (naj jim bo srečno).

Konec ilegalnih imen

Gestapovci so vseskozi vestno zbiralili ilegalna imena in si prizadevali odkriti njihovo identiteto. Vodilni gorenski črnorokec Janko Soklič je med preiskavo 1948. leta v Ljubljani povedal, da je šef gestapa na bledu Helmut Rosumek poznal toliko ilegalnih imen partizanov, da je kar žongliral z njimi.

Kljub prizadevanju nisem uspel odkriti dokumenta, kdaj so v NOV in POJ opustili ilegalna imena. Na to vprašanje mi niso vedeli odgovoriti mnogi vojaški in politični voditelji niti zgodovinarji. Vsi se strinjajo, da se je to verjetno zgodilo po kapitulaciji Italije. Temu v prid govori Proglas Vrhovnega plenuma OF z dne 16. septembra 1943 o priključitvi Slovenskega primorja k svobodni in združeni Jugoslaviji. Podpisala sta ga predsednik izvršnega odbora OF Josip Vidmar in sekretar izvršnega odbora OF Boris Kidrič ter navzoči člani plenuma: general Jakob Avšič, dr. Marijan Breclj, Tone Fajfar, Jože Jeras, Edvard Kardelj, Edvard Kocbek, Franc Leskošek, Franjo Lubej, Zoran Polič, Jože Rus, inž. Dušan Pernec, France Svetec, dr. Maks Snuderl in dr. Lado Vavpetič. Niti eden od teh ni uporabil ilegalnega imena, niti v oklepaju ne.

V dopisu operativnega štaba za zahodno Slovenijo z dne 16. oktobra 1943. leta štabu Gorenjskega odreda pa je med drugim zapisano:

»Izdajte odredbo o uporabljanju legalnih imen v vsakodnevem občevarjanju in v vseh podpisovanjih. Kdor je pod ilegalnim imenom splošno znan, naj k svojemu imenu pripiše še legalno ime. Lahko obdržijo ilegalna imena samo tisti, ki so Nemcem do sedaj popolnoma nepoznani in ki hočejo zatajiti svoje pravo ime, zato da svojci ne bi trpeli. To pa so le poedini izjemni slučaji.«

To navodilo je gotovo napisano na podlagi tovrstnega navodila višjih organov.

Mnogi borci iz leta 1941 in 1942 so menjali ilegalno ime. Politični komisar glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet Ivan Maček se je podpisoval kot Jernej Posavec, med ljudstvom pa je sedaj znan po imenu Matija. Pokojni Franc Leskošek je znan kot Luka, kot komandant slovenskih partizanskih čet pa se je podpisoval Peter Strugar. Zelo domiselno se je podpisoval njegov namestnik Aleš Bebler – Andrej Tratnik-Primož. Če bi takšno poročilo padlo sovražniku v roke, bi sklepali, da je Primož ilegalno ime, kar je sicer tudi bilo, da pa se ta ilegalce piše Andrej Tratnik.

Zanimiv je primer prvega sekretarja okrožnega odbora OF Jesenice Ignaca Sterlekarja. Na Jesenicah je deloval kot Jože, ko pa so ga začeli gestapovci loviti, se je umaknil na Kamniško. V tistih dneh, januarja in februarja 1942. leta se je po gorskih vasicah kamniške in domžalske občine raznesla novica, da je iz Stične pobegnil misijonar, ki se je usmeril proti Štajerski z namenom, da se priključi partizanom. Po sestanku z vaščani v Palovčah v Tuhinjski dolini je kmetica vprašala komandanta, kdo je neznanec, ki zna tako lepo govoriti; da ni morda on tisti misijonar iz Stične. Komandant ji je šepnil na uho, da je to res, o tem pa mora biti seveda tiho.

Prepovedana stvar je najslajša. Ženica o tem ni mogla molčati in novica, da je med borci misijonar, ki zna lepo pridigati o našem boju in prihodnosti, je preplavila vasi. Vsi so hoteli slišati misijonarja, zato je bilo na sestankih vedno dovolj ljudi. In tako se je sekretarja kamniškega partijskega orožja prišlo ime Misijonar.

Morebiti mi bo kdo očital, da mešam pojma vzdevek in ilegalno ime. Toda NOB se je vzdevek po navadi pretopil v ilegalno ime. Stari aktivisti iz domžalske in kamniške občine še sedaj uporabljajo ime Misijonar, kadar govorijo o pokojnem Sterlekarju.

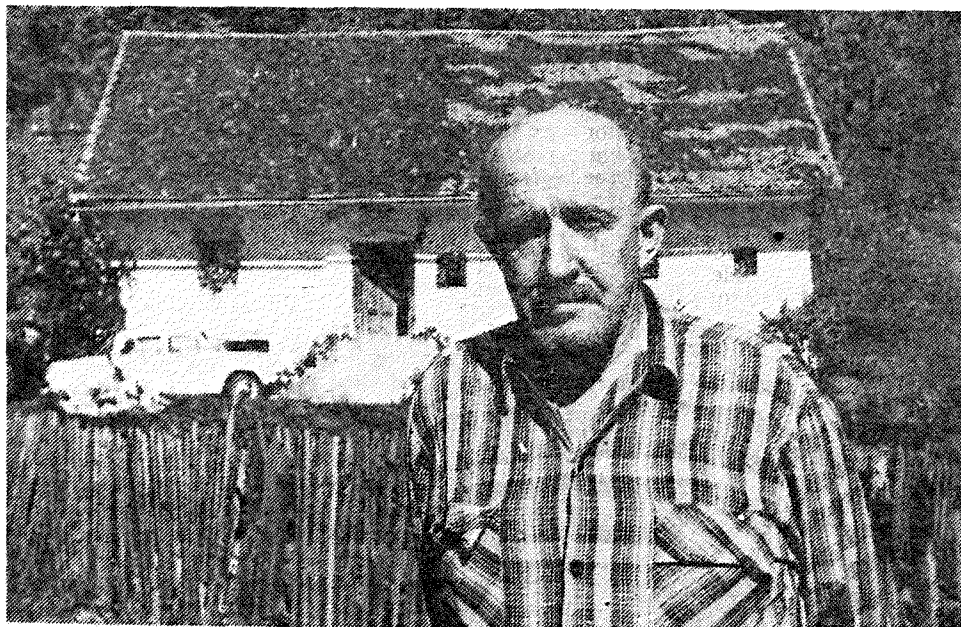
Nekaterim osebam, ki so se partizanski vojski ali terenskim organizacijam priključili po navodilu gestapa kot vohuni, so oni svetovali, kakšno ilegalno ime naj si izberejo. Pri tem so gledali, da bi ime dvignilo ugled. Niti najmanj ne dvomim, da so borcu Cankarjevega bataljona Antonu Lipovcu-Višinskemu s Prihodov nad Jesenicami dali ime jeseniški gestapovci. Neke noči je pobegnil iz taborišča in se zglašil orožniški postaji v žirovnici, kamor so ponj prišli gestapovci.

Zaradi njega je bilo zaprtih okrog sto aktivistov, na zasliševanjih v Begunjah pa je proti njim nastopal kot priča in s tem mnoge spravil v grob.

Izdajalec, ki je izdal partizansko bolnišnico na Kambrekem marcu 1944. leta, slednjo je vodil dr. Berke iz Murske Sobote, je bil partizan z imenom Volga. Bil je član osebja bolnišnice. Ko je šel po opravo ku ven, je pripeljal Nemce, sam pa je bil tudi v uniformi nemškega policista.

Slišal sem tudi za izdajalca z imenom Molotov, vendar mi kaj več o njem ni znano. Vesel bom, če bodo bralci dopolnili ta zapis o ilegalnih imenih.

Jože Vidic

Sekretar rajonskega komiteja KPS za Selško dolino Janez Trojar-Zagloba z Ojstrege vrha nad Železniki je dobil ilegalno ime po osebi iz Sienkiewiczevega romana Z ognjem in mečem. Zagloba (že pokojni) sem fotografiral pred njegovo hišo pred petnajstimi leti.

Nemci maščujejo tudi nad družinami padlih partizanov in partizank. V poročilu komandanta varnostne policije in varnostne službe na Bledu glavnemu uradu državne varnosti v Berlinu marca 1942. leta je med drugim zapisano, da bodo v kratkem poslali v taborišča družine padlih in ustreljenih »komunistov«. Prav zaradi tega dvomim, če je bilo pravilno, da je Slovenski poročevalec 30. decembra 1941. leta objavil spominski članek poročniku Ljubu Šerčerju z navedbo, da je vodil napad na Lož. Šerčerja so Italijani ustrelili v Strahomeru pod Krimom 22. decembra 1941. leta.

Februarja 1942. leta je Slovenski poročevalec objavil imena padlih v dražgoški bitki.

V isti številki omenjenega časnika je objavljena smrt komandanta tretjega bataljona Ljubu Šerčer in člana CK KPS Miloša Zidanška, ki je padel 7. februarja 1942. leta na Hribarjevem v bližini Velikih Blok.

Šerčer in Zidanšek sta bila razglašena za narodna heroja, njuno ime pa sta med vojno proslavili Šerčerjeva in Zidanškova brigada.

Ko so gestapovci dobili v roke Tomaža Godca, niso spraševali, kdo je on, od kod je doma, kaj je po poklicu. Vse to jim je bilo znano. Od njega so hoteli podatke, kakšno funkcijo je imel v komunistični partiji in v partizanski vojski. Hoteli so čim več imen njegovih sodelavcev, a tega od hrabrega Bohinjca niso slišali.

Povsem drugačne muke pa so imeli z aretiranim sekretarjem pokrajinskega komiteja KPS za Gorenjsko Tonetom Dolinškom-Metodom, kovinostrugarjem iz Ljubljane, tedaj

šli skozi moje pumparice, ranjen pa nisem bil. Gospodinja je odprla druga vrata, skozi katera so vstopili gestapovci.

Druschke ponosno reče: »Metod, zdaj te imamo.«

Izdal me je Janez Urbanc, Kumerdaj, ki je bil z njim. Vklenili so me. Orožja nisem imel pri sebi. Naglo so preiskali hišo, nato pa me z avtomobilom odpeljali v Kranj. Šofiral je Druschke. Ob meni je bil v avtomobilu še neznan civilist. Do jutra sem bil zaprt v Kranju, potem so me za nekaj ur odpeljali h Kovaču na Jesenice, od tam pa na Bled pokazal svojim šefom. Z istim avtomobilom so me odpeljali v Begunje in zaprli v celico št. 2. V tej celici sem bil dva meseca priklenjen na verigo.

Zasliševati so me začeli drugi ali tretji dan. Kdo v resnici sem, kakšno funkcijo imam. Zavedal sem se svoje odgovornosti do staršev, bratov in sester, zato jim nisem povedal pravega imena. Rekel sem jim le, da sem Jože Habe iz Ljubljane. Mislim, da so vedeli, kakšno funkcijo imam. Pred zasliševanjem so me privezali na klop, Druschke pa je ukazoval, kaj morajo delati z mano...

Nadalje je Tone Dolinšek preiskovalnim organom v Kranju opisal, kako so ga 31. marca 1942. leta vodili v Drago, ko so tam v skupinah po tri in tri ustrelili 30 obsojencev. Druschke ga je za hrbtno nagovarjal, naj pove svoje pravo ime, da bodo lahko njegovim sorodnikom sporočili, kdaj in kje so ga ustrelili; da bodo vedeli za njegov grob.

Prvega julija 1942. leta so Nemci v Mostah pri Žirovnici ustrelili 28 talcev, devetindvaj-

na novincev, od katerih se spominjam Vladimira Sušnika in Antona Sveteta z Jesenic. Prvi je upokojeni polkovnik in živi v Ljubljani, drugi živi v Lescah. Janez Mulej, Fajdigov iz Vrbe, živi v Mariboru. Jože Vovk z Doslovč je po vojni postal pilot vojnega letalstva in se je kot komandir eskadrile ubil pred petindvajsetimi leti. Z Bleda se spominjam mizarja Milana Oražma in Metoda Ažmana. Od te skupine je prvi padel Ažman, in sicer že naslednji mesec, ko je brigada neuspešno napadla Železnike.

V taborišču na Jelovici nas je tista dva dni najbolj zabaval Jože Koselj z Ljubnega na Gorenjskem, ki živi kot upokojeni železničar v Otočah na Gorenjskem. Nenehno se mu je v ustih vrtela beseda svoboda, tako da se ga je oprijelo ime Svoboda. Vrsto let sem ga po vojni poznal le s tem imenom.

Podobno se je zgodilo borcu, ki je v sčeču na partizanskih mitingih posrečeno oponašal Mussolinija. Kmalu so ga vsi začeli klicati Mussolini, pa čeprav je komisar tiste enote to vsem prepovedal. Ime se ga je tako trdo prijel, da so ga morali poslati daleč na tečaj in potem v drugo pokrajino, kjer ni nihče vedel, da so dobili Mussolinija.

Priključena pa so bila imena iz domačin in ruskih zgodovinskih romanov: Svarun, Gorazd, Iztok, Kosta, Vanja, Stjenka, Črt, Sočenko; imena priča in živali: Golob, Orel in Orlov, Fazan, Lev, Tiger, Maček; srbskohrvatska imena: Čiro, Niko, Jure. Znana so imena Majski, Triglavski, Jelovčan, Dimac, Lazar, Konzul, Mojzes, Blisk, Skala in Skalar, Ostrovhrar, Plamen, Risto,

Bolje je umreti zvrnan, kakor pa živeti na kolenih

Znamenita španska revolucionarka, legenda španskega delavskega in komunističnega gibanja Dolores Ibarruri, imenovana La Pasionaria, strastna bojovnica za pravice delavcev iz bojevitve Baskije, je proslavila 90-letnico. Njene rojstne vasi Gallarte ni več, odnesla jo je vihra državljanske vojne in svetovnega sopopada, že desetletja dolgo nosi Dolores črtno. Vse življenje, tudi zdaj, ko sedi v predsedstvu KP Španije, pa ni nikoli ugasnil lesk njenih oči.

Dolores Ibarruri je po pravici imenovana legenda in bolečina sodobne Španije. Preživela je dolgo življenje, pred 70 leti se je začela njena revolucionarna pot in tudi njena osebna tragedija. Ko jo je leta 1932 španska partija poklicala iz Baskije na delo v Madrid, je že pokopala štiri otroke, dva pa je pripeljala s seboj, sina Rubena in hčerko Amayo. Komaj 21-letni je Ruben kot sovjetski poročnik padel v bitki za Stalingrad.

Življenje bojevitve Španke, avtorice znamenitega borbenega gesla, ki ga poznajo revolucionarji in borci za svobodo po vsem svetu, »No pasaran«, je bilo bogato, vendar bogato predvsem trpljenja. Njen mož Julio Ruiz, imeno-

van El Rebelde, to je upornik, je bil eden od ustanoviteljev KP Španije, bорец v revoluciji asturskih rudarjev in v državljanski vojni. Med drugo svetovno vojno se je bojeval na strani ukrajinskih partizanov, po smrti fašističnega diktatorja Franca pa se je vrnil v domovino s sovjetsko pokojnino 80 rubljev, za kar si doma ni mogel kupiti niti dovolj kruha. Ko so ustanovili KP Baskije, pa so mu dali člansko izkaznico s številko ena.

Dolores je morala opazovati, kako so uničevali njeno domovino, kako uničujejo tisto, kar je ljudstvo zgradilo in ljubilo, trnova je bila njena pot umika pred združeno svetovno reakcijo, vendar tudi tedaj ni izgubila vere v izid pravičnega boja za demokratično Španijo. Ko je odhajala, je vzkliknila: »Hasta pronto, camaradas«. Verjela je, da se bo kmalu vrnila, vendar je trajalo celih 38 let in še skoraj 100 dni, preden je spet stopila na tla svoje rodne Španije. Ves ta čas se je spominjala boja s fašizmom, ko je s silo svoje osebnosti razžarjala boj in bila pri tem tako iskrena, da je impresionirala tudi svoje nasprotnike.

Ko je po Francovi smrti dobila španski vizum, je sedla v prvo letalo in se vrnila v Španijo.

Med špansko državljansko vojno so gesla, ki jih je med svojimi govori vzklikala Dolores Ibarruri, spodbujala španske republikance in jim do konca vlivala vero v zmago. Zdaj, ko se je vrnila iz desetletja dolgega izgnanstva in postala predsednica KP Španije, je La Pasionaria razočarana nad razdrobljenostjo partije.

Desetletje demokratične Španije

V demokratični Španiji se ta čas ozirajo v neposredno preteklost. Pred desetimi leti, 20. novembra 1975, je umrl diktator Franco, nato pa so Španci začeli slaviti »uro nič«, s katero se je zanje začelo resnično življenje. Vse je bilo tedaj videti mogoče, tokrat pa se je veselje iz tistih časov spremenilo v prizadeto razsojanje. Značilno za prehojeno obdobje je, da se kopirajo biografije diktatorja ter analize njegovega režima z vsemi vidnimi in prikritimi napakami ter neuspeli. Vendar pa se Španci ne zadržujejo preveč pri spominih, njihovo sodobno geslo je: Preidimo na dnevni red.

Dejstvo je, da Španci ne boleajo za amnezijo. Kljub temu pa mnogi, ne le odstavljani frankisti menijo, da 20. november ni bil prelomni dan v zgodovini države. »Španija se je spremenila že veliko prej. Najpomembnejše novosti so se začele v šestdesetih letih. Legalna in realna država nista imeli nič skupnega. Že leta 1975 smo bili moderna država, ne priznavamo črno-belega slikanja in pod Francom je bil pekel, pod socialisti pa neskončen raj.« Kako je torej bilo v Španiji pred desetimi leti?

Ena zadnjih usmrtev, ki jo je terjati stari general in jo tudi dosegel, je bila smrtna kazen nad petimi baskovskimi rodoljubi septembra 1975. Formalno Baski v Španiji niso bili državljani, temveč podložniki, katerih življenje in vedenje so nadzorovale različne policijske enote. Sindikati in politične stranke so delovali v ilegali, vsako opozicijo pa je režim preganjal z najhujšo brutalnostjo. Cenzorji so bedeli nad moralo ljudstva. Prepovedali in črtali so vse, kar se ni ujemalo z njihovim kodeksom. Spolnost, ločitve zakona, abortus ali homoseksualnost, vse to so razglašali za Satanova dejanja.

Razumljivo je, da je po smrti diktatorja nastalo v državi velikansko olajšanje. Na vseh straneh je bilo opaziti navdušenje in vnemo, umetniki in znanstveniki so bili sproščeni, številni intelektualci so se na vrat na nos vrgli v politiko. Pisali so članke in komentarije, še posebno za na novo ustanovljeni dnevnik El Pais. Prva številka je izšla maja 1976. Časopis se je v zelo kratkem času razvil v glasilo tedaj še ne legalizirane opozicije in je že dolgo najbolj brani in na javno mnenje najbolj vplivni dnevnik z nedeljsko naklado 570.000 izvodov.

V Madridu in na podeželju so nastali novi časopisi, prvič, odkar je fašizem uničil

republiko, po mnogih desetletjih torej, pa je izšel prvi časopis v katalonščini Avui. Časopisa Cambio 16 in Intervju sta doživljala velike vzpone in padce, kar vse je bilo odvisno od vsebine in s tem od zanimanja bralcev zanj. Bolj kot kadarkoli je v tistih letih naraščalo zanimanje Špancev za vse, kar se je dogajalo vsak dan. Če je leta 1975 redno bralo časopise le 6,7 milijona Špancev, jih zdaj redno bere 9,4 milijona. Medtem ko se jih tedaj 3,4 milijone sploh ni zanimalo za vsebino časopisov, jih je danes še milijon takšnih, ki imajo poleg radia in televizije tudi časopis.

Ta prehod, imenovan »transicion«, je trajal približno tri leta. V tem kratkem obdobju so popadale strukture frankizma, politične stranke in sindikati so prišli iz ilegale, med njimi tudi španski komunisti. Ko se je leta 1977, to dogajalo, so praznovali po vsej državi in prepevali pesmi dotlej prepovedanih avtorjev, kot sta Raimon ali Juan Manuel Serrat. Po štirih desetletjih političnega molka so bile 15. junija 1977. prve svobodne parlamentarne volitve, ki so se jih Španci udeležili množično in disciplinirano. Na volišča so prvič prišli ljudje, ki so zrasli v nenormalnih političnih okoliščinah, »brez mladosti in brez odgovornosti«, kot je zagrenjeno pripomnil pisatelj Juan Goytisolo.

Od 1976 v Španiji ni več literarne cenzure. Nove svoboščine so bile kot sanje, do tedaj prepovedane romane so prodajali na kupe, memoari in zgodovinske enciklopedije so polnile knjižne police, nekaj časa je bila najbolj kupovana prav študija Gabrijele Jacksona o španski državljanski vojni. Časopisnih kioskov skoraj ni bilo mogoče več prepoznati: znameniti časopisi, ki so ilegalno izhajali v letih odpora, so izginili, kot bi se vdrli v zemljo, namesto njih pa so se pojavljale politične brošure in razprave o seksualni revoluciji. To obdobje, imenovano »destape«, čas, v katerem so padale stare ovire in barikade, je prineslo marsikateremu knjižarnarju in založniku mastne dobičke.

Potem ko je bilo dovoljeno predvajati Emanuelo in Zadnji tango v Parizu, so se tudi Španci potrpežljivo postavljali v vrste za vstopnice. Dogajalo pa se je tudi tole: leta 1979 so prodali 182 696 izvodov revije za moške Penthouse, pet let pozneje pa je število zdrknilo na približno 65.000, kolikor ima bralcev tudi Familija Christiana. Playboy je svojčas na španskem

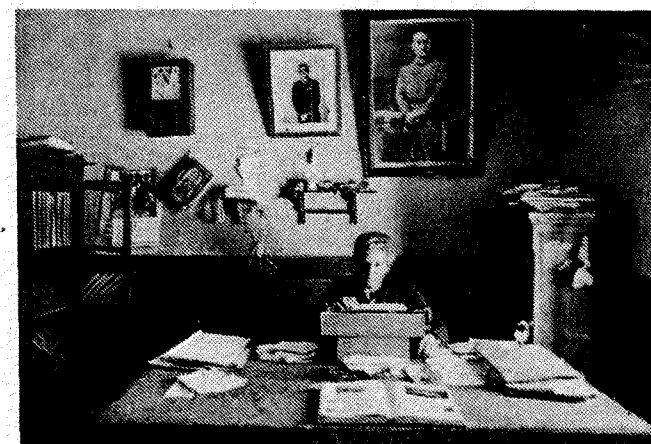
tržišču povsem pogorel, pa tudi zdaj ima manj bralcev kakor strokovni znanstveni časopis, katerega naklada je približno 40.000 izvodov. Zdaj oddaja državna televizija redne programe o konceptiji, v mesečnem ciklusu, ki ga imenuje »nočni studio«, pa predvajajo filme, kot so Nočni portir in že legendarni Tango. Pred velikimi umetniškimi razstavami stojijo ljudje v vrstah, kinematografi, ki predvajajo pornografske filme, pa težko napolnijo dvorane. Nekdaj prepovedani sadeži so dozoreli, ali pa so se pokvarili.

Prehod pa je prinesel ljudem tudi dvomestno inflacijo, skoraj 25 odstotkov na leto. Vedno več je bilo akcij baskovske separatistične organizacije ETA, bilo je vse več atentatov, umorov, stečajevev industrijskih podjetij in divjih stavk. Mlada demokracija je vse to obvladala s presenetljivo prožnostjo in prilagodljivostjo in obljubila, da bo odpravila stare krivice. Na kulturnem področju je to pomenilo, da so umetnost, glasba, gledališče, film in književnost dobili svoj prostor. Franco in intelektualci so bili skoraj vedno na bojni nogi. Založniki so tiskali knjige, ki so bile prej dostopne le »happy few«, torej avtorje, kot so Sartre, Grass ali Miller. Vrteli so filme, katerih naslovi so prej zbuvali blasfemijo, sanjali so o tem, da bi pozabili na razliko med fašistično in demokratično Španijo. Na ves glas so zahtevali pravico do baskovske samostojnosti in ponavljali katalonske zahteve, kar vse naj bi bilo osrednja naloga mlade demokracije. Da bi poudarili svoje zahteve po avtonomiji, je 11. septembra 1977 več kakor milijon Kataloncev demonstriralo po Barceloni. Peli so katalonske pesmi, vhteli katalonske zastave in nosili šale v katalonskih barvah. Za frankiste je bil to začetek konca, kajti diktator je uredil državo po načelu: ena domovina, en jezik, ena zastava in ena himna. Proti temu zatiranju narodnosti niso vstali samo Katalonci in Baski. Zahtevali so priznanje in pravico do obstoja njihove tisočletne zgodovine in kulture.

Španija je zdaj federalistična država s 17 regijami, katerih pravice in naloge so urejene z avtonomijskimi statuti. Katalonščina je že dolgo obvezen predmet v mnogih šolah, imajo poseben radijski oddajnik in televizijski program, v katalonščini pa izhajajo tudi številne knjige. Če so leta 1962 objavili samo 122 naslovov, jih je bilo leta 1982 že 2412! Prevajajo vse

od Homerja do Cervantesa ali Garcia Márquesa, izdajajo pa tudi tekste katalonskih avtorjev. Povsod izvajajo odločno katalonizacijo, zato se v tem boju pojavljajo tudi ekscese, ki povzročajo zaskrbljenost pri številnih »Kataloncih« iz časov odpora proti fašističnemu režimu. Jezikovna fronta v Španiji se vsebolj zaostrojuje, vendar se zaradi tega Katalonci ne vznemirjajo preveč, bolj so zaskrbljeni zaradi upadanja slave Barcelone, slovesa, ki ga je mesto gojilo stoletja dolgo.

Okoliščine za kulturne delavce so se bistveno spremenile. V štiridesetih letih ni frankizem ustvaril nobene kulture. Tisto, na kar je bil ponosen, Dolina padlih, je za Špance sramoten objekt, ki ga kaže čimprej pozabiti. Tudi zdaj ne pride kaj bistvenega novega iz založb, čeprav so mnogi mislili, da bo drugače. Razlaga je zelo preprosta: knjige, ki so bile v obdobju frankizma v Španiji prepovedane, so izhajale v Mehiki ali v Buenos Airesu in skrivaj krožile po Španiji. Zato je časopis Cambio 16 leta 1978 pisal: »Nujno iščemo – talente!« Položaj je bil res žalosten: nobenega razcveta, nobenega vrhunskega dela daleč naokrog, le še poslovnost, lov za denarjem. Res je, da izhajajo vedno nove knjige, ena predstavitve preganja drugo, literarna kritika pa je sinonim za medsebojno vlnudnost. Povodenj literarnih nagrad ima za posledico številne rokopise, vse to pa duhovno plehkost. Vedno pogosteje se Španci sprašujejo,

Še ena značilnost sodobne Španije. Čeprav je minilo že 10 let od smrti diktatorja Franca, človeka, ki je po zmagi reakcije nad republiko razglašal, da je »takoj pripravljen podpisati milijon smrtnih obsodb«, je še vedno najti španske urade, ki jih »krasi« diktatorjeva podoba.

jejo, kaj je z bistvom v književnosti, kje je tisto novo, kar tako željno pričakujejo.

Razočaranje je opazno. Nastopil je velik »desencant«, streznitev. Kaj se je po letu 1975 zgodilo? V politiki je bilo nič koliko reform, vendar brez bistvenega prodora: veliko plakatov, sicer pa nič. Na kulturnem področju so

vse najnujnejše naloge ostale nerešene, pa čeprav je že leta 1978 neka anketa opozorila na dejansko stanje: dve tretjini vseh Špancev še ni ali pa skoraj ni prebralo nobene knjige v svojem življenju. Leta 1976 je bilo samo 1435 javnih knjižnic, tudi danes je le ena knjiga na voljo enemu prebivalcu, medtem ko je po zahodnoevropskih državah to razmerje ena proti šest. Posebna številka časopisa Tiempo de Historia je leta 1980 objavila neko žalostno bilanco: »Če primerjamo minuli pet let s petimi leti republike, to je obdobje pred Francom, moramo priznati, da je republika bistveno predrugačila državo. Od ločitve do agrarne reforme, od obveznega šolanja do kulture. Preprosto povedano, tedaj je spremenilo vse!« Za leto 1980 je časopis ugotavljal: »neprožnost, mirovanje, ohromela kontinuiteta«. Juan Luis Cebrian, glavni urednik časopisa El Pais, je objavil kritične pripombe na račun prehodnega obdobja in dejal: »Španija je danes demoralizirana država, obsedena od potrošniške miselnosti, ki pa je nikakor ne more potešiti. Španci premišlja-

Tejerosovem poskusu državne udara, ko je televizija neposredno prenašala njegovo akcijo v parlamentu 23. februarja 1981. Mlada demokracija je bila ogrožena, svabili so jo, naj s svojimi naprednimi ukrepi ne draži uspravane zverine, ki se imenuje fašizem. To je bil čas, ko so se tudi zagrizeni republikanci postavili kralju ob stran, saj se mu je posrečilo prepričati državni udar. Pesimizem in skepsa sta izrinila številne iluzije, obenem pa je v ljudeh tlela želja po korenitih spremembah. Na prvih svobodnih občinskih volitvah je v velikih mestih zmagala leвица, dokler leta 1982 ni prišlo tako daleč: Felipe Gonzales – volilno kampa-njo je vodil z geslom: »Zamenjava in sprememba« je do-bil absolutno večino. Španski socialisti so prevzeli oblast v državi.

Zdelo se je, kot da je kdo s čarovniško palico odgnal »desencanto« in »pasotismo«. Španci so staknili glave in verjali, da bodo vsi nastali problemi zdaj hkrati rešeni. V ministrstvu za kulturo je Javier Solana govoril, da bodo imeli vsi Španci dostop do kulturnih dobrin. Javne ustanove, kot so knjižnice, orkestri in muzeji, so dobile potrebna sredstva, država bo pomagala, da bi se španska kultura razlila čez državne meje, napovedala bo boj že preveč zakoreninjenim klišejem. Imenoval je ugledne osebnosti za voditelje oddelkov, sam pa je obiskal Dalíja, Mirója, Guillea Espreuija Raimona in Bunruela.

Nadaljnji uspeh za Špance je pripadnost njihove domovine Evropi. Potem ko so junija letos dosegli evropski sporazum o ribištvu vidijo v njem zagotovilo, da bo evropska ideja dobila še nove spodbude. Deset let po Francovi smrti je podoba Španije bistveno drugačna. Dobili so mnoge demokratične svoboščine, vendar pa ne gre tudi brez konkretnih gospodarskih skrbi. Brezposelnost se je povzpela na skoraj 3 milijone ljudi brez dela, kriza prodira v vse kotičke države. Okrepila se je skrajna desnica, komunisti pa so razpadli v številne skupine. Zaskrbljeni so tudi socialisti, kajti marsikatera obljuba ne morejo izpolniti. Na kulturnem področju pa v Španiji še nadalje vlada visoka konjunktura. F. L.

Osnutek monografije o partizanskem novinarstvu

Partizanska sedma sila, je rekel novinarstvu Moša Pijade. Ta je nekoč tudi dejal: »Antični svet je poznal sedem čudes, svobodni svet pa pozna sedem velesil. Če bi me kdo vprašal, kaj je to sedem čudes, bi se nekaterih mogoče spomnili, toda sedanja sedma velesila se je tako razširila, da bomo težko našli koga, ki se bo domislil tistih šestih velesil pred njo.«

Podnaslov osnutka monografije je: Časopisje in novinarstvo v NOB. Knjiga bo imela dva dela. V opisih nekaterih partizanskih glasil (Slovenski poročevalec, Mladina, Partizanski dnevnik in v drugih publikacijah) najdemo dovolj podatkov za dve knjigi. V prvi knjigi bo treba strniti najpomembnejše značilnosti tedanjega tiska, Tanjunga in radia (Kričča in ROF). Imamo še veliko tiska o partizanskih tiskarnah in tehnikah (na primer knjigo Jožeta Kralla), vendar bi kazalo podatke iz njih, to je podatke o partizanskih tiskarnah, o distribuciji tiska, v kurirskih zvezah itd. strniti v novo monografijo v njen prvi del.

Ta del bi imel poglavja, naslovljena takole: Slovenski poročevalec, Delo, Osvobodilna fronta, Mlada Slovenija, Slovenski partizan, Naša vojska, Ljudska pravica, Kmečki glas, Delavska enotnost, Mladinski in ženski listi, Lokalni tisk, Radio, Uradni list, Humoristični tisk itd.

Drugi del, namenjen ožjemu novinarskemu delovanju, pa bi moral biti seveda veliko izvirnejši od prvega, saj je o tem relativno napisanega precej manj. V uvodu se bo potrebno dotakniti predvojne partijske publicistike, osvetliti delež voditeljev revolucije pri urednikovanju partizanskega tiska, izhajati iz Titove

okrožnice (novembra 1942), organizacije dopisniške mreže, preiti na naše razmere od začetniških peres v rokah propagandistov do dopisnikov, novih organiziranih oblik in utrjevanja uredništva ter profesionalizacije in stanovskega društva novinarjev. Poglavja bi imela približno te naslove: Samorastniki, Dopisniki in njih vzgoja, Uredništva ter fotografska in filmska služba, Radijske in telegrafске zveze, Novinarji zborujejo, Časnikarsko društvo, Na pragu svobode (tudi iz časa po 9. maju 1945) in Začetek povojnega obdobja.

Zadrega nastane zaradi prilog: stvarno in imensko kazalo je nujna sestavina monografije, rekonstruirati je mogoče tudi urednike poglavitnih časnikov, nimamo pa seznama takratnih članov Časnikarskega društva. Tudi seznama stalnih članov raznih uredništev ter vojni in drugih dopisnikov nimamo. Nekaj imen in obrisov dajejo prvi povojni zapisniki Društva novinarjev. Skoraj nesmiselna pa bi bila bibliografija različnih člankov in del, saj jih je že precej. Nobena bibliografija pa ni popolna spričo množice občasnih in raznih manjših glasil. Najraje bi navedel le pomembnejše bibliografije, iz njih pa naj si raziskovalec sam poišče podatke, ki ga zanimajo. Tudi nimam izrazito znanstvenih ambicij, rad bi se izognil prepogostim opombam o virih na koncu vsakega poglavja in brezkončnim oštevilčevanjem med besedilom. V samo besedilo bi rad vpletel le najvažnejše vire, na koncu pa dodal seznam literature, ki sem jo uporabil.

Djuro Šmicberger

Nova skladba Pavla Šivica

»Teško je najti pravo besedo«

Na večer pred dnevom republike so se iztekali dnevi festivala Revolucija in glasba. Letos je festival slavil že 13-letni- co svojih del na temo revolucije in upora, v katerem sodelujejo številni glasbeniki in tudi ljubiteljski zbori iz vse Slovenije.

V novem kulturnem domu v Žalcu je bila letos sklepna prireditel festivala in obenem republiška proslava dneva republike v izvedbi Partizanskega pevskega zbora iz Ljubljane, solistov ljubljanske Opere in orkestra Slovenske filharmonije. Izvedli so novo skladbo partizanskega skladatelja in nekdanjega dirigenta Invalidskega pevskega zbora profe-

sorja Pavla Šivica. Skladatelj je skladbo napisal na tekst M. Krleže z naslovom: »Teško je najti pravo besedo«. Skladba je za moški zbor, posebno ljubiteljski, trd oreh in zahteva poleg dobre volje do petja tudi primerno glasbeno znanje. Umetniškega vodjo in dirigenta Partizanskega pevskega zbora Cirila Cvetka, ki je dirigiral, smo zaprosili, naj nam odgovori na dve vprašanji.

Dirigirali ste izvajalcem nove skladbe skladatelja Pavla Šivica. Čemu ste se odločili zanjo?

»Ko sem na pomlad letošnjega leta prevzemal umetniško vodstvo Partizanskega pev-

skega zbora, sem mu razgrnil tudi svoj delovni načrt, ki se je med drugim glasil nekako takole: Zboru je potrebno razširiti obzorja, ga temeljiteje spoznati s sodobnostjo in z najrazličnejšimi oblikami njenega javljanja. Pri tem je bila odločitev, da predstavimo Šivčevo kantato na Krležovo besedilo, prav gotovo tvegano. Šivic je prač izkušen mojster, ki pa pri svojem ustvarjanju ne pozna kompromisov, naj gre za vokal ali instrumental, za tematiko NOB in revolucije, ki ju nikdar ne oblikuje naključno ali spekulativno, pač pa zavestno, premišljeno, odgovorno, po svojih najboljših močeh. V tem je njegova velika kvaliteta, zato sem se tudi odločil spodbuditi ga naj za nas napiše nekaj novega, in to svoje delo čimprej konča, saj bi nam s tem omogočil izvedbo še v okviru letošnjega festivala Revolucija in glasba. Kantata je bila končana zadnje dni julija, v sredini

septembra jo je zbor dobil v mape. Nato smo začeli s študijem, 28. novembra pa smo jo že krstili. Za Partizanski pevski zbor je bil to vsekakor velik uspeh, ki pa ga naši glasbeni poročevalci, razen K. Ukmarja, niso znali niti registrirati, kaj šele kritično ovrednotiti.«

Ali pomenita kantati Šivica in Kozine preobrat v programu PPZ?

»Brez dvoma. Od koračnic, narodnih in umetnih pesmi je zbor stopil v sodobni kantatni svet, ki terja drugačen pristop, drugačno koncentracijo, drugačno pevsko disciplino. Disciplino in koncentracijo si zbor seveda ni mogel pridobiti čez noč. Bila je potrebna trdna volja, da smo prešli začetno fazo nezaupanja in omahovanja. Prav nič pa zdaj, ko je koncert za nami, ne dvomim, da bomo odslej pogumneje segali po sodobnem programu.«

Jože Jenič

Književniki, udeleženci NOB

Venčeslav Winkler

Ob 10-letnici smrti

Pisatelj, urednik, vzgojitelj in strokovni pisec Venčeslav Winkler se je rodil 10. avgusta 1907 v Trnovskem gozdu na Lokvah, umrl je pred desetimi leti: 11. decembra 1975 v Dravljah. Še ne deset let star je moral okusiti grenkobo begunstva: s starši je v viharju prve svetovne vojne bežal v Sentvid nad Ljubljano, kjer je nadaljeval osnovno šolo začeto v Gorici, v Ljubljani je končal realko in učiteljske (1927).

Kot učitelj je služboval v Marjeti blizu Ptuja, v Velikem Podlogu pri Krškem, najdlje pa v Novi vasi na Blokah (deset let), odkoder ga je oblast leta 1938 premestila na Krko pri Stični, na rob tedanje kazenske Suhe krajine.

V Krki se je pomladi 1941 povezal z Osvobodilno fronto in septembra istega leta je postal član okrožnega odbora OF v Stični in domačega rajonskega odbora. V novembru 1941 so bili v tem kraju prvi boji z okupatorjem. Krko je okupator vedno manj nadzoroval, dokler je niso v maju 1942 razglasili za osvobodeno ozemlje, zavarovano s Stanetovim Stajerskim odredom. V tem času je Winkler opravljal propagandno, organizacijsko, gospodarsko in politično delo. Ob veliki italijanski ofenzivi 1942 je Krko zasedla divizija fašistov. Winklerja so aretirali in odpeljali na Rab, kjer je bil od vsega začetka v tabornem odboru OF in ob osvoboditvi taborišča v septembru 1943 izvoljen za komandanta drugega bataljona s katerim se je udeležil bojev

pred Reko in pri Klani. Po razformiranju Rabske brigade so ga poklicali k upravnim komisijam v odsek za prosveto, vendar ga je spotoma prestregla nemška ofenziva. Pridružil se je 15. brigadi in bil z njo v Žužemberku, na Goričanih, v Beli krajini in na Kordunu. Iz vojske je odšel za sekretarja v Zagradec do pomladi 1944. Od tam je odšel za člana okrožnega odbora OF in okrožnega komiteja KP za grosupeljsko okrožje. V juliju 1944 so ga poklicali na odsek za prosveto pri predsedstvu SNOS za urednika mladinskega lista Novi rod. Poleg uredniškega je opravljal tudi organizacijska dela, vodil je pedagoške tečaje in zborovanja, dokler ni bil postavljen za vodjo oddelka za osnovno šolstvo, kjer je ostal do osvoboditve.

Po osvoboditvi je opravljal na ministrstvu za prosveto LRS funkcije šefa odseka za osnovno šolstvo, načelnika planskega oddelka in sekretarja ministrstva. Nato je bil dve leti direktor Državne založbe Slovenije, tri leta ravnatelj osnovne šole na Vrtači v Ljubljani in dvajset let urednik šolskih knjig v Državni založbi Slovenije.

O šolstvu in o prosveti v NOB je napisal Winkler veliko člankov in razprav. Izjemno pomembno je njegovo delo pri pisanju in sestavljanju šolskih učbenikov in beril. Kot avtor in soavtor je sodeloval pri izdaji dvajsetih učbenikov. Za to svoje delo je prejel leta 1970 Zagarjevo nagrado. V slovenski literarni zgodovini je Venčeslav Winkler zapisan kot eden iz-

med najpomembnejših mladinskih pisateljev. Začel je svojo literarno pot pred vojno kot pesnik, črtičar in pravljicar v mladinskih revijah: Naš rod, Zvonček, Razori, Gruda, Mladika, po vojni pa je objavljajl krajša dela za otroke v Cicibanu, Pionirju, Pionirskem listu, Kurirčku in Mladem svetu.

Po osvoboditvi se je posvetil pisanju daljših pripovedi in povesti za mladino s pravljimi motivi, z motivi iz narodnoosvobodilne vojne, iz sodobne tematike ter iz zgodovine kmečkih puntov. Nastal je obsežen opus del za mladino: Cesta čez Resje (1937), Hribček Gregec (1938), Mladec Dragožit (1946), Trgovina sredi sveta (1946), Petelinje pero (1947), Mali smolček - Hlebček kruha (1956), Drejc z višave (1956), Samo za naše (1958), O fantu, ki je znal žvižgati (1958), Kolesar Matejko (1960), Ukradena svetilka (1960), Zlata roža iz Javh (1960), Šesti mora ostati (1965), Gadje iz Šiške (1965), Tisti iz zelene ulice (1967), Pot na Lisec (1969) in Dolgo noč in počasni jež (1970).

Sredi priprav in dela za obširno zgodovinsko povest iz šestnajstega stoletja mu je iznenada omahnilo pero.

Kot mladinski pripovednik sodi v vrh slovenske mladinske književnosti.

Winkler je pisal izključno za mlade bralce. Kot učitelj je dobro poznal njihov svet in je lahko prodril v psiho mladih bralcev, ki zelo radi prebirajo njegova dela. Eno izmed njih je Gadje iz Šiške, o katerem je sodil literarni kritik Mitja Mejak, da ga odlikuje sodoben motiv, pedagoško nevsiljiva humana ideja in pripovedni ritim, ki daje temu delu nenavadno sugestivno in temperamentno dinamiko.

S posebno ljubeznijo in nagnjenjem je pisal Winkler dela iz narodnoosvobodilne boje. Ivan Potrč je zapisal, da je lahko samo pisatelj, ki je mladega borca poznal kot Winkler, saj je bil še večer z njim v šoli, a nato z njim v boju, mogel tako do konca dojeti duševnost mladega človeka, njegove stiske in njegovo otroško voljo, samo tak pisatelj ga je lahko tudi tako živo in verno pisateljsko izrazil. Na straneh Winklerjevega pripovedovanja zaživi vselej tudi naša domovina, zažive tudi naši gozdovi s pokrajno vred, ta naša gozdnata pokrajina, svojevrstni dom naših partizanov, ki prinaša strah in nemir, prinaša pa tudi občutje varnosti. Ta naš včerajšnji partizanski in Winklerjev svet prinaša olajšanje in prenaša lepoto včerajšnje mladosti današnjemu in jutrišnjemu mlademu rodu.

Potrč priznava v svojem zapisu o Winklerju, da so njegova dela obogatila in umetniško dvignila našo mladinsko in partizansko pripoved za otroka in našo literaturo.

Nič čudnega torej, če je Venčeslav Winkler prejel za svoje literarno delo, posvečeno izključno mladim bralcem, nagrado Mladinske matice, Kajuhovo nagrado in kipec Kurirčka. Po njegovih delih bodo še dolgo segali rodovi mladih bralcev.

Dušan Mevlja

Enajstič, skozi leta...

Dnevi novega sovjetskega filma

Posebno zanimanje, ki ga Ljubljana namenja novostim in dosežkom sovjetske filmske ustvarjalnosti z vsakoletnim prirejanjem tednov novega v tej večnacionalni kinematografiji, se je začelo v zgodnjih sedemdesetih letih, torej v času, ko je imela »sovjetska stran« pokazati več, kot pokaže zdaj. Bil je to čas »Andreja Rubljova« in podobnih visokih dosežkov, kakršnih je v zadnjih letih manj in pravzaprav premalo.

Ne kaže nam sicer govoriti o kriznih stanjih v tej razvejeni kinematografiji, ki v utečenem ritmu posname po sto dvajset in več celovečernih igranih filmov na leto, sledi potrebam svojega velikankega gledalskega auditorija, razporeja teme po žanrih, skuša biti čim bolj radodarna, kadar gre za filmske komedije, melodrame, akcijske filme, znanstveno fantastiko, mjuzikle in kar je še popularnih prijemov, ter se pri vsem tem v večinskem delu svoje produkcije oklepa sicer solidnega, pa vendar mimobežnega povprečja po okusu sovjetskih gledalcev, za filmske sladokusce in za izvoz v širni svet pa namenja samo manjši delež vsega tistega kar ustvari na svojem tekočem traku.

Nekaj takih filmskih del je seveda vsako leto na voljo. Ljubljana si že enajst let načrtno prizadeva, da bi temu najboljšemu v sovjetski ponudbi kolikor mogoče dosledno sledila. V dozdajšnjih enajstih letih smo, z nekaj izjemami, ki potrjujejo pravilo, opravili »pregled« vsega tistega najboljšega, kar je imela in ima na voljo sovjetska kinematografija našega časa.

Prizor iz filma Pojdi in poglej režiserja Elema Klimova

Tu in tam so imeli ljubljanski selektorji v svojem prizadevanju tudi nekaj težav, ki pa so jih vendarle premagovali: so namreč filmi in avtorji, ki jih sovjetska »kinematografska oblast« nerada spušča prek meje, češ da v »izkrivljeni luči« slikajo sovjetsko stvarnost: svet - z nami vred - pa ima o njih drugačno sodbo. Tako je bilo pač potrebno tu in tam privoliti tudi v kakšen repertoarni kompromis.

Nekaj takega, morda več, kot bi bilo potrebno, se je zgodilo tudi letos, ko je izbor Ljubljani (in pridruženemu Zagrebu) namesto naših selektorjev narekovala sovjetska stran prek svojega filmskega predstavništva v Jugoslaviji. Na spored so prišla dela, ki jih štejejo Sovjeti za svoje aktualne eksportno-komercialne »ekspozate«, mi sami pa nimamo popolnih informacij, ali pa vsaj nismo povsem prepričani, da gre v resnici za izbor filmsko in estetsko najboljšega, kar ta hip zares imajo.

Vsa v Ljubljani predstavljena dela so sicer nagrajenci ali vsaj udeleženci nekaterih velikih letošnjih mednarodnih festivalov: moskovskega, beneškega, canneskega, londonškega - in ne nazadnje sovjetskega vsezveznega festivala, ki je bil letos v beloruskem Minsku.

Mednarodne nagrade so sicer vredne priporočila, ne pa tudi povsem odločilno merilo vrednosti. Nekaj sicer zvenelih naslovov (Aplavzi, aplavzi: Življenje... in solze... in ljubezen: Tango našega otroštva) nas je skušalo v okviru ljubljanske predstavitve sicer vnaprej očarati, a smo po ogledu iz dvorane odhajali nekoliko - razočarani.

Vsaj v dveh primerih pa smo bili vendarle in dejansko - pozitivno presenečeni in pravzaprav navdušeni. To sta s svojima filmoma dosegla znana režiserja: Belorus Elem Klimov (Pojdi in poglej) ter Gruzinec Elidar Šengelaja (Modre gore ali neverjetna zgodba), prvi z grozljivo, že kar shakespearso v kateri nam dobesedno seže pod kožo s prikazom krvljene krutosti, s kakršno je vojni vihar uničeval človeško civilizacijo na beloruskih tleh (film je bil po pravici zmagovalac letošnjega mednarodnega festivala v Moskvi); in drugi z duhovitim, globokopomenskim v svoji grotesknosti, ki dosega Iljfa in Petrova, že kar skrajno neizprosno seciranjem jalovega življenjskega (in seveda družbenega) sistema, kot se zrcali v podobi nekega založniškega kolektiva, v katerem nihče ničesar ne dela in ničesar ne naredi, vsi po vrsti pa so neizmerno sprenevedavi drug pred drugim in sam pred sabo. Vsaka podobnost je naključna...

Vsaj zavoljo njiju dveh je bil sovjetski filmski spored v Ljubljani ob izteku leta omembe vredno doživetje.

Sicer pa je sovjetsko-jugoslovanski filmsko izmenjalnih manifestacij v tej jeseni precej: v Sovjetski zvezi je bil teden jugoslovanskega filma, v Tbilisiju so potekali dnevi slovenske kinematografije, prav zdaj si naša, slovenska dela ogledujejo v Minsku, kjer potekajo dnevi slovenske kulture. Sredi januarja se, za nameček, obeta tudi prihod »uradnega« sovjetskega filmskega tedna, ki mu botruje redna meddržavna izmenjava.

Manifestacij je torej precej, rednega pretoka stvaritev pa razmeroma malo. Žal.

V. K.

Srečni smo, ker imamo svobodo, da se lahko smejimo, igramo, se obijemo in sploh se imamo radi! Foto: Z. D.

Povsod same nepravilnosti

Ob ugotovitvi, da se toliko piše in govori o vseh nepravilnostih v naši družbi, moramo tudi borci NOV dobiti besedo. Posebno v razmerah, ki niso spodbudne za našo skupnost. Ponavljajo se stare znane nepravilnosti od nekoristnih velikih naložb do kraje, nezakonitega prilaščanja skupnih dobrin in podobno.

Vse to je v očitnem nasprotju z načeli, za katere smo se borci NOV nesebično bojevali. Teda se je še tako majhna napaka strogo in tudi najstrožje kaznovala.

Poraja se upravičeno vprašanje, kako se morajo pri nas zgoditi take nepravilnosti, ko nas zastopajo v glavnem na vseh ravneh in forumih od federacije prek republik in občin do terena izbrani komunisti, ki naj bi bili predvsem pošteni.

Ce bi po osvoboditvi obdržali strogi režim kaznovanja za prekrške, danes ne bi imeli toliko nepravilnosti, izgub, dolgov.

Za vsako nepravilnostjo in napako prav gotovo stoji človek z imenom in priimkom, a ga ne preganjamo.

Zakaj se pri nas stalno vse po vrsti draži in še posebej osnovne življenjske potrebščine; enkrat za uskladištev cen, drugič po nekih vsemogočnih in nedotakljivih predpisih, da se s tem napolni nikdar pravilno načrtovani in nenasitni proračun federacije? Kdo nadzoruje vse te izdatke v federaciji? Ali so vsi številni obiski doma in v tujini nujni in uspešni, saj niso poceni? Glede podražitev nas moti dejstvo, da moramo vzdrževati potrošniki preštevile posrednike med proizvajalci in potrošniki. To povzroča samo nove podražitve in proizvajalci niso plačani za svoje delo in vlaganja. Se bi lahko naštevati napake, ki jih vsak dan spremljamo. Pri tem se postavlja vprašanje, kdaj in na kakšen način bomo vse to uredili kot demokratična, samoupravna in delegatska skupnost. Ena od nepravilnosti, ki je krivična za upokojece, je način povečevanja pokojnin na račun podražitev, in to v enakih odstotkih za vse. Na ta način bi morale obstajati pri nas dve vrsti trgovin: ene dražje za upokojece z višjimi pokojninami in druge, cenejše za upokojece z nižjimi pokojninami.

Povsem zgrešene so razlage, da gre za povečanje in uravnavo pokojnin, če pa je glavni vzrok rast cen posameznih artiklov. Po vsej logiki gre le za druginjsko doklado.

Upokojece ne ustvarjamo več in le uživamo sadove svojega dela. Zato ni logično,

da se enim daje na račun podražitev več, drugim manj. Ni dovolj, da o borcih pišemo in jim postavljamo spominska obeležja, če pa niso deležni konkretnega priznanja, kot so si ga zaslužili.

JOŽKO VODOPIVEC
Kamnje

O borcih revolucije, ki niso borci

K pisanju me je spodbudil prispevek Jožeta Vidica, ki je v zadnji številki TV-15 Naš tovariš razkril primer, ko je domobranska obveščevalka z Jazbin na Malenskem vrhu prosila prizadevno aktivistko in partizanko, naj bi ji pričala pri uveljavljanju potrebnih let za upokojevev in seveda še drugih ugodnosti, ki jih v naši družbi uživajo borci.

Ker je bila Pavla Benedik s partizanskim imenom Tatjana zavedna in poštena do revolucije in njenih pridobitev, ni hotela pričati njej in še nekaterim, ki so prav tako želeli z njeno pomočjo dobiti ugodnosti, do katerih niso upravičeni, ker v tistih časih niso bili na strani revolucije. Mnogi so bili celo sodelavci okupatorja, domačih izdajalcev, zlasti domobrancev, ki so izvajali nad nedolžnimi ljudmi, neredko iz čisto osebnih nagibov, nepopisna grozodejstva.

Pavla Benedik-Tatjana je bila torej vestna, poštena. Ni hotela podpisovati izjav. Ni omadeževala prelite krvi borcev za svobodo. Prepričan sem, da je bilo še veliko takšnih, ki se tudi po vojni niso prodali, kot se je prodal izdajalec Kristusa, o čemer piše Biblija.

Žal pa vsi, ki imajo sicer zasluge za revolucijo, katerih pričevanje bi naj bilo resnično, verodostojno, niso ravnali tako, kot je ravnala Pavla. Resnica je, da imamo danes v naših vrstah tudi takšne ljudi, ki med NOB niso za revolucijo mignili niti s prstom. Toda našli so si priče, mnogi celo v vrstah sorodnikov, sošolcev, sosedov, ki so jim žal vse preveč lahkomišelnost pomagali, da so si pridobili status borca. S tem pa tudi celo kar lepo pokojnino in druge ugodnosti...

Vsi ti se nam lahko danes smejejo v brk. Mnogi med revolucijo niso videli nobenega partizana, morda le partizana ujetnika, vsega izmučenega, pretepenega, obsojenega na mučeniško smrt. Resnica je, da mnogi torej na račun prelite krvi borcev za svobo-

do danes dobivajo borčevske pokojnine, pomoč, pa do nje niso upravičeni. Morda danes res katerega izmed njih kdaj, vsaj tedaj, ko jim pismonoša prinese denar, zapeče vest, pa vendar sem prepričan, da še niti enega ni toliko zapekla, da bi se odločil ter pokojnino vrnil. Neredko torej lahko pridobljeno pravico do pokojnine ali tudi samo denarne pomoči po smrti upravičenca to pravico nadaljujejo njihovi ožji svojci, ki so pač po zakonu upravičeni do pokojnine po umrlem »upravičencu«.

Samo en primer bom zapisal. Nekje v bližini Ptuja dobiva borčevsko pokojnino človek, ki mu je do te pokojnine pripomogla sorodnica. To mi je povedalo več ljudi, ki ga dobro poznajo. Znano mi je tudi, da je SPIZ ta primer že raziskoval. »Upravičene« se je tedaj hudo razburjal, celo grozil, da mu strežejo po življenjskem obstoju, ek-sistenci. Ker ni bilo v vrstah članov ZB NOV dovolj odločnosti, da bi zadevo razkrinkali in zahtevali dodatne – verodostojne priče, mu je pokojnina ostala in menda jo prejema še danes, baje že 20 let. Baje njegova pokojnina ni niti tako majhna. Če drugega ne, naj vsaj sedaj po toliko letih le zapeče vest vse tiste, ki so s svojim, se pravi borčevskim pričevanjem, pripomogli komurkoli, da se je z njegovo izjavo in podpisom dokopal do pokojnine.

FRANJO HOVNİK

Kateri viri so verodostojni?

V zvezi s članki, ki so bili objavljeni v slovenskih javnih glasilih (Delo 9. 11. 1985, Primorske novice 12. 11. 1985, Nedeljski dnevnik 17. 11. 1985, TV – 15 21. 11. 1985) se spet pojavljajo komentarji o dogajanjih med NOB na južnem Primorskem, natančneje v Brkinih. Kot aktiven udeleženec NOB moram dodati tole:

Ni mi jasno, kateri viri so verodostojni. Po pisanju nekaterih piscev bi bilo potrebno preveriti pisanje Slovenskega poročevalca z dne 8. 11. 1941 o akciji pri Kilovčah, medtem ko je poročilo okrožnega komiteja KPS Brkini – Slovenska Istra z dne 16. 9. 1943 ob italijanski kapitulaciji o formiranju hrvaško-slovenskega odreda popolnoma verodostojno, čeprav tega odreda nikoli ni bilo. Zanima me, kdo je pristojen za odločanje o zgodovinski točnosti dogodkov. Če je za to pristojna komisija za zgodovinske pri odboru aktivistov OF južnoprimorske-

ga okrožja, potem se vsem bojnim enotam NOV, ki so delovale na tem območju, odvzame možnost lastne interpretacije in presoje dogodkov. Zapiranje v okviru odbora aktivistov OF južnoprimorskega okrožja bi škodovalo pluralizmu pogledov na določena dogajanja in okrnilo prikaz NOB na tem območju. Zato mislim, da so vse nadaljne časopisne polemike nepotrebne in bi samo škodovala ugledu NOB.

LOJZE MASLO,
predsednik odbora skupnosti borcev
Brkinske čete

Po zgledu rudarjev

Prav na pragu letošnjih državnih praznikov smo bili neprijetno razočarani nad kritičnimi ocenami naših najvišjih političnih in upravnih vrhov zveze in republike o našem zaskrbljujočem stanju, zlasti ekonomskem. Prav je, da so se končno resno lotili tega perečega vprašanja in ga odkrili pred javnostjo brez ovinkarjenja. To nas lahko samo hrabri, dasi je bilo vse preveč v stilu klica v sili, trkanja na zavest, ob tem pa premalo konkretno. Ni bilo namreč slišati nobenega datuma, številke, odstotka ali imena do kdaj, kako, koliko in kdo.

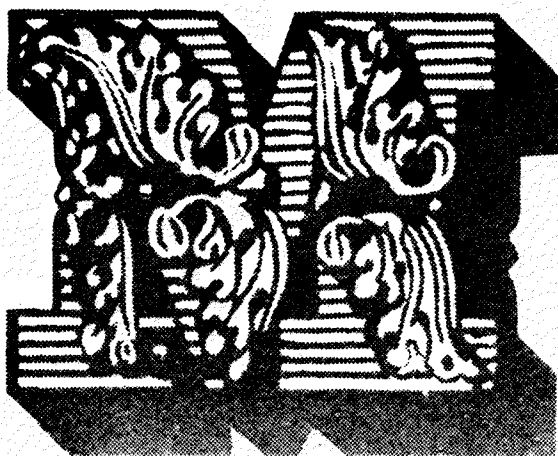
Nasproti temu bledelemu pozivu pa se dviguje v ospredje konkretna akcija. Rudarji so se odrekli dvodnevne praznovanju in šli v jamo. Prav tako jeseniški železarji, v Kragujevcu je delalo kar 10.000 delavcev, da bi uhiteli čas z izročitvijo vozil. In še in še...

Vsi ti kolektivi, na čelu z rudarji, so konkretno, zavestno opustili praznovanje zadolžene domovine in dali svoj delež stabilizaciji. In prav ob tem bi se mogli zgledovati, se zamisliti, se ozreti nazaj na pot ustvarjanja in graditve naše dežele. Ob strani je uradno priznanje do dveh plačanih delovnih dni. Gre za dejstvo, da gre ustavitev tisočeri strojev in tovarn, celotne naše proizvodne zmogljivosti za celo dva dni in še več v nasprotno smer tistih klicev in pozivov z naših vrhov. Če smo v resnici za to, da zgrabimo vsi, potem tu ne morejo pomagati skupščine in referati, marveč konkretno, množično delo.

Sedanje praznovanje je mimo. Toda še bodo priložnosti, in ne bi bilo prav, še manj pa socialistično in tovariško, da bi take pri-jeme in podpore naši skupnosti čakali zgolj od rudarjev itd.

K. MAKUC

TOVARNA POGREBNE OPREME

MENINA
61240 Kamnik, Šmarca 32

Telefon: h. c. 831-607, 831-610, 832-532 • direktor: 832-530 • komerciala: 831-027 • telegram: 31-708 • Menina Kamnik • tek. račun: 50140-601-32127

Branko Lovrenčič

Novembra smo se na ljubljanskih Žalah poslovili od soborca in prijatelja Branka Lovrenčiča. Težko se je sprijazniti z resnico, da ga ne bo več med nami, saj še ni dolgo, ko smo praznovali njegovo 90. letnico. Rodil se je v vasi Lindar nad Pazinom v Istri. Prva svetovna vojna ga je ujelela med študijem in ga pahnila na pot, ki jo je prehodila večina partizanskih izobražencev. Kot kadet je na fronti v Galiciji organiziral pobeg svoje enote na rusko stran in kot pripadnik srb-ske prostovoljne divizije se je 1917. leta ob izbruhu ruske revolucije pridružil 11. ruski armadi. Po štiriletnem križarjenju od Odese do Sibirije se je z jugoslovanskimi prostovoljci izkrcal 1920. leta v Dubrovniku. Nato je služboval v upravnih službah na kriminalističnem od-

delku policijske uprave v Ljubljani, kjer je bil soorganizator matičnega odbora OF leta 1941 in ga vodil do izdaje in aretacije februarja 1945. Določen je bil za likvidacijo. Med potjo iz Ribnice prek Turjaka je uspelo skupini šestih pobegniti v sestav 18. divizije in z njo je prišel v že osvobodjeno Ljubljano.

Tudi po vojni je bil vseskozi aktiven član odbora v Rožni dolini, nato pa na Koleziji. Za aktivno in organizirano delo med vojno in po njej je prejel več državnih odlikovanj.

Peter Lapajne

Julija smo se na idrijskem pokopališču poslovili od Petra Lapajne, rojenega na Vojskem 1908. leta. Po razpadu Italije mu je uspelo prebiti se s Sardinije s prekomorsko enoto na Hrvaško, kjer je bil v

avtobataljonu glavne-ga štaba Hrvatske. Odlikovan je bil z medaljo za hrabrost in medaljo zaslug za narod.

Mira Pagon

Onemeli smo ob bridki novici, da Mire ni več med nami.

Mira je kot partizanska učiteljica v Hruševju in zavedna mladinka dala neizmerno velik delež. Bojevala se je s peresom v roki. To je bil njen juriš, njen zanos, njena domovina, pa ne samo takrat, ko je okupator teptal našo zemljo, tudi pozneje v svobodi je znala kot novinarka Radia Koper umetelno sukati pero. Spominjamo se je iz leta 1944 kot dopisničarke in sodelavke Podgorskega odmeva, mladinskega časopisa, ki ga je izdajala podgorska mladina. Bila je s svojim peresom navzoča tudi kot vojna dopisničarka 31. divizije, Partizanskega dnevnika in v drugih takratnih partizanskih časopisih. Povsod je njena pisana beseda krepila našo moč in bojevitost. Kot agilna mladinka je stala vedno v prvih vrstah, ne samo takrat, ko je vzgajala mladi rod, temveč tudi takrat, ko je bilo potrebno stopiti v akcijo za izgon okupatorja. Neizmerno hudo nam je,

da smo veliko prezgodaj izgubili vdano in zvesto tovarišico, njene najbližji pa požrtvalno in vzorno ženo, mater in babico. Pogrešali bomo njeno pero, ko bo treba še marsikaj napisati, osvetliti in povedati o boju takratne mladine, saj je znala ona tako prepričljivo in mojstrsko opisovati naše razmere iz polpretekle zgodovine. V imenu partizanskih učiteljev

Podgore Iva Pavlinč-Boja

Maks Sluga

Na litijskem pokopališču smo se krajani Starega Vodmata poslovili od 64-letnega Maksa Sluge. Leta 1941 je bil odpeljan na prisilno delo v Nemčijo, odkoder je 1944. pobegnil in se priključil Kamniško-zasavskemu odredu. Ves povojni čas je živel in aktivno delal v KS Stari Vodmat, za kar je prejel več priznanj.

Polonca Loboda

Septembra je umrla Polonca Loboda iz Bizovika. Kljub vsemu prestanemu trpljenju se je v svobodi vključila v AFŽ, bila je članica borbevske organizacije in blagajničarka zveze vojaških vojnih invalidov. Bila je vedno aktivna in delovna članica.

Angela Boncelj

Julija je umrla Angela Boncelj, stara 72 let. Vseskozi je podpirala gibanje in narodnoosvobodilni boj. Od nje smo se poslovili na Kovorju pri Trzinu.

Vasja Ocvirk

Septembra smo se na Kojsem poslovili od Vasje Ocvirka, stanujočega v Sempetru pri Gorici. Rodil se je 1920. leta v Medvoda. Ko je končal srednjo tehnično šolo, se je začela vojna. Že marca 1942 se je priključil Dolenjskemu partizanskemu odredu. Postal je politični delegat, komisar bataljona, opravljal naloge kulturnega referenta brigade, bil politični komisar kulturnikov. Vasja je bil eden izmed tistih kulturnikov, ki je v partizanskih enotah oral leđino kulturnoprosvetne dejavnosti. Njegova pisana beseda je bila pravična, prežeta z znanjem in spoznanji. Iz vojne se je vrnil s činom kapetana 1. razreda in številnimi odlikovanji. Po študiju primerjalne književnosti v Ljubljani je postal

urednik radijskih oddaj na ljubljanskem radiu, književnik, dramatik, romanopisec, novinar in opravljal je še druge odgovorne funkcije. Napisal je 12 radijskih in 6 odrskih iger, dramatičnih literarnih del. Napisal je celo vrsto partizanskih povesti in pripovedi in bil redni dopisnik revije Borec.

Jera Čebulj

Tumpljeva mama se je rodila 1887. leta. Letos novembra smo jo pokopali. Z vsem spoštovanjem smo jo imenovali partizanska mama. Trije sinovi so v letih 1941–1942 odšli v partizane. Svobodo je dočkala le z najmlajšim sinom Silvestrom. Njej in njeni družini se je Ljubljana lani obdolžila s podelitvijo zlate plakete ilegalca, najvišjega priznanja mesta heroja.

Drago Drušković-Rok Arih

Cvetka zla

Kaznovanje osvajačevih vojščakov moti časnika, ki že ob prej označenem primeru piše o grozljivem teatru »partizanske sodbe« (»dem schaurigen Theater eines Partisanengerichtes«, 18).

Pod alarmantnim naslovom Mrtvec v plamenih nam I. Pust »sfabricira« pol resnično sporočilo, pretkano z drobnimi lažmi o smrti koledarja in kmeta Franca Kohlweiga (27-28). Zagotavlja nam, da mož ni bil član nacionalsocialistične stranke, bil pa da je le nasprotnik komunistov, navezan na vindišarsko materinščino (človek ne ve, kaj ta gospod časnika s tem izrazom misli, najbrž narečje, in ker gre za Podjuno, tedaj za podjunsko slovensko narečje) in na nemški kulturni krog (dem deutschen Kulturkreis); izrazoslovje budi spomine na čase, ko je v deželici veljala absolutna zapoved Kärntner sprich deutsch.

Časnikar I. Pust se sklicuje (28) na knjigo Wolfrana Mallebreina Einer für alle, takratnega nižjega stražmojstra (Oberfeldmeister).

Prebral sem opis v tej knjigi in našel tole: »Zelo nemško zavedni Reitbauer (domače ime F. Kohlweiga), ki je bil tudi PG (član stranke), je spremenil ob partizanskih grožnjah svojo hišo v pravo majhno trdnjavo.« (Der sehr deutschbewußte Reitbauer,

der auch PG war, hatte sein Haus auf Grund der Drohungen der Partisanen in eine kleine Festung verwandelt« 119). Ko je zaslial klic: »Zdaj bo prišlo plačilo!« (Aufmachen, jetzt kommt die Vergeltung!) – je kmet takoj spoznal svoj položaj in neusmiljeni namen partizanov. Namesto nadaljnega odgovora jim je vrget pred noge ročno granato. (De Bauer erkannte sofort die Situation und die erbarmungslose Absicht der Partisanen und warf ihnen statt jeder weiteren Antwort eine Handgranate vor die Füße...) V boju, streljal je iz strešne line, žena pa se je le skrila po poprejšnjem dogovoru v klet, so partizani začeli hišo, kmet pa je poskusil še skočiti iz hiše, pri tem pa so ga zadele krogle itn. (119-120).

Wolfram Mallebrein, nacista, med vojno na Koroškem stražmojster, še danes hitlerjanec, opisuje v enem svojih spisov, kako sta se na primer dva koroška vojaka kljub temu, da so bili njuni domači izseljeni, bojevala naprej za Hitlerja. Dalje: kako so celo Gorenjci in Stajerci, kaj šele Korošci z navdušenjem sprejemali naciste (ponekod morda res), zato pa je čudno, kako so se ti isti ljudje zaradi robatega nacističnega protislovanstva potem ogrevali za partizane. Mallebrein je bolj »temeljit«

3

kot Pust v opisih partizanskih likvidacij koroških Slovencev in njihovih nemških vodij. O številu likvidiranih Korošcev pišeta Mallebrein in Pust vsak po svoje, o likvidacijah sploh pa je odkrito pisal tudi Karel Prušnik.

Posebno vlogo so na Koroškem igrali civilni lovci in pastirji, ki so bili najbolj pravni za vohune. Tako je na primer lovec Hans Rohr, ki je bil pozneje likvidiran, ustrelil Maksa Keliha iz Brajdiš, ki se je skrival med vpočlem v nemško vojsko in je imel zveze s partizani. In več drugih primerov odpora proti vpoklicem v nemško vojsko in proti izseljevanju Slovencev.

Ariah piše o nekaterih primerih likvidacij nacistično gorečih pripadnikov (letalec dr. Benesik, nemški priseljensec Gritsch in drugi). Že med vojno so o tem govorila partizanska proročila. Celo med Korošci na bivši jugoslovanski strani je bilo nekaj esesovcev.

Toda vrnimo se k Pustu in Einspielerju.

Wolfram Mallebrein je vsekakor v svojem spominskem sporočilu bolj natančen, pristen in zanesljiv, kakor je koroški časnika. To kljub raznim pomislekom, da gre pri tem nemškem avtorju (kar je zame naravnost presunljivo) še do danes vnaprej ohranjeno ideološko, miselno blago nacionalnega socializma.

Posebej so pri Pustu dobili prostor tisti domačini, ki so (skupaj z nacističnimi krajevnimi funkcionarji) sodelovali, kdo bo izseljen in kdo ne. Žal je bilo med koroško mladino in odraslimi Korošci tudi nekaj takih, ki so jih

nacisti pritegnili na svojo stran, pravi zgodovinar Rausch.

Za Pust-Einspielerjevo knjigo pa je značilen slog, besednjak, ki nam pojasni marsikaj že sam.

Partizani v glavnem morijo s strelji v zatilje Genickschuß; 14, 16, 21, 22, 23 itn.)

Partizani so za časnika morilci, beštije, roparji, gozdni tekači, pač vse drugo in le izjemoma partizani in vojaki nacizmu nasprotni vojske, odpora; tega zadnjega ni dosti.

So to ljudje, ki uporabljajo v boju otroke, se sadistično izživljajo nad ženskami, ki so zveste domovini, nad dekletki, ki vdano prebirajo med vožnjo v vlaku Hitlerjev Mein Kampf, demonstrativno pozdravljajo s heil Hitler in pogumno vprašajo partizana Prušnika, ali ni tudi on najprej nameraval k SS, a da ga niso sprejeli. Časnikar sam dodaja, da to gledano z današnjimi očmi zveni groteskno (31-32).

Tudi zgodovinar s svojim besednjakom ne zaostaja za časnika. Partizani so polni nasilja in grozotnosti in politično motivirani umorov (5). Med grozovitostmi našteva časnika, da so ženski vrezali kljukasti križ v lasišče (50); da je moral nacist pojesti Hitlerjevo sliko vtisnjeno na lepenci (68); storili so še hujša dejanja in so žrtvam porezali spolovila (77, 96).

Nad nemčurškimi Korošci je v partizanih zagorela »ljudska jeza«. Koroškim partizanom pa je bilo vnaprej določeno najbolj kruto maščevanje. Posebej Karlu Prušniku-Gašperju.

(se bo nadaljevalo)

Začele so se volilne konference ZRVS

Po krajevnih organizacijah ZRVS potekajo ta mesec letne in volilne konference, ki naj bi jih opravili do konca leta. V začetku prihodnjega leta bodo potekale letne in volilne konference v občinskih organizacijah ZRVS, sredi 1986. leta pa bo republiška volilna konferenca ZRVS.

V občini Ljubljana Bežigrad so se temeljito pripravili za te dejavnosti ZRVS. Tako je o izvedbi letnih ali volilnih konferenc večkrat razpravljalo predsedstvo OK ZRVS. Krajevnim konferencam je predlagalo, naj v svoje organe izvolijo predvsem mlajše člane in voljne dela. Vsem, ki pa so s svojim delom prispevali k povečanju ugleda zveze rezervnih vojaških starešin, naj izrečejo posebno zahvalo.

V tej občini je prva opravila volilno konferenco krajevna organizacija ZRVS Triglav. Ta organizacija je v minulem obdobju veliko naredila za večjo usposobljenost svojih članov. Tako so na Igu izvedli taktično vajo Vod v zasedi, ki so jo združili s streljanjem z vojaško pištolo in preverjanjem znanja. Letos so vajo izvedli v šolskem centru republiškega sekretariata za notranje zadeve v Tacnu pod Šmarno goro. Seznanili so se z lovom na diverzante s psi in odkrivanjem mamil v avtomobilih. Poleg redno načrtovanih nalog so letos pripravili tovariško srečanje z rezervnimi starešinami iz pobratene krajevne organizacije ZRVS Gornja Vežica z Reke. Pomerili so se v poznavanju topografije, dajanju prve medicinske pomoči in v streljanju z malokalibrsko puško. Za to tekmovanje so imeli še posebne priprave, za katere menijo, da so bile dopolnilno strokovno usposabljanje.

Na volilni konferenci so razpravljali ugotovili, da sedanji način dela kljub vsem uspehom ni ustrezen, in da je potrebno najti še bolj izvirne in kakovostnejše oblike usposabljanja, s katerimi bi pritegnili še tiste rezervne starešine, ki se nekako izogibajo svojim obveznostim.

Na koncu volilne konference so za novega predsednika izvolili Marjana Pivka, predsednika komisij in člane predsedstva.

Dušan Rebolj

S smučmi v novo leto

Če bodo vremenske in snežne razmere dobre, bo prva množična smučarska tekaška prireditve v tej sezoni 5. januarja 1986, v Cerkljah na Gorenjskem. Start in cilj teka, ki nosi ime po Gorenjskem odredu, bosta pri Zadrudnem domu. Tekmovalci se bodo pomerili v osmih starostnih razredih in na dveh različnih dolgih progah. Ena bo dolga sedem, druga pa petindvajset kilometrov. Tudi starta bosta dva, in sicer se bodo ob desetih spustili v smučino tekmovalci, ki so izbrali petindvajset kilometrov, petnajst minut kasneje pa vsi drugi. V posebni kategoriji bodo tekli tudi udeleženci narodnoosvobodilnega boja. Več o tekaški prireditvi v Cerkljah pa v prihodnji številki.

B. K.

Obvestili

Borce Skupnosti brigad, ustanovljenih v ZSSR obveščamo, da bo 21. decembra 1985 ob 10. uri zbor skupnosti brigad, na katerem bo predsedstvo skupnosti poročalo o dosežanjem delu in pripravah za prejem domovila v občini Celje. Izvolili bomo tudi člane novega odbora in pododbora za gorenjsko regijo. Ob koncu zbora bo slovesno razvite prapora naših brigad, nato pa tovariško srečanje, ki se ga lahko udeležijo poleg vseh še živih borcev tudi svojci padlih in umrlih borcev naših brigad. Srečanje bo v kinodvorani Center v Kranju.

Odbor prosi, naj vsi člani skupnosti pošljejo pisne prijave najkasneje do 15. decembra na naslov Odbora skupnosti borcev brigad, ustanovljenih v ZSSR: Kranj, Snedičeva 12 (64000).

★

Borce smučarje tekače, ki se bodo v soboto, 14. decembra, odpravili v »poključke partizanske smučine«, obveščamo, da bo prevoz z Bleda na Pokljuko in nazaj organiziran takole:

- redni avtobus bo odpeljal z Bleda (avtob. p.) ob 8.20
- posebni avtobus ob 10. uri
- OO ZZZ Radovljica in Jesenice bosta za udeležence organizirala posebne avtobuse z Jesenic, Bohinja, Radovljice in Bleda
- vrnitev posebnega avtobusa bo ob 13.30

Start borcev TV-15 na 5 kilometrov dolgi (lahki) progi bo takoj po končani spominski slovesnosti, ki bo pri spomeniku. Start borcev tekačev bo pred gostiščem Pri Mari. Startnine ni. Vsi tekmovalci bodo prejeli spominske medalje. Vabljeni!

Prijavite se na naslov: TVD Partizan Zgoranje Gorje ali pred začetkom na Pokljuki.

Franc Šmit

Vabila

Planinsko društvo Idrija vabi na 7. zimski spominski pohod na Javornik nad Črnim vrhom v spomin na 47 padlih borcev 3. bataljona Gradnikove brigade, ki so padli 23. decembra 1943 pri Skvarču na Javorniku. Sedmi spominski pohod bo v nedeljo, 22. decembra 1985, in je posvečen tudi dnevu JLA.

Tisti, ki bodo šli na pohod prvič, bodo lahko dobili spominske izkaznice v gostilni Pri Metki v Črnem vrhu in pri kmetu Košperju v Kanjem dolu od 8. do 11. ure ali v planinski koči in pri kmetu Medvedu na Javorniku od 8. do 16. ure, kjer bo tudi spominski oziroma kontrolni žig.

Ker je planinska koča na Javorniku precej majhna, da bi lahko zagotovili dovolj tople hrane, priporočamo, da nekaj hrane prineseš s seboj. Za okrepčilo pa bo na voljo dovolj toplega čaja v planinski koči in pri Medvedu – brezplačno. Ob 11. uri bo ob spomeniku padlim pred planinsko kočo na Javorniku krajša spominska slovesnost, v kateri bodo sodelovali pionirji Osnovne šole Janko Premrl-Vojko Črni vrh, člani KUD Sloga Črni vrh in vojaški garnizona iz Ajdovščine, ki nadaljujejo izročila Gradnikove brigade.

Odbor skupnosti borcev 7. SNOUB Franceta Prešerna vabi borce prešernovce v decembru na tele slovesnosti:

V soboto, 14. decembra 1985, ob 11. uri na spominsko slovesnost ob 42. obletnici boja 3. bataljona Prešernove brigade ob spomeniku na Pokljuki redni avtobus bo odpeljal z Bleda ob 8. uri.

Ob dnevu JLA vabi komanda JLA, ki nadaljuje tradicije Prešernove brigade, na proslavo v vojašnici Stane Žagar v Kranju v nedeljo, 22. decembra 1985, ob 10. uri.

V ponedeljek, 30. decembra 1985, ob 16. uri bo ob spomeniku ustreljenih talcev, med njimi tudi v boju na Pokljuki ujetih in ranjenih prešernovcev, v Svetju-Medvođe, spominska slovesnost.

V okviru proslave na Pokljuki Zmaga mrtvega bataljona bodo na Pokljuki še smučarske prireditve in tekmovalci:

v nedeljo, 8. 12. 1985, bo na Pokljuki - Rudno polje republiško tekmovalstvo v biatlonu za pionirje, mladince in člane;

v soboto 14. 12. 1985, bo 9. uri bodo na Pokljuki ob gostišču pri Mari na Goreljku solo teki za pionirje, mladince in člane juniorje;

v soboto, 14. 12., ob 12. uri bodo na Pokljuki ob gostišču pri Mari na Goreljku teki TV-15 za moške in ženske;

v nedeljo, 15. 12. 1985, bo ob 9. uri množični rekreacijski tek za moške in ženske na Pokljuki - gostišče pri Mari na Goreljku.

Prijave sprejema TVD Partizan Gorje, 64247, Zgornje Gorje, št. 46 do 6. 12. 1985 za biatlon in do 13. 12. 1985 za druge teke. Skupnost borcev Prešernove brigade podeljuje medalje in pokal za biatlon.

Odbor skupnosti borcev 7. SNOUB Franceta Prešerna

★

Okrožni odbor aktivistov OF za Jesenice vabi v nedeljo, 22. decembra 1985, v Planino pod Golico vse člane nekdanjih okrajnih komitejev KPS in okrajnih odborov OF Bohinj, Gorje-Bled, Jesenice, Kranjska gora, Radovljica, Ribno, Žirovnica; predvsem pa vse aktiviste terenskih in vaških odborov Planina pod Golico, Plavškega rova, Prihodov, Javorniškega rova ter tudi aktiviste drugih terenskih in vaških odborov OF omenjenih okrajev. Posebej vabimo prebivalce krajevne skupnosti Planina pod Golico. Ob 12. uri bomo odkrili spominsko ploščo na Domu pod Golico v spomin na leta 1943 do 1945, ko so v gozdovih pod Golico delovali okrajni komiteji KPS in okrajni komiteji SKOJ, okrajni odbor OF, SPZZ, ZSM, DE, NZ, izpostave VOS in OZNE, komande mesta Jesenic ter politični delavci sektorja II okraja Jesenic.

Okrožni odbor aktivistov OF za jeseniško okrožje

★

Zveza združenj borcev NOV Medvođe organizira komemoracijo v ponedeljek, 30. 12. 1985, ob 16. uri v Gramozni jami v Medvodah, kjer so bili 31. 12. 1943 ustreljeni talci. Sodelovali bodo člani DPD Svoboda Medvođe, možki pevski zbor in godba na pihala iz Medvod.

Vabimo krajevne Medvod in okolice, svojece streljanih talcev ter pripadnike SNOUB Franceta Prešerna na počastitev njihovega spomina.

ZZB NOV Medvođe

Seminar za novinarje, ki spremljajo SLO in DS

Ob dobrem poročanju tudi nekaj spodrsrljajev

Tiskovni svet pri predsedstvu RK SZDL in sekcija novinarjev, ki spremljajo področje SLO in DS pri Društvu novinarjev Slovenije, sta prejšnji teden organizirala v republiškem centru za obrambno vzgojo v Poljčah seminar za urednike in novinarje, ki se ukvarjajo s to problematiko.

O najnovejših dogajanjih na področju SLO in DS so zbranim novinarjem govorili republiški sekretar za ljudsko obrambo Martin Košir, poveljnik teritorialne obrambe Slovenije generalmajor Edvard Pavčič, poveljnik ljubljanskega armadnega območja generalpodpolkovnik Svetozar Višnjič, namestnik republiškega sekretarja za notranje zadeve Branko Bračko in polkovnik Milan Vučinič. Predsednik republiškega komiteja za informiranje Marjan Šiftar pa je govoril o novem zakonu o informiranju, vlogi in nalogah ustanovitelja

časopisa, radia in televizije. Dotaknil se je tudi odgovornosti virov do sredstev javnega obveščanja.

V popoldanski razpravi sta sodelovala še namestnik republiškega sekretarja za ljudsko obrambo Ivo Samec in načelnik republiškega štaba TO Milovan Zorc.

Drugi dan seminarja je začel izvršni sekretar predsedstva CK ZKS Bojan Fertin, ki je govoril o vlogi in nalogah komitejev za SLO in DS. Opisal je številne težave pri njihovem ustanavljanju, opozoril pa je tudi na prekoračitve pooblastil teh organov. Radmilo Oroz je govoril o usposabljanju enot in štabov TO in skupnih dejavnostih teritorialne obrambe z drugimi subjekti splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Tomislav Ljubič je največ pozornosti namenil specialni vlogi in psihološko propagandni dejavnosti ter vlogi sredstev javnega

obveščanja v boju proti različnim govorilcem in drugim oblikam te dejavnosti.

Miroslav Ulčar iz uredništva revije Naša obramba je govoril besedotvorju na področju SLO in DS ter opisal nastanek slovenskega vojaškega izrazoslovja. Opozoril je tudi na nekatere nepravilno uporabljane besede iz vojaškega izrazoslovja v sredstvih javnega obveščanja.

Seminar v Poljčah je bil tudi priložnost za dokaj kritično oceno poročanja o SLO in DS. Razpravljali so menili, da so sredstva javnega obveščanja dobro opravila svoje delo, vendar je bilo ob tem tudi nekaj spodrsrljajev. Udeleženci seminarja so tudi poudarili, da mora biti področje SLO in DS sestavni del vsebinske zasnove vsakega medija, spremljanje tega področja našega življenja pa stalno, in ne sektorsko.

Bojan Kuntarič

Vabimo borce in borke enot 15. udarne divizije NOVJ, naj se v soboto, 14. decembra 1985, ob 15. uri udeležijo tradicionalnega srečanja, ki bo v Domu JLA v Ljubljani. Ob tej priložnosti bo predsedstvo skupnosti po-

delilo najzaslužnejšim borcem in borkam odličja 15. udarne divizije NOVJ. Posebnih vabil ne bo!

Skupnost borcev 15. udarne divizije NOVJ

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semečem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 - Časopisni svet TV-15 naš tovariš: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADASKJA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, MARIJAN LAH, FRANCE PEROVŠEK (predsednik sveta), ZORKA PERŠIČ, VANDA ŠKODNIK, STANE SKRABAR, JULKA TAJNIKAR, DRAGO VRESNIK. Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR; Novinarji - uredniki: ŽIVA DROLE - TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ - notranja politika; MILENKO STRAŠEK - reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIHI - naša organizacija; Lektorica-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 - Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana - Letna naročnina 1.100 din, posamezna številka v prosti prodaji 30 din - Tekoči račun: Založba Borec, p. o. Ljubljana 50101-603-45772 - TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 - Rokopisov in fotografij ne vračamo - Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov - Korektura in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35